

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

V. évfolyam 7. szám, 2010. július

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Egyházy Gábor kerámiája

Tartalom:

3. o.: **Testté lesz bennem az ige;** (Ketykó István verse)
4.-5. o.: **Bohemica;** (Pongrácz Ágnes verse)
6.-33. o.: **A kötőjel;** (Cegléd József Kázmér színdarabja)
34.-37. o.: **Az a felejthetetlen rétes;** (Borsi István írása)
38.-43. o.: **Szügy történetéhez;** (Végh József képes helytörténeti írása)
44.-46. o.: **Elefánt;** (Kovács T. István írása)
48.-55. o.: **Az ipolyszalkai tájház szerepe a faluközösség és a régió életében;** (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
56.-59. o.: **Kaland az írógéppel; Teszáró Károly „Barangoló” című könyvéről;** (Kő-Szabó Imre írásai)
60.-64. o.: **A város peremén;** (Ács Bódog írása)
66.-67. o.: **Váci hangulat; Elhajló füvekbe;** (Barna T. Attila versei)
68.-69. o.: **Roland Lockyer újabb kalandjai: III. IV. V. rész;** (Szájbely Zsolt írásai)
70.-71. o.: **Jób hitével;** (Hörömpő Gergely verse)
72.-73. o.: **Gombfoci; Karszt;** (Székács László versei)
74. o.: **Újra és újra;** (Végh Tamás verse)
76.-89. o.: **Eladó az erúmú;** (Pribojszky Mátyás írása)
90.-91. o.: **Új kánon; Epilógus;** (Csáky Károly versei)
92.-96. o.: **A csodák világa;** (Egyházy Gábor keramikus írása, képei)
97. o.: **Impresszum;**

E havi számunkat a *Honton* élő és alkotó Egyházy Gábor keramikus-művész egyedi tárgyainak képeivel díszítettük. Köszönet és hála az alkotónak. A Szerk.

(Fotó: Záhorszki Mónika)

KETTKÓ ISTVÁN

Testté lesz bennem az ige

Add reám a gyalultatlan deszkakoporsó csöndjét;

a győri temető kihantolt ürességét,

hol Radnóti gyűrött noteszát

araszolgatják a férgek

és én a köldökig érő pipacs-tengerben gázolva

megpróbálok átjutni

a túlsó partra

szerelmed olajágáért -

majd hozom lángra gyúlt arccal;

fogaim között kivirulnak a hervadt sóhajok

és testté lesz bennem az ige.

Vácrátót , 1982. július 15.

PONGRÁCZ ÁGNES

Bohemica

(miért rajzolsz elém csillagot a porba?
sárkány-tüzet fújnak rám az esték
és ásott dögkutakba bújnak el a holnapok)

... később gyakran jártam arra egymagamban
a sziklák felé
a déli oldalon
ismerősként köszönt rám a lednek
vadpaprika lett a méreggyilok
és ha jött a repkény-illat
- betöltött arra mindent -
heverni lett volna kedvem
dús-lila pázsiton...

(miért sírnak a hegedűk sorra?
Gagea írt
verset
internet-lapon)
andezitoszlopok
ahol a nyárelőn leomló napsugár:
a borsos varjúháj
tavasz-tündér kacagása:
a tarka nőszirm
és bármikor
üdén-zölden zugokban hajbókol
az északi fodorka:
manók apró erdeje
itt lakom:
Szandán
mi fölfele nézzük a Vár-hegyet
(Gagea Bohemica
- cseh tyúktaréj -
nekem szelíd szomorú varázs)
...tizenhárom éve
néhány kacagó leány
én
a földrajztanár
éppen Nőnapon
- abban az évben nagyon
korán tavaszodott -

a keltikék lila örömet költöttek
a gyertyánnak s a tölgynek
a sombokrok parányi arany-bóbitákkal
simogatták meg az eget
fényképezni lehetett a hálás-pálás leheletet
- vajon megvan-e még a kép? -

(Gagea Bohemica
hatszirmú sárga kisvirág
és a könyörgésben megmaradt pillanat)

... tizenhárom éve és tizenhárom napja
néhány leány
éppen Nónapon
fölfelé suhant a vári keskeny kék-úton
a bokor alatt a salamonpecsét lándzsás leveleit
éppen csak kinyitva
a barna földdel szemtelenül már a nyárról fecsegett
odébb
a tisztáson
a bablevelű varjúhájon
kő-szívét lágyította a szürke andezit
és akkor
itt
Gagea rám nevetett

letérdeltem hozzá...

(azóta
mi ketten
együtt-imádkozunk
értetek)

CEGLÉD JÓZSEF KÁZMÉR

A KÖTŐJEL

SZEREPLŐK:

ÓRÁS (egyéb megnevezéseiben: Adai Péter, Peter Ackermann, Anker-Adai-Ackermann, és ennek változatai): idős, nyugdíjas órás; mesters.

FÉNYKÉPÉSZ (egyéb megnevezéseiben: Maximilián Fankovich, Fonkovács és Kovács úr): idős, nyugdíjas fényképész;

ANNA (egyéb megnevezéseiben: Frau Lehmann, Anna Jauch): idős, nyugdíjas hölgy;

SÍRKÖVES (valódi nevén Ipkovity Lázó): aktív, középkorú sírkőkészítő mester.

(Tér: Magyarország egy délvidéki nagyközsége. Idő: az ezredforduló környéke. Helyszín: egy valamikori parasztház hátsó helyiségéből kialakított órásműhely. A mennyezetén még mestergerenda és deszkaborítás. A jobb és bal oldali falak hátra- és befelé szűkülnek. A jobb oldali falban egy sok osztóval ellátott ablak, előtte ósdi íróasztal lámpával. Az asztalnál egy kivénhedt, fejtámla nélküli forgatható borbélyszék. Az ablak és az asztal színpad felé mélyülő részén régi, irodából kiselejtezett rolettás szekrény áll, benne sok fiók. A bal oldali fal végén ajtó, előtte két hajlított karfájú rozszant fotel ölelésében egy apró, ivelt lábú asztalka. A hátsó falon három üvegajtós, fatokos falióra, egyiken nincs mutató. Az órák alatt három karoslámpa. Egyik egy mini esztergagépet célozna, másik egy állványos fűrógépet, a harmadik alól hiányzik az eszköz, csak szigetelt kábelvégek lógnak ki a falból.

A borbélyszékben egy agg ember, az Órás ül. Ritkás, ősz hajjal borított koponyáját bal tenyerében pihenteti. Orrán szürkés színű, műanyagkeretes szemüveg. Jobb keze az asztalon fekvő papírokon nyugszik. Ruházata; ingpulóver, elnyűtt szveter, élet vesztett, formátlan szövetnadrág, csukott fejű bőrpapucs.

Elektromos kapucsengő berreg. Az öreg rezzenetlen. Újabb csengetés. A férfi nem mozdul. Tétova kopogás hallik, de az Órás nem észleli. Ismét kopogás, nincs válasz. Nyílik az ajtó, egy negyvenes, energikus fiatalember (a Sírköves) lép be. Fején baseball sapka, elpiszkolódott munkáskabátja és nadrágja különféle típusú overallok elegye.)

SÍRKÖVES:

Jó napot!... Jó napoooot!... (*hallatszik dalolósan és belép*) Jó napot, Péter bácsi! Jónapot! Kétszer is csöngettem, de nem nyitott ajtót, így aztán beszemtelenkedtem. Üzenni tetszett értem!

ÓRÁS: (*mintha féltalomból rezdülne*)

Üdvözlöm mester úr! Üdvözlöm! Tudja elszunnyadtam, mint a korombeliek. Belealszunk a világ valóságába, ami aztán rendre el is megy a fejünk felett. Vagy az agyunk alatt. (*a mondatok közt kis szüneteket tart, mint az ébredők; vontatottan beszél*) Nem is tudom. Üljön le, kérem! Olyan, mintha tényleg nem hallottam volna a csengetést. Vagy másra gondoltam. Már magam sem tudom. Van így az ember; azt gondolja, hogy hallott valamit, de igazándiból legyint rá, hogy mégse, aztán kiderül, hogy tényleg igaz. No, mindegy is! Köszönöm, hogy eljött! Nekem már kicsit nehézkes a járás, maga meg az autójával csak könnyebben gurul, mint én a Toldi-biciklimmel!

SÍRKÖVES: (*egyik fotelből*)

Péter bácsi, ez a dolgom! Ahová hívnak, oda megyek, mert abból még megrendelés is lehet! Örülök, hogy üzent értem, mert minden munka érdekel, ami a tehetségemhez tartozik! Miről lenne szó, Péter bácsi?

ÓRÁS:

Tudja a feleségem meghalt...

SÍRKÖVES:

Én ne tudnám?! A temető a munkahelyem, az első és utolsó előfordulásom! Most még csak próbafekvéseket végzek azzal az indokkal, hogy mások számára sírhelyeket teszek emlékezetessé, amire aztán a kuncsaftok vagy rájárnak, vagy se. Temetőtérréppel és sírkő tervekkel fekszem és kelek. A feleségem ettől frászt kap, pedig ápolónő – így ő is közel van a halálélményhez. Mégis annyira fél a hullafertőzéstől, hogy ha a pikkelyező kalapáccsal leverem a kezem, már nyomja is belém a szurit. Annyi tetanuszom, védőoltásom meg mifénem van, hogy a világ összes nyavalyáját átvészelném!

ÓRÁS:

És átvészelné?

SÍRKÖVES:

Hát persze! Biztos. De a végén én is ott végzem! Lehet, hogy nem a munkahelyemen halok meg, de hogy oda fognak temetni; az tuti! Ilyen cég nincs is több a világon! Az egész olyan, mint egy vizesnyolcas. Közepe a temető, egyik hurok – mint afféle jövőbe nyúló kiruccanás -: a családom, a másik hurok meg az őseim. Minden más csak amolyan játék, szélhámoskodás, rövid pórázú elbitangolás. Végére is sírköves vagyok. Én a sírokat mérem, maga meg a hozzá vezető utat. ...és most jött a gyász. Ilonka néni... Rendes, csendes asszony volt. Kicsit zárkózott, de jókedvű, viccelődős,... jó asszony volt! A kettő per bé második sor hatodikjába került. Legyen neki könnyű a föld!

ÓRÁS:

Nyolc, mester úr, a nyolcadikjába!

SÍRKÖVES:

Bocsánat, bocsánat Adai úr! A minap a hetediken dolgoztam és olybá tűnt, mintha a hatodikban lenne a fekvés helye.

ÓRÁS:

Téved! A miénk kriptá!

SÍRKÖVES:

Vagy úgy! Kriptá! Az egy más kategória!

ÓRÁS: *(mint aki meg sem hallja a közbevetést)*

Bennüket föld ne nyomjon többet! Elég volt idáig is! Ezt Kicsiilivel megbeszéltük! Fölöttünk, mellettünk komoly kő és beton legyen! Tölgyfakoporsó, bélelve párnákkal és halványkék selyemmel. Bőrünk alól szivárognon el a világ híg gusztustalansága, maradjanak a csontok és mi. Magunknak, magunkra, egymásra utalva. A feltámadás már nem a mi dolgunk. Igaz, annak reménye sohasem pezsdtett. A halálig már mindent megtettünk, amit kezünkkel tehettünk. Az illesztések súrlódási pontjai megkoptak, pontatlanokká váltak. A csoda nem segít! Mint az órák: vagy értelmetlenül előresietnek, vagy lelassulnak. És vannak olyanok is, amiknél egyik pillanatról a másikra helyrehozhatatlanul, javíthatatlanul: összeomlik a rend. A mértani rend. Általános káosz keletkezik; és az ember meghal.

SÍRKÖVES: *(feszengve)*

A kripta; az egy komoly feladat!

ÓRÁS:

Mihez képest?

SÍRKÖVES:

Az úristenhez, a sírásóhoz, a sírköveshez és az „el nem múló emlékezethez képest”.

ÓRÁS:

Maga a szakember!

SÍRKÖVES:

Az lennék: Ipkovity Lázó, sírköves, bár magamban azt szoktam mondani, hogy sírszobrász.

ÓRÁS:

Sírszobrász?

SÍRKÖVES:

Igen. Sírszobrász! Tudja, Péter bácsi, a síroknak akkor is lelke van, ha a gyertyaoltásnál – értelemszerűen - a Mindenható magához rendelte az el nem múló lelket! Nekem, nekem, mint sírszobrásznak kell újraalkotni, felidézni, kőbe faragni azt a lelket, ami tegnap még volt, aztán huss, mára már sehol sincs.

ÓRÁS:

Huss?

SÍRKÖVES:

Igen, huss! Azonban a rokonság ragaszkodik hozzá, hogy mégse legyen huss! Illetve, hogy valami olyasmi terüljön a föld felszínére, amiről ők úgy gondolják, hogy az valamiképpen megfelel a huss előtti pillanatnak, azaz: az elhunyt lelkének. Tudja Péter bácsi, milyen nehéz visszaelkesíteni egy lelketlen embert a lelkesek közé?

ÓRÁS:

Nézz: nem akarok nagyképű lenni, de magam is mesterember volnék. Voltam. Nem ma kezdtem a szakmát, úgyhogy vannak fogalmaim az újraélesztésről. Annyi azonban biztos, hogy amit helyreigazítok; az egyrészt megfelel a valóságnak, másrészt fenntartható. Ez nem mondható el a maga lelkeiről. Minden korszak új és újabb politúrát mázol a régre, vagy éppen lemarja a valódit. Itt halott még akkor sem nyugodhat békében, ha távolabb nem ment a falujától és az eke szarvától, mint három méter! Aki indulatát szájánál följebb emelte: bizton számíthat arra, hogy nyugvását fölforgatják.

SÍRKÖVES:

Az exhumálás macerás dolog! De kripta esetében nem olyan nagy dolog! Annak is meg van a maga módja, mert amikor például...

ÓRÁS:

Nem exhumálásról beszélnek, Ipkovity úr! A kriptá beázik!

SÍRKÖVES:

Vagy úgy! Tehát kriptaszigetelésről lenne szó!

ÓRÁS:

Igen, arról. Arról is szó van!

SÍRKÖVES:

Ebben az esetben, mint összehangoló-kivitelező jöhetek számításba, ami szintén a szakmámba vág, bár megjegyzem kicsit távolabb áll a sírszobrászattól. Szerveztem én már kriptá belső- és külső világítást is, ahogy a megrendelő kérte. Annak megfelelően, hogy az örök világosság az utókor kénye-kedve szerint fényeskedjen az elhunytak bent, az irigykedőknek meg kint, Halottak Napján. Volt már kriptaaljzat szigetelése utáni hidegburkolás padlószőnyeggel, és koporsók felfüggesztett elhelyezése kriptabelsőben.

ÓRÁS:

Mester úr! Én nem ilyen agyamentségekre gondolok! A kriptá beázik! Új fedőlap kell, ami ellenáll az időnek, sokáig. Hatvan évre fizettem ki a sírhelyet!

SÍRKÖVES:

Méghogy nem hisz a feltámadásban!?

ÓRÁS:

Ipkovity úr! Ne keverje ide a feltámadást! A hálátlan és beláthatatlan utókorról van szó! Arról, aminek csiráit ma is látjuk. A fiatalok elmennek, pedig senki se úzi őket. Önként odahagyják a szülői házat és szüleiket, idegenben vesznek odúkat maguknak. Évtizedeket gürcölnek egy nagyobbért, aztán az ő gyerekeik is elmennek, s minden nagyobb fészek kihasználatlanul, irgalmatlanul üres búrává válik. Sok magányos öreg ténfereg egy-egy ilyen búrában, pedig ők a legfinomabb szerkezetek. Már mindent tudnak az Időről és a Térről. Sójajukat, önvádjukat ezerszeres erővel viszonzozza az áttörhetetlen borítás.

SÍRKÖVES:

Péter bácsi! A fiatalok elmennek, ez az élet rendje. (*tétovázik*) Már ahol. A búrák, a búrák azok... De hiszen ezek üvegből vannak! Kilátni, tévé is van, meg telefon, meg azért jönnek-mennek a gyerekek! Nem mondom; néha nekem is eszembe jut, hogy van az Ignác fiam, meg a két lányom, meg a nagy ház. Emelet meg tetőtér. A pikkelyező kalapácsot Ignácnak adnám, mert ennek a szakmának – mondhatni a kőbe vésett halálnak - mindig van jövője! A lányokat el szokták vinni, de mi van, ha mégse! Szóval, öregségemre, maradna hely – mellettem. Ignác ugyan bele van bolondulva ebbe a világhálóba, de hát úgy gondolom; nem lehet az olyan bonyolult, hogy a nagyobb kenyeret látva ne tudna kiszabadulni belőle!

ÓRÁS:

Én nem akarok és nem is tudok belebeszélni az életébe, de azért én a maga helyében többet gondolkodnék azon, hogy mi van akkor, ha Ignác tényleg nem tud kiszabadulni a hálóból!?

SÍRKÖVES:

Áh! Nem olyan buta gyerek az!

ÓRÁS:

Így is lehet mondani, meg fordítva is!

SÍRKÖVES:

Hogyhogy fordítva?

ÓRÁS:

Mindegy. Mindegy Ipkovity úr! A kriptá miatt hívtam. A kriptá beázik. Kell egy újabb, erősebb, szigetelt fedlap, fejtáblánál valami egyszerű homlokzat, benne tábla, nevek, dátumok.

SÍRKÖVES:

Márvány vagy műkő?

ÓRÁS:

Mester úr! Órás vagyok nem bankár!

SÍRKÖVES:

Tehát műkő. Sima, vagy pikkelyezett?

ÓRÁS:

Pikkelyezett.

SÍRKÖVES: (*grimaszt vág*)

A fal ornamentális legyen vagy ornamentálisan szolid vagy csak szolid? Esetlegesen elégséges a szerény kivitel is?

ÓRÁS:

Szerény, mester úr, szerény!

SÍRKÖVES:

Virágbetét, kereszt, fénykép?

ÓRÁS:

Egyik se.

SÍRKÖVES:

Tábla? Márvány? Rátétes vagy betétes?

ÓRÁS:

Igen. Betétes márványtábla legyen.

SÍRKÖVES:

Mit írunk a táblára, Péter bácsi?

ÓRÁS:

Mit írunk?

SÍRKÖVES:

Amit szoktunk. Itt nyugszik ez meg az, élt ettől eddig, esetleg egy emelkedett mondat vagy üzenet. . .

ÓRÁS:

Ki a roszabnak üzenék én?

SÍRKÖVES:

A világnak, Ilonka asszonynak, a Jóistennek, a gyerekeinek, ezt én nem tudhatom! Én csak megcsinálok az elvárás, pontosan, szépen, még a betűméret meg miegyebekről is beszélhetünk! Dőlt legyen vagy álló, kicsi vagy nagybetű, szóval elkészíték én mindent, tessék csak sorolni a kívánságokat!

ÓRÁS: (*mintegy magának*)

Kívánságok? A kripta beázik. Azt kellene megreparálni...! Egy kis fehér falacska a fejnél, benne tábla, a táblán pedig, a táblán...

SÍRKÖVES:

Mi legyen a táblán?

ÓRÁS:

No, ezen még gondolkodnom kell! (*tenyerébe hajtja homlokát*)

SÍRKÖVES:

Péter bácsi! Megnézem a munkadarabot, kalkulálok, aztán jelentkezem. Maga meg addig gondolja ki a rövid falat, a díszítést meg a táblát! Jó?

ÓRÁS:

Jól van, Ipkovity úr, de sokra ne számolja a dolgot! Húsz éve is elmúlt, hogy nyugdíjas vagyok, a szakmámat meg elhagyta a világ. Most már csak magam vagyok, mint egy támaszán túlnőtt, semmihez sem kötődő, elbitangolt inda. Nem tudhatom, hogy gyengeségemben mikor törik ketté az a rugó, ami fejemet még fölfelé feszíti.

SÍRKÖVES:

Akkor elvégzem a kalkulációt és jelentkezem. Megbeszéljük a dolgot, a feladatot munkakottámba rakom, s ha addig Péter bácsi részéről nem szenved késedelmet az ügy...

ÓRÁS:

Mi fajta késedelmet szenvedhet az elhatározásom?

SÍRKÖVES:

Tudja mester úr, vannak emberek, akik az utókort is kölcsönből oldják meg! Mások meg a felhalmozásból: előre fizetnek. Mindenre fel vagyok készülve! Van Hiltim, Makitám, Metabom, meg sok más!

ÓRÁS:

Szigetelés kell!

SÍRKÖVES:

Megoldom, Péter bácsi, megoldom! Ilonka asszonyt - emberi porladásában -, végleg el tudom szigetelni a világtól vagy akár a Mindenhatótól is! Ez nem probléma.

ÓRÁS:

Jó. Akkor mérje fel a dolgot - mégiscsak maga a szakember -, mondjon egy megoldást, egy árat, aztán részletezzük a dolgot.

SÍRKÖVES:

Örülök, hogy hozzám fordult! Velem elégedett lesz, ezt állíthatom! Tőlem, aki simát kér; az azt kapja, aki fordítottat; azzal is rendelkezem, de nem rettenek meg az extra kihívásoktól sem! Egy-egy ritka komoly megrendelés alkalmával még szerény nevemet is belevésem valahová a márványlap aljára, sarkára! Hadd tudja majd az utókor, hogy élt itt egyszer egy Ipkovity, aki Lázó volt és nem vette nullára sem az életet, sem a halált!

ÓRÁS:

Köszönöm, hogy eljött Ipkovity úr!

SÍRKÖVES:

Viszontlátásra Péter bácsi, azaz; mester úr, vagy mondhatnám azt is, hogy kolléga!
(alázatoskodva távozik)

ÓRÁS: (Üres tekintettel az ajtót nézi, aztán tenyerébe hajtja homlokát. Jobbjával az előtte fekvő papírok közt lapozgat, de láthatóan nem ott jár az esze. Kopogás hallatszik. Előbb halkabban, aztán erőteljesebben. Az órás felkapja a fejét, picit ingerülten kiált.) Szabad! Nyitva az ajtó!

(Idős férfi – a Fényképész - lép a műhelybe. Sokdioptriás, fekete műanyagkeretes szemüveget visel. Svájcisapkája oldalra húzva, görbebotját inkább a biztonság kedvéért, semmint használati okból hordja. Ruházata elnyűtt. Meglógósodott öltöny, alatta kockás flanel ing. Az Órás barátjára ismer, arca felderül.)

FÉNYKÉPÉSZ:

Magasfényű tisztelem az időmérő eszközök legkiválóbb tudorának, doktor Anker-Ackermann-Adai órasmesternek!
(sorolja mondókaszerűen, mosolyosan)

ÓRÁS:

Hasonlóképp köszöntöm a fények pallérosát, Herr von Kovácsot, a hétfai fotóműterem és laboratórium felülmúlhatatlan fényképhamisító lovagját, akit avuló elmém utolsó sziporkájával is csak, mint Fonkovács emlegethetek. (kis szünet) Végére is: arról nem tehet, hogy Fankovichnak született, de arról igen is tehet, hogy „Kováccsá” hanyatlott. (Az Órás feláll, kacsázó léptekkel a látogatóhoz billeg. Jobb lába hibás. Járás közben mintha bokától elszabadulna a lábfej; torz kört ír le, majd a bal elé csapódik. Kezet fognak és néhány fojtott nyögés kíséretében a rozszant fotelekbe ülnek.)

FÉNYKÉPÉSZ:

Látom, a vég felé caplatva sem tud megszabadulni az elmeszesedett hülyeségeitől!

ÓRÁS:

A vég felé? Hiszen magának most kezdődik csak igazán az élet! Vénségére eljut a magyar tenger egy kimagasló villájába - mint háziszolga! Biztos lesz hetente egy szabadnapja, de az nem a sabbath lesz, mert akkor jön: A CSALÁD! Hétfőn meg kedden kitakarít utánuk, és legfeljebb szerdán, igen valószínűleg szerdán lesz egy, azaz egy szabadnapja. Akkor majd felteheti vedlett nyúlszőr-kalapját és korzózhat a sima járdákon. Kopott botjával turkálhat az avarban, mint egy nyugdíjas botanikus - csak a reszkető-jelenethez ne felejtse el töprengő képet vágni! Még az is előfordulhat, hogy néhány gyengélnátó nyugati magasnyugdíjas esetleg úriembernek nézi! Olyankor hühü-hümmögjön, az majdnem olyan, mint egy intelligens, emberszerű lény. Aztán jön a csütörtök és a péntek, amikor megint készülhet a soros rajtaütésre. A családhoz majd odacsapódik egy-két pesti „hallja kend”, akik a lekötelezettségtől és az elégedettségtől össze-vissza nyalogatják egymást. Maga meg ott áll a nagyszoba sarkában, és a konyharuhával takarja a vegyszerektől elsárgult ujjait!

FÉNYKÉPÉSZ:

Maga most is gonosz! Túlteng az epéje. Pontosán tudja, hogy a fiam balatoni házába nem cselédnek megyek; hanem amolyan felvigyázónak.

ÓRÁS:

Házfelügyelőnek.

FÉNYKÉPÉSZ:

Magához vesz. A fiam magához vesz! Ő rám vigyáz, én meg a házra vigyázok. De maga ezt pontosan tudja!

ÓRÁS:

Persze, hogy tudom! A magasságos még elszórakozik, és még nem akarja magát nyájába szólítani, hát kijelölt egy balekot. A fiát!

FÉNYKÉPÉSZ:

Nézze, maga kopott agykerekű órásmester! Liesl három éve halott. A művészi szakma halott. Én magam is előrehaladott korban vagyok...

ÓRÁS:

De finoman fogalmazott, kedves Fonkovács, eminens egyedülálló! Maga most dezertálni készül! Sorsa elől egy balatoni vityillóba bújnik, mint egy gyerek, aki azt hiszi, ha ő nem látja a sorsot, akkor a végzet sem látja őt!

FÉNYKÉPÉSZ:

Én – magával ellentétben – mindig is decens úriember voltam, így tartózkodom a szürkésen árnyalt, mondhatni sötét célzásoktól! Pedig megkérdezhetném...

ÓRÁS: *(Iemondóan)*

Úgyis megkérdezi!

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem, talán mégsem. *(téveteleg mozdulatokat tesz, kitart, várakozik)* De! Inkább mégis megkérdezem! Szerényen és csendesen: hogy van drága öreg barátom, pontosabban;

ÓRÁS:

„Mi újság, Ankerkám? Mi újság, Anker-Ackermann úr?” Mondja: nem unja még? Már negyven éve ezt kérdezi tőlem?

FÉNYKÉPÉSZ:

Tudja fogazott agyú barátom, az ember – nebuch - nem lehet elég óvatos! Elég egy ártatlannak tűnő, ám rosszul feltett kérdés, és akaratlanul máris lavinát indíthat el egy magához mérten cizelláltabb agytekervényű gerincesben. És most nem az órásokról beszélek!

ÓRÁS:

Maga világéletében azt hitte, hogy a vegyszerei közti pancsolással, meg a fényekkel való vacakolással, a retusálásról nem is beszélve – ami valójában fényképhamisítás! - több mint a fogaskerek geometriája, és finom illeszkedése! Téved Fonkovács, nagyon téved!

FÉNYKÉPÉSZ:

Ezt készséggel elismerem, bár az igazságtól – mondhatni – fényévekre van! Ettől függetlenül, mégis az a leglényegesebb, egyúttal legártalmatlanabb kérdés; hogy mi újság, mi újság van Anker-Ackermann órásmester úr!?

ÓRÁS:

Semmi. Majdnem semmi. A fiam levelet küldött. A koperta jó vastag volt. *(mint aki mondandóját eltereli, mondókaszerűen folytatja)* Továbbra is tanulmányozom a hírlap napi halálrovatát.

FÉNYKÉPÉSZ:

Ahogy tíz-tizenöt éve. És? Még mindig nem találta meg a nevét?! Ennyire hiú azért nem lehet!

ÓRÁS:

Isten véletlenszerűen kítuskézett hengere átment felettem. Kiírás szerint: már a tőlem fiatalabbak halnak. Megint kifelejtettek valamiből. Persze, mindig is azt gondoltam, hogy sose halok meg, de amikor Kicsiili elment, akkor... akkor az olyan volt, mintha kezét fogtam volna a Halállal. Azóta a maga hagyatékában ülök - egy borbélyszékben! -, homlokom a tenyeremben és gondolkodom, gondolkodom...

FÉNYKÉPÉSZ:

Ne tréfálkozzon! Az újdonság zavarával küszködöm!

ÓRÁS:

Ne marhuljon már, Fonkovács! Elmúltak a vicces évek. Maga régebről, én mostantól vagyok egyedül. Ismeri a stációkat. Az ember először szóra nyitja a száját, aztán gyorsan ráébred, hogy nincs is kinek mondani! Elszomorodik, legyint, lebolondozza magát. Aztán, hipp-hopp, eltelik egy-két hónap, és a szájatáti azon kapja magát, hogy már ki is mondta a semmit a semminek. A türelem átalakul. Valamikor még türelmesek lehetünk, mert a várakozás sövénye mögül lesködve, még hittünk a változásban. Most is türelmes vagyok, de már nem látom a feladatot, és a változás reménye is elveszett. Csak gomolygó, erdőalji ködöt látok. És ez rosszabb, mint Isten távolodó hengere. Az elhülyülés folyamata beindult.

FÉNYKÉPÉSZ: (*gúnyosan*)

Pedig maga nem egy későn érő típus! Lehet, hogy a széket későn kapta meg? Magának mondott már valamit?

ÓRÁS:

A szék?

FÉNYKÉPÉSZ:

Az.

ÓRÁS:

Hát, ... ki van seggelve, az igaz! Persze, ha köszönetre vágyik, legfeljebb azt mondhatom, hogy a valamikori terjedelmével kiült gödörben van valami földöntúli kényelem. Benne szinte lehetetlen másként terpeszkedni, mint ahogy maga egykoron az öblében elvackolódott!

FÉNYKÉPÉSZ:

Tudja a saint-denis-i apát, Suger, egyszer azt jegyezte fel, hogy „... midőn Isten házának díszítése iránti szeretetből a drágakövek szépsége olykor elvont a külső gondoktól és tisztos szemlélődésre bírta, ... valóságnak tűnt, hogy a világegyetemnek valamely különleges, nem a föld sarában s nem is egészen az égi tisztaságban létező vidéken látom időzni magamat. ...”

ÓRÁS:

Ez hogy jön a székhez?

FÉNYKÉPÉSZ:

Úgy, hogy ez az ember egész életében azon fáradozott, hogy valami nagyszerűt alkosson. Miközben küzdelmesen építette az apátságot, azonközben képes volt elrugaszkodni a valóságtól! Tudott repülni és lebegni az időben! Maga, érti ezt?

ÓRÁS:

Most ha azt mondom, hogy igen; akkor meglepődne?

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem, Ackermann, nem lepődnék meg! Apám után e kivénhedt alkalmatosságot magam is végigültem. Ha tetszik, a sorsommal. Tudom, hogy milyen az, amikor az ember kilép a saját idejéből! Aki ilyen órákat készített (*és a falra mutat*), ahol az egyik visszafelé jár, a másiknak meg nincs mutatója, az már a szék tulajdonlását megelőző években is képessé vált az IDŐ elhagyására!

ÓRÁS:

Az idő: nem elhagyható! Ezt én mondom, az órás. Abban, kérem, sétálni lehet! A teret: azt el lehet hagyni! Mint mondjuk a maga foltos drapériáival szegett műtermét. Azt igen! De mintha dimenziókat váltott volna, vagy olvasta a levelet?

FÉNYKÉPÉSZ:

Milyen levelet?

ÓRÁS:

Amit a fiam írt!

FÉNYKÉPÉSZ:

Mér, mit írt a hűtlen fia?

ÓRÁS:

Azért, mert ő nem lett egy utazási iroda vezetője, mint a maga csemetéje, még nem kell őt hűtlennek nevezni! Azért, mert maguknak sikerült az élet, nekünk meg, nekünk... *(szavakat keres – nem talál)*

FÉNYKÉPÉSZ:

Ackermann! Péter Ackermann! Ne legyen már maga is untermann! Aki képes volt agyilag megalkotni a visszajárót, a visszajár-óra gondolati, elméleti hátterét, az nem lehet antiszemita! Ha arra néz, vagy mutató nélküli párjára, amely viszonyítási pontok nélkül tekereg a Mindenségben, amiben ismeretlen a kezdet és a vég, az origóról nem is beszélve... Ha mindezt egyszer már megsejtette, akkor hogy mondhatja, hogy nekünk sikerült az élet!? *(hangja reszket)* Próbált akár egyszer is úgy gondolni a szüleire, mint akik sonkák, kolbászok és szalonnatáblák képében pácolódnak valami baromi nagy füstölőben? *(szünet)* Hál' istennek, sose próbálhatta! Nekem tíz évem ment a füstölőre, amit aktuálisan Birkenaunak hívtak.

ÓRÁS:

Ne haragudjon, öreg, fényképhamisító barátom, ne haragudjon! Egészen össze vagyok zavarodva!

FÉNYKÉPÉSZ:

Azt látom! Máskor, ha sületlenséget mondott, még ráfoghattam arra a szikkadt délvidéki sváb agyára, vagy tréfára vehettem, de...

ÓRÁS:

Jól van, Misa! Jól van! Tudja: össze vagyok zavarodva!

FÉNYKÉPÉSZ:

Belátom. Tépelődtem magam is: mi van, ha meglepi a szék? Mi van, ha eszébe jut valami? Bár, ahogy elnézem, erre egyre kevesebb az esélye. Meg aztán az is eszembe jutott; nem veszi-e sértésnek a száz éves, elnyútt búcsúajándékot? Am arra jutottam: minek is sértődne meg egy olyan ember, akinek már kétszer is meg kell fontolnia, hogy vegyen-e tartós tejet vagy se!

ÓRÁS:

És akkor most mi van azzal az apáttal?

FÉNYKÉPÉSZ:

Semmi. Csak példaként hoztam föl. A szék miatt. Jó volt benne az ülés, mert ki lehetett tekinteni belőle, mint ahogy az apát is képes volt kilépni a mindennapi életből.

ÓRÁS:

Most köszönetre vágyik? Csak ismételni tudom magam: a valamikori terjedelmével kiült gödörben szinte lehetetlen másként elvackolódnai, mint ahogy maga elterült benne!

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem kérek köszönetet! Ennyi éves barátságnak nevezett nyűglődés után, amit magával végigcsináltam!... Ugyan, ugyan! Csak felemlítettem, mi miatt is? Ja, a khm... fia levelet írt.

ÓRÁS:

Igen! Nem is akármilyet! Hosszút, különöset, megdöbbsentőt, nem is tudom, hogyan mondjam?

FÉNYKÉPÉSZ:

Egyszerűen Ackermann, egyszerűen, mert a többi csak kárunkra van!

ÓRÁS:

Szóval a fiam összeállította a családfánkat! Mit szól hozzá? Ez fantasztikus, nem?

FÉNYKÉPÉSZ:

Az. Fantasztikus. (*gúnyosan*) Én sokáig azt hittem, hogy maga egy talált gyerek!

ÓRÁS:

Ne marhuljon már, Fonkovács! Lapozgatom az írást és összevetem az emlékeimmel!

FÉNYKÉPÉSZ:

Az emlékeivel?! Talán a dédapjára is emlékszik?

ÓRÁS:

Nem úgy van az, Fonkovács! Képzelve: ahogy lapozgatok, olvasom a neveket, dátumokat, újra látom... (*szavakat keres*) látom, amit nem láthatnék! Érti ezt?

FÉNYKÉPÉSZ:

Persze, hogy értem! Mért gondolja, hogy életem legkitartóbb, egyben legnyűgösebb barátjának egy ócskaságot adnék búcsúzásul?! Az a szék nem egy akármilyen borbélyszék!

ÓRÁS:

Most hogy kerül ide a szék?

FÉNYKÉPÉSZ: (*lemondóan*)

Mindegy, folytassa, maga kacsaszarban felnőtt dél bácskai parasztleány!

ÓRÁS:

A fiam szerint családunk 1783-ban vándorolt ki Strassbourg mellől, valami nevenincs faluból. Abban az évben valami köd lepte el Európát s az emberek, ahogy levegőt vettek, úgy vették magukhoz a mérget. Sorra pusztultak. Vér bugyogott a szájukból. Száz számra hullottak. Ezt Ómama is mesélte, amikor gyerek voltam! Meg, hogy előtte a folyvást vadászó uraik a vadat üzve, termőföldjeiken keresztül-kasul vágatva, nem törődtek parasztjaik termésével. Éheztek, fáztak, uraiknak robotoltak, aztán jött az a mérgezett levegő!

FÉNYKÉPÉSZ: (*gúnyosan*)

Mert Ómama már akkor is élt!

ÓRÁS:

Nem, dehogy, neki is úgy mesélte az Ómamája! Tudja, néha felrémlent valami erdő, távolban egy félkész templom, meg a halál, a tetvek, az éhezés és a fázás. Sok-sok fázás!

FÉNYKÉPÉSZ:

Aztán?

ÓRÁS:

Akkor megjelentek a... ma úgy mondják: a nepperek. Embereket kerestek egy új hazának, amit Habsburg Birodalomnak hívtak. Édesgettek, dörgölöztek, persze mindezt nem haszon nélkül tették!

Parasztokat kerestek a pusztává silányított magyar tartományba, hogy újra benépesítsék, és gazdag virágzásúvá tegyék ezt az általuk csak Árpád földjének nevezett világsodáját.

FÉNYKÉPÉSZ:

A szaporodás; sikerült! Bár magát elnézve: ez se volt tökéletes!

ÓRÁS: *(mint aki meg sem hallja a közbevetést)*

Anton, akinek akkor már négy fia volt, ő is eljött a családjával. A harmadik fiú, Wendelin volt a következő felmenőm. Onnantól, egészen az 1800-as évek végéig, mindenhol tíz-tizennégy gyerek született, aztán a századfordulóhoz érve – mintha elvágták volna.

FÉNYKÉPÉSZ:

Féltek, hogy szétmegy a vagyoni!

ÓRÁS:

Azt nem tudom! Amikor ide leértek, a Birodalom hadmérnökei által tervezett községekben házat kaptak. Attól van, hogy ilyen szabályos, négyzetes szerkezetűek a települések. A tehetősebbjei magukkal hozták szerszámaikat, olykor még lovaikat is, hisz elbirták a dunai uszályok. Aki meg a semmijével jött, annak kiutalták a szükséges minimumot. Vetőmagot, ekét meg a többit. Itt alattunk, ezek a néptelen földek, kincstári tulajdonban voltak. Vagy a török vagy a félsz kiölte az eredeti tulajdonosaikat. Szamadással csak a kincstár felé tartoztak.

FÉNYKÉPÉSZ:

Erre mondták a szövetkezeti szemináriumon – ahová 950-ben besöpörtek bennünket, hogy az önálló ipar terhét a szögre akaszthassuk -: „beindult az öldöklő, versenyszellemű, eredeti tőkefelhalmozás”.

ÓRÁS:

Azt én nem tudom, mert még törtem a magyart. Megvoltam nélküle is! Az olyan szavakat, hogy imperialista, meg burzsuj, kispolgár és kulák – inkább csak kapizsgáltam.

FÉNYKÉPÉSZ:

Vénségére meg már nincs érkezése az ilyen szavakhoz!

ÓRÁS:

Nyolcvan évesen már csak a temetőkapuhoz van érkezésem. Előbb azonban még rendeznem kell a rendezni valókat.

FÉNYKÉPÉSZ:

Csak nem végrendeleten törí a fejét?

ÓRÁS:

Végrendelet? Ugyan-ugyan! Rendelkezni csak értékkel bíró dolgok felett érdemes. Látja, ott, *(a fal felé mutat, a szigetelt kábelvégekre)*, ott volt a kisköszörű. Azt megvették. Áron alul. Meglehet: finom köve ma egy durva baltát koptat! A többi? A többi csak nyűg! Egykor büszke voltam rá! Mindenem megvolt, ami egy komplett órásműhelyhez kellett. Aztán amikor jöttek a világ tiszteletlenjei, és *nálam* kerestek gombeltem: akkor újra azt éreztem, mint a háború után: a világ ki akar köpni magából.

FÉNYKÉPÉSZ:

Ezzel én sem jártam jobban! Fényképlemezeimet öreg vulkánfiber bőröndjeimbe raktam, régi masináimat papírdobozokba. Nem kellett sehova. A műterem mennyezeti ablakai, a mozgatható árnyékoló-drapériák, a háttér díszletelemei; posztamensek, az oszlopos erkély mélyén felsejlő boltíves üvegajtó, és egyéb apró, ám ízléses csálásaim – mind odalesznek. Rafinériáim, miket az élet szebbítésének reményében kieszeltem: kukákba kerülnek. Senki se kíváncsi rájuk. Nebich! Az elmúlás rosszabb, mint a háború!

ÓRÁS:

A háború... Talán nem is azzal volt a bajunk, mert az már valaminek a vége volt. Mondjuk úgy: Teleki Pál sokszorosított halála. Ha bajunk volt, akkor az odavezető úttal volt igazán!

FÉNYKÉPÉSZ:

Meg a háború utáni koalíciós időkkel, meg a hagymafejű Rákosival, aztán a krumplileveses Kádárral. Igaz; a levesből valamit nekünk is hagytak, de csak most érezzük igazán, hogy csípősre sikeredett. Vénségünkre meg itt ez a nagy semmi, a magyar demokrácia nevezetű állatorvosi ló.

ÓRÁS:

Gondolt már arra, hogy a háború után akár utálhattuk is volna egymást? Maga azért, mert zsidónak született, én meg azért, mert svábként hordott ide az ősöm. Mégse így lett!

FÉNYKÉPÉSZ:

Fiatalok voltunk, muszáj-magabizók, és manapság talán kettőnkön kívül senki más nem tudja, hogy értelmesebbek voltunk, mint a történelmi praktikum!

ÓRÁS:

Gyakorlat!? A mindig utólag minősíthető! Tudja: mai ésszel akkor: csodákra lettem volna képes. De akkoriban a legtöbb ész az életben maradáshoz kellett. Ami olykor-olykor nem csupán a véletlenül múlt, hanem a csodával volt határos.

FÉNYKÉPÉSZ:

Most meg itt állunk életünk fölkapacolt vakondtúrása mellett. Sem járataink tapasztalatai, se a dolgaink nem kellenek senkinek. Még áron alul se!

ÓRÁS:

Évekig gürcöltem abban a reményben, hogy egyszer lesz egy kis műhelyem, családom és valami kis biztonságérzetem az élet hátralévő részére.

FÉNYKÉPÉSZ:

Kellett ez? Életünkben pont a kis műhely hiányzott?

ÓRÁS:

Elszartuk, Fonkovács barátom, elszartuk. Mindig csak futottunk az élet után, ami valójában folyamatosan hiányzott. Még visszamenőlegesen is. Maradtak tárgyak, amiket valami magasságos főkönyv nulla értékkel lommá nyilvánított!

FÉNYKÉPÉSZ:

Amik megszerzése nélkül mégse jutottunk volna sehova!

ÓRÁS:

Mér, maga szerint jutottunk valahova?! Csak a vénségbe. Maguknak, mint sokszoros ismétlő-népnek - lehet, hogy a rutin miatt -: könnyebben ment. Mi még kezdők voltunk a pályán!

FÉNYKÉPÉSZ:

Mi az, hogy „sokszoros ismétlő-nép”?

ÓRÁS:

Európában, ha nagy volt a túlnyomás, mindig magukat találták meg! Nem? Előbb kifosztották a zsidókat, aztán akit elértek azt legyilkolták, majd jöttek az „igazságtevők”! Akik egy idő után pont olyanok lettek, mint a korábbi „igazságosztók”!

A háború körül bennünket is megtaláltak! A lelkiismeret és a zabrálási vágy sosem volt köszönő viszonyban egymással! Honfoglalók jöttek-mentek, a győzteseknek hozsánna, a veszteseknek igazságosnak kikiáltott vagyonvesztés. Sok kis halál, kevés hibaszázalékkal.

FÉNYKÉPÉSZ:

Azért csak felneveltük a gyerekeinket!

ÓRÁS: *(indulatosan)*

Persze! Mire? A Nagy Semmire! Újra kezdik az élet vacakságainak gyűjtögetését! De hát magának se lenne szíve azt mondani, hogy hagyják a pokolba az egészet és próbálják meg a visszafeléből, a végéről nézni a sorsot! Onnan nézni, hogy mindennapjainkból mit visznek át a holnapba, ha egyáltalán lesz holnap!

FÉNYKÉPÉSZ:

Évtizedekig hallgattuk ezt a „holnap-beszédet”! Kezdetben, mindig éhesen, amikor az embernek csak egy kopott ruhája volt; talán hittünk is benne. Vagy legalább is úgy tettünk, mint aki hisz benne, mert a békekölcsön fizetése egyáltalán nem szívjóság kérdése volt!

ÓRÁS:

Egy pohár borral megkínálhatom? Ez az utolsó.

FÉNYKÉPÉSZ:

Leküzdéném, de a gyógyszer miatt csak délután mérgezhetem magam. Tényleg halni készül?

ÓRÁS:

Nem, nem készülök. Még vannak intéznivalók, de több borom már nem lesz. Elég volt! Már nem bírom el a permetezőt, és a puttonyt se. Égig ér a munkanélküliség, mégis alig-alig akad napszámos. Aki meg adódna, az alig van feljebb, mint a kocsmá felmosórongya. Nincs benne köszönet. Lepermetöli a kordonsort, mintha bizony locsolna! Pedig a lényeg mindig a takarásban, a levelek fonákján van!

FÉNYKÉPÉSZ:

Emlékszem az utolsó suhancomra, aki fényképészetet tanulni jött hozzám. Gyorsan elunta az okosság utáni vágyat, meglehetősen érdeke sem volt a derítések apró részletei iránt. Pár évre rá meglátogatott és büszkén mutatta a Finnországban készített képeit, amit valami számítógépes masinával készített. Szép és élethű volt. A majd száz felvételtől csupán maga Finnország hiányzott. Pedig sose jártam ott, mégis éreztem, hogy a lényeg: kimaradt belőlük. Akkor megértettem, hogy azt a szalagot, amit egykor a Teremtő a világmindenségbe gurított, azt itt Eurázsia és kapcsolt részein elmetszették. Most mintha újra rátaláltunk volna a szalagra, de a negyven éves szakadást már nem tudjuk összefércelni.

ÓRÁS:

Hát ez a gondom, Fonkovács, ez! A szakadás. Jött ma a sírköves, mert a kriptát be kell fejezni! Temetés előtt Kicsiili szüleinek csontjait egy gyerekoporsóba rakattam, és belülről kimeszeltettem. Akkor mondta a mester, hogy a kriptá beázik. No, gondoltam, ezt meg kell oldani, hisz kell egy új tábla is, amin ott van Kicsiili és az én nevem is.

FÉNYKÉPÉSZ:

Az örökkévalóságnak.

ÓRÁS:

Azzal nem kalkulálok!

FÉNYKÉPÉSZ:

Na, und?

ÓRÁS:

Az a baj, drága öreg fényképhamisító barátom, hogy nem tudom: mi legyen a táblán?

FÉNYKÉPÉSZ:

A táblán?!

ÓRÁS:

Azon.

FÉNYKÉPÉSZ:

„Itt nyugszik Adai Péterné, született Prikidánovics Ilonka. Élt ettől-eddig és Adai Péter, megtalálva valamikor...” Aztán az utolsó számot valaki majdcsak odavési!

ÓRÁS:

Látja, Fonkovács, innen is kitetszik, hogy maga egy izig-vérig hamisító, sőt csaló!

FÉNYKÉPÉSZ:

No mér?

ÓRÁS:

Hát azért, mert ahogy maga se Kovács Miksa, hanem Maximilián Fankovich, úgy én sem vagyok Adai Péter, hanem Peter Ackermann! A kettő kis híján ugyanaz, de ott a szakadás, amiről beszélt... A lyuk! A hiány! Azzal mit kezdünk? Ki fogja összestopolni Peter Ackermann Adai Péterrel, és Maximilián Fankovichot Kovács Miksával?!

FÉNYKÉPÉSZ:

Hm...?! Vannak ezek a szorgos kutatók, tudja... ezek a temetőjáró, egyetemi diplomamunkájukat végzők, akik mindenfélét kutatnak, keresnek... Anyakönyveket böngésznek, családfákat, vonulatokat keresnek...

ÓRÁS:

Majd ők? Pont ők fogják összekötni sorsom fonálát? A határ túloldalán, Szerbiában, abban a templomban, ahol fejemet keresztvíz alá tartották: most ikonosztázok vannak felállítva. A hitben kikopott lépcső után visszhangosan kotyognak az ellazult padlólapok. Gondolja lesz ember, akit érdekel még, hogy mi történt az elűzött svábokkal? Ki akar emlékezni a bosszú előbb édes, aztán ecetesedő ízére? Senki. Legfeljebb az édesre: az üresen álló sváb porták általuk jogszerűnek vélt visszafoglalásának örömére!

FÉNYKÉPÉSZ: *(száját szóra nyitná, de az Órás közbeszól)*

ÓRÁS:

Ne akarjon süketelni, drága barátom! Életünk több is, kevesebb is, mint az egyik névből történő tökéletlen átfejlődés egy másik névbe! Arról nem is beszélve, hogy az Úr sírkertjében két utcával lejjebb vagy följebb, van egy másik nyughely, aminek táblájára azt vésették: „Itt nyugszik Hemm Magdolna, élt 1896-1985”, alatta meg az olvasható, hogy „Adai Péterné, született 1927-„- a többi számjegy még kérdéses. Ez utóbbi felirat az első feleségem fedőneve volt. De hát ismeri a történetet!

FÉNYKÉPÉSZ:

Na és?

ÓRÁS:

Mit „na és”?! Nincs két Adai Péterné, érti!?

FÉNYKÉPÉSZ:

Értem én, de ezzel az erővel végigjárhatná az egész országot, és...

ÓRÁS:

Magának az agya már tényleg a Balatonon van? A Hemm-lány – az első feleségem - Adai Péterné. Kicsi is Adai Péterné, de valójában mindkettő hamisítvány, hiszen én magam sem vagyok Adai Péter! Akkor ők miként lehetnének egy nem létező ember „néi”?! Hazug az egész! Érti? És ezt rajtam kívül senki sem fogja tisztába rakni! Én Ackermann vagyok, Peter Ackermann! Vénsegemre és halottként az szeretnék lenni, aki vagyok! A történelemből - életem nagyobbik felére - csak a fekália jutott. Jelentem: 83 évesen, én is szarok a történelemre! Igazságot akarok!

FÉNYKÉPÉSZ:

Exkrétuma alig-alig fogja cizellálni a világ guanójának színvilágát! Gondoljon arra, hogy maga voltaképpen egy klón. Egy átmeneti egyed. Jellegében, jelenség-szinten: összeférceli az elszakadt szalagot!

ÓRÁS:

Klón?

FÉNYKÉPÉSZ:

Igen, klón.

ÓRÁS:

Tudja a jelentését is?

FÉNYKÉPÉSZ:

Persze. Genetikailag azonos értékű sejtek csoportja, amely egyetlen sejt osztódása útján szaporodik.

ÓRÁS:

Idáig pontos. Tovább?

FÉNYKÉPÉSZ:

Tovább?

ÓRÁS:

Igen. A műszaki oldalát is, mely szerint: „kevésbé megbízható vagy kevésbé jó minőségű utánzat”. Maga most hol áll ebben a jelenség-szintű dologban, Fonkovács?

FÉNYKÉPÉSZ:

Talán én is szégyellhetném, hogy Kovács lettem, bár ez apám döntése volt. Maga se volt büszke a nevére, de... ez nem szégyenkezés kérdése. Muszáj volt. Tudja ezt maga pontosan!

ÓRÁS:

Persze, hogy tudom, maga fényárnyékoló műmosoly-vadász! Nem sok választásunk volt! 44-ben, amikor hírért vettük, hogy Szabadka felől jönnek az oroszok, vagy 200 család befogott. Szekérre rakták életük maradékát és nyugatnak indultak. Lehet; ők voltak az okosabbak! Mi, vagyonföltő maradók, azután alaposan kitanultuk a győztesek himnuszát! A halál-közöny tekintetű, Urálon túli kiskatonák keménysége kismiska volt a szerb partizánok őrvongásához képest! Köztük volt a Kerl is, régen csak így hívtuk őt. Nálunk volt béres. Engem a lábam miatt nem vittek Szibériába, többedmagammal egy lágerbe kerültem. Mi voltunk a szerb sereg civil hadtápjá. Aztán kitört a tífusz meg a tüdőbaj. Akikkel megmaradtam, azokat átvarták Magyarországra.

FÉNYKÉPÉSZ:

Ezt párszor már elmesélte, de a Kerlről még nem mondott semmi.

ÓRÁS:

A Kerlt valójában úgy hívták, hogy Sztipity. Velünk sose volt baja. Partizánsága a Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontjának az itteni szervezőjévé avatta. Olykor ételt hozott. Nekem, a volt gazdája fiának! Egyszer a terveim felől érdeklődött. Mondtam neki, amit amúgy is tudott, hogy a lábam miatt apám kifogott a paraszti munkából és órásnak adott. Mi mást tehetnék, folytatnám a mesterséget, s ha egy napom a sors megadja, hát önálló műhelyt nyitnék. Azt mondja erre a Sztipity, a Kerl: „Ackermann, Ackermannka! Ha itt akarsz kenyeret enni, legalább a neved legyen tisztességes!” Néztem rá nagyon és nem a tegezés miatt! Így folytatta: „Az a baj a neveddel, hogy nagyon németes! *Német-ess-ess!* És erre most nem sokan emlékeznek gúttal, ha érted, amire gondolok! Nehogy azt hidd, hogy ezzel a *németess* Ackermannal te itt ipart fogsz csinálni! Lófaszt! Ha választani kell, hogy a Vojnovicshoz vagy az Ackermannhoz vigyék a vekkert, akkor biztos lehetsz benne, hogy a Vojnovicsot választják! Mert őt választani most biztonságosabb, mint egy feltételezett folkszbundistát!”

FÉNYKÉPÉSZ:

Értem én! Nem olyan bonyolult ez Vekker úr!

ÓRÁS:

Nekem, akkor, annak tűnt!

FÉNYKÉPÉSZ:

Az újdonság varázsa! Mi beletanultunk. Igaz, a tanoncidőre ezer évünk volt! Ezért van a táblán: „Itt nyugszik Kovács Miksáné, született Schieler Aranka”.

ÓRÁS:

Mondja Fonkovács! Schieler Aranka azonos Kovács Miksánéval?

FÉNYKÉPÉSZ:

Már mért ne lenne azonos?!

ÓRÁS:

Csak felvetem: nem lehetséges, hogy Aranka egy Fankovich nevezetű svihákba habarodott bele?

FÉNYKÉPÉSZ:

De, pontosan!

ÓRÁS:

Akkor hogy kerül a sírkőre a Kovács Miksáné-féle nagy hazugság? Apám – Isten nyugosztalja – szerette a zsidókat, főleg a gabonában utazókat, mert megbízhatóak voltak. De látott ügyefogyott házalókat is, ezért mondta mindig, hogy „amelyik zsidó hülye; az nagyon hülye”.

FÉNYKÉPÉSZ:

Ugyan már! Maga meg a sorsosai csak időlegesen voltak pechvogelek. Bennünket azonban kiszemeltek! Mi lettünk az eredendő bűn, miként Jézus Krisztus az eredendő példamutatás! Mindig kell egy általánosan utálható, hogy a többnyire középszerű, esetlegesen otromba is érvényesülhessen. Már csak a miheztartás okán is! Most meg már odáig jutottunk, hogy a saját hiányunk is birizgálja kifinomult szaglásukat. Ösztönösen is nehezen viselik, hogy a kereszt előbb volt kivégzőeszköz, mint egyesítő, mindent összemosó plágium és átlényegülés.

(Csendben nyílik az ajtó és egy alacsony, ősz hajú, fémkeretes szemüveget viselő, jól öltözött idős hölgy – Anna – lép be. Arca kicsit zavart.)

ANNA:

Jó napot kívánok! *(Hangképzése, kiejtése idegenszerű.)* Bocsánat, hogy így magukra töröm az ajtót, ráadásul hívatlanul!

Többször is megnyomtam a csengő gombját, de úgy látszik, nem működik. (*Óvatosan körültekint.*) Látom, azért jó helyen járok!

ÓRÁS:

Nálam minden működik! (*mondja keményen és feláll*) Mivel szolgálhatok? Órákat már nem javítok!

ANNA:

Azt látom, hogy a mesterség abbamaradt, mert arról a faliszekrényesről hiányzanak a mutatók. Kár érte! Szép darab. (*Fonkovács és az Órás tekintete találkozik, a Fényképész gúnyosan mosolyog, az Órás dühös.*) Fankovich urat keresem! Voltam a lakásánál, de a szomszédok azt mondták, hogy biztos Adai órás mesternél van!

ÓRÁS:

Kovács úr itt van! (*mutat Fonkovácsra*)

ANNA:

A kinn lévő cégéren azt olvastam, hogy Adai Péter órás mester. Van egy másik Adai órás mester is, mert én nem Kovács urat keresem?!

ÓRÁS:

Én Ackermann vagyok és nincs másik Adai. (*megenyhülten*) Ez utóbbi csak... csak olyan művésznévféle!

ANNA:

Nahát! Micsoda tréfa! Akkor ön sváb! Én, engedelmével; Frau Lehmann vagyok, de ez önöknek – valószínűleg - nem mond semmit. Leánynevem; Anna Jauch.

FÉNYKÉPÉSZ: (*arca a csodálkozástól megnyúlik, s mint egy lassított felvételen: vontatottan feláll.*) Anna! Te vagy a Jauchék Annája? Istenem, ezt a meglepetést! Legalább húsz éve azt gondolom, hogy már sosem látjuk viszont egymást. A 70-es években elkezdtek visszajárogatni a kitelepítettek. Reméltem, hogy egyszer te is jössz!

Ahogy múltak az évek, láttam őket új és újabb autókban, arany karkötőkkel és finom ruhákban, de te nem voltál közöttük! Aztán belenyugodtam a gondolatba, hogy már sosem találkozunk! Anna, én vagyok Maxi, Maximilián Fankovich!... csak valami,... valami butaság miatt: megöregedtem. Hiába; ötven év – sok idő! (*Anna arca közben földerül. Összelelkeznek.*)

ÓRÁS:

Jó az hatvannak is! ...Maxi! (*egyszerre bosszús, gúnyos és együttérző*)

FÉNYKÉPÉSZ:

Ankerkám! Annak idején a Jauch család volt az egyik szomszédunk, ott: ahol a Tóniék laktak! A másik szomszédot árnyékolja az Örökkévaló és a feledés játékos palástja!

ANNA:

Szóval sváb volt, aki a vagyonunkba beleült!

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem, nem! Ő szlovák volt! Illetve magyar! Szlovákiai magyar, vagy hogy a fenébe is?

ANNA:

Akkor, hogy lehetett Tóni? Micsoda játék ez a nevekkel? Ackermann, Adai, Tóni, aki nem is Tóni, Kovács meg Fonkovács... Fankovich! Mi történt itt? Mindenki megette az oroszok bolond-gyógyszerét? A falat már ledöntötték, a világ visszazökkent!

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem, Anna drága, illetve; igen Anna! A fal ledőlt, de nincs hova visszazökkenni. A keréknyomokba homok, por és idő ülepedett. A történelem ostora szétcsapott közöttünk! *(az Óráshoz fordul)* Vekker úr! Ha hozzám szíves vendég érkezik, már kétszer is helyel kínáltam volna!

ÓRÁS: *(A borbélyszéket méltatlankodó mozdulatok kíséretében a fotelekhez rángatja.)* Foglaljon helyet, asszonyom! Itt nincs rendesebb székem, csak ez a gondolat-borotváló!

ANNA:

Maxi! Hiszen ez az apád széke volt! Hogy került ez ide?!

ÓRÁS:

Tudja a barátom, ez a Fankovich, vagy hogy is hívják, szóval Fonkovács úr költözni készül. S hogy távozása után mégse érezzem túl jól magam: bosszúból nekem adta ezt a kivénhedt jószágot!

ANNA: *(leül)*

Apád becses székét? És hol van róla a fejtámasz?

FÉNYKÉPÉSZ:

A fejtámasz? A párnázott fejtámaszt 45 elején egy orosz katona kihúzta, forgatta egy darabig, aztán hozzákötötte apám biliárdasztalához és elvitte valakinek. Gondolom hónaljmarkó lett belőle. Hogy Berlinig kibírta-e, azt nem tudom, bár mindkettő kitérő anyagból készült!

ÓRÁS:

Ha az nem is, de a zsebóra biztos kibírta. Roskopf volt, kétsoros számjegylappal.

FÉNYKÉPÉSZ:

Ezt maga honnan tudja, Ankerkám?

ÓRÁS:

Látja, asszonyom, ilyen a barátom! Már mindent százszor elmesélt, de semmire sem emlékszik!

FÉNYKÉPÉSZ:

Anikám, ne vedd komolyan, csak bolondozik! Honnan és hogy kerültél ide? Fél évszázada hírt se hallottam felőled! Mért nem jelentkeztél?

ANNA:

Belgiumból jöttem, Maxi. Belgiumból. Szeretném azt hinni, hogy hazajöttem, de nagyon nehéz. Tudod Maxi, 46 óta fáj a szívem. Akkor, alig hogy apámat hazaengedték a hadifogságból, megint dörömböltek. Menni kellett. 17 éves voltam, és mindenre emlékszem.

FÉNYKÉPÉSZ:

Én sem felejtettem, Anna. Hideg, nagyon hideg február volt. Mindenhonnan összeverbuvált rendőrök járkáltak az utcákon, bezörgettek a házakba, papírt lobogtattak, kinek négy óra, másnak hat óra jutott, hogy húsz kilo élelmiszerral és fejenként száz kilo cókókkal elinduljon a vasútállomásra.

ÓRÁS:

Nálunk, odalenn délen, még batyut se engedtek! Kicsi, apró munka: mondták az oroszok. A nővérem és a sógorom négy évvel később tért magához Drezda alatt, egy apró faluban. Csak közben volt egy kis kitérőjük Szibéria irányába.

ANNA:

Akkor a rokonai is tudják, hogy milyen a honvágy, milyen az idegenség, milyen az, amikor lassul és gyorsul, lassul és gyorsul a vonat, de az ember nem tudja, hogy milyen irányba is halad! Szegény apám, amikor Passaunál meglátta az első amerikai katonát, felsóhajtott és azt mondta: megmenekültünk. Pedig a java csak akkor kezdődött!

FÉNYKÉPÉSZ:

De hát élsz, éltek!

ANNA:

Két hétig ment a vonat! Két hétig. Megérkeztünk az ismeretlenbe, vagyonod, cserélhető értéktárgyad semmi. Beraktak bennünket egy lágerba, naponta kétszer ettünk, közben címetek adtak, ahol parasztokat vártak földmunkára. Néha valami nagygazdák is eljöttek, mustrálgattak bennünket, mint mi valamikor, a vásárokon felkínált lovakat! Fejünk felett a levegőben, akárcsak a célt tévesztett puskagolyó, süvített a „Flüchtling” kifejezés. A hontalanok, szökevények, menekültek megnevezése. Apám belehalt a honvágyba. Nem bírta elviselni, hogy a haza kiadott bennünket.

ÓRÁS:

Legyen neki, és minden hazaszeretetlenben meghalt svábnak, öröms a találkozás egy másmilyen térben és időben!

ANNA:

Mi hétfiaiak, önként menekülők és elűzöttek, évről évre találkozunk. Szeptemberben, gyermekkori templomunk Mária-napi búcsúján valahol összejövünk, sírunk egy kicsit és vigadunk és emlékezünk. Emlékezünk, igaz, egyre kevesebben. Odakinn született gyerekeinknek ez már tényleg afféle mamis-papis szórakozás, de nekünk: egy darab maradék élet és a szülőföld ünnepe.

FÉNYKÉPÉSZ:

Tudja Péter barátom; az öreg Jauch – már bocsánat Annácska, hogy így mondom -: nyakas ember volt. Jakab bácsi és apám nemcsak szomszédok, de bizonyos mértékig jó barátok is voltak. Amikor volt ez a magyarosítási hullám, apám a Kovácsot választotta, az öreg maradt a Jauchnál. Apámat Kovácsként is elvitte a Lebensraum fasizmusa, Jakab bácsit meg a felszabadítók küldték el, az anyanyelve miatt. Pedig mindketten magyarok voltak. Hiába írta még a 41-es összeírásakor is, hogy ő magyar nemzetiségű, de német anyanyelvű: egy idő után már ez sem számított!

ANNA:

Pontosabban csak ez számított, mert aki 41-ben német anyanyelvűnek vallotta magát, az a magyar hordának 46 elején csak hitlerjugendet jelentett.

FÉNYKÉPÉSZ:

Hatezer ember került a kitelepítendő listájára. Ebből majdnem kétezer kapott mentesítést. De csak először. 1500 családot így is bevagoníroztak.

ANNA:

Köztük bennünket is. Ti magyar zsidók voltatok, mi magyar svábok. Jól megvoltunk egymás mellett. Igaz, csibész, leselkedő? (*huncut mosolyra vált*) Emlékszel, amikor fennakadtál a kerítésünk tetején?

FÉNYKÉPÉSZ: (*zavartan*)

Hát a gyerekek már csak ilyenek!

ANNA: (*csúfondárosan*)

Persze, tudom én azt! Akkor se illik meglesni a cselédlányokat!

ÓRÁS:

Fonkovács! Ezt azért elhallgatta! Azt nem mondta, hogy maga egy perverz kukkoló volt!

FÉNYKÉPÉSZ:

Ugyan, ugyan Ackermannkám! Most úgy csinál, mintha magának nem maradt volna tátva a szája, amikor először látott lószerszámot!

ANNA:

Urak, urak! Maxi! Ki volt ez a Tóni, aki mégsem volt Tóni, és aki belakta magát a házukba?

FÉNYKÉPÉSZ:

Az úgy volt, hogy Horthy Miklós és pökhendi sleppje volt szíves hadüzenet nélkül megtámadni a Szovjetuniót, és ezt Sztalin nem felejtette el. Hiába csekélység az elefántnak a bolhacsípés, az mégse szereti, ha piszkálják. Jaltán, Potsdamban és Teheránban nem hogy Erdélyt nem kaptuk vissza, de sem a Délvidéket se a Felvidéket nem tarthattuk meg. Befoghattuk a pofánkat!

ANNA:

Maxi, Maxi! Olyan vagy, mint az apád! Ő is mindent a Teremtőtől kezdett el mesélni. A Tónit kérdeztem!

ÓRÁS:

Majd én összegzem! Szóval, a Kárpát medencében már egy-kétszáz éve rendes kis gulyás volt készülőben, ha mindenki egyforma arányban puhult volna! De valakik, valahol, mindig keménykedtek. Szinte folyamatosan. No, ezt igen megunták a nagyhatalmak, ezért a háború végén, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Berlinben úgy gondolta, hogy mindenkit szét- és hazazavar. A krumpli menjen a krumplihoz, a bab a babhoz, a hús a húshoz.

ANNA:

És mi maradt itt?

ÓRÁS:

Fonkovács meg én. Meg talán egy darab lepusztult, kifosztott hazaféle.

ANNA: *(zavart mosollyal)*

Furcsa ember maga, maga... Ackermann vagy Adai, vagy hogy is mondják maguk egymás közt?

FÉNYKÉPÉSZ:

Én csak óratudornak hívom, hogy ne legyen velem szemben kisebbségi komplexusa!

ANNA:

Voltam a háznál, a szülői háznál!... Hát a kapu, meg persze az ablakok, már mások, de mégis... Mit tett vele ez a maguk szlovák-magyar vagy magyar-szlovák Tónija, aki nem is volt sváb? Emlékszem, emlékszem, hogy 46 januárjában apám csináltatott veled egy képet. Egy fényképet, ahol mi mindannyian ott ülünk a hóban, az udvaron, a tornác előtt. Mindig arra a fényképre gondoltam!

ÓRÁS:

Én is a házról beszélek asszonyom, a nagy házról!

FÉNYKÉPÉSZ:

Tudod, Anna, amikor elmentetek, akkor... üresek voltak az utcák. A házak nem sokáig. *(elterelően)* Hová vetett a sors benneteket?

ANNA:

Egy parasztagzárdához kerültünk. Egy apró falut választottunk. De volt benne templom is. Ahol templom van, ott kicsit otthon vagyunk – gondoltuk.

ÓRÁS:

De tévedtek! Ez ismerős!

ANNA:

Így van, mester úr! Ott mi voltunk a magyarok, jó esetben. Rosszabb esetben: „ungarische Zigeuner”-ek voltunk. De dolgoztunk, sokat dolgoztunk. A kezünket, azt nem vették el, csak a vagyonunkat, és a múltunkat. Akkor azt éreztük, hogy a mennyekből a pokolba kerültünk.

ÓRÁS:

És most, most hol érzik magukat?

ANNA:

1946-ban nem gondoltam volna, hogy egyszer saját házam lesz meg autóm, és gyerekeim, akiket taníttathatok. Ők most Németországban élnek. Ha hozzájuk megyek, akkor a gyerekeimhez megyek. Ha visszamegyek Belgiumba, akkor itthon vagyok, így szólok telefonon a fiaiimnak. De otthon lenni, ... otthon (*elsírja magát*) Maxi! Mindig a házra gondoltam...! Ha az a fénykép meglenne, Maxi!

FÉNYKÉPÉSZ:

Megkeressük, Anna! Megkeressük. Már mindent összecsomagoltam, de kibontjuk Anna! Meg kell, hogy legyen valahol! Az ember... az ember az ilyesmit nem szokta elszórni.

ANNA: (*kis félelemmel a hangjában*)

Maxi! Már megint menni kell?

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem kell menni, Anna. Talán nem kell. Úgy reméljük! A fiamhoz megyek, elköltözöm Hétfáról.

ÓRÁS: (*gúnyosan*)

Érdemei elismerése mellett, egy Balaton melléki menhelyre megy!

ANNA: (*csodálkozva*)

Menhely? Maxi! Te le vagy szegényedve? Ti sosem voltatok szorgalmatlanok! Hogyan lehetséges, hogy le vagy szegényedve? Hát hogyan éltetek ti itt, emberek?!

ÓRÁS:

Hunyorogva, asszonyom, mint a kismacskák, akiket anyjuk először cipel ki szájában az árnyékos alomból a napfényre!

ANNA: (*ámuldozva*)

Micsoda beszéd!

FÉNYKÉPÉSZ: (*Annához*)

Péter barátom kicsit érdesen fogalmaz, néha-néha még értelmesen is. Fényképész szemmel: fekete és fehér létezett. Az árnyalatok zavaróak voltak, a színek üldözendők. Mi voltunk a dolgozó nép, akik osztályok szerint tagolódtunk, fölöttünk meg az élcsapat vívta életre-halálra szóló csatáját. Miattunk és értünk. Pedig sose kértük.

ÓRÁS:

Szarjancsikból Fosjanók lettek és fordítva. Lázítottak előre és hátra, de minden nóta vége az lett, hogy a dolgozó népnek most még egy, azaz egy kis lapáttal oda és rá kell tenni, és aztán, aztán majd: hú milyen jó lesz! És sose lett jó!

FÉNYKÉPÉSZ:

Mi több: a szótárukat is meg kellett tanulni! Akár akarta az ember, akár nem!

ÓRÁS:

A sajátunkat meg csak otthon, egymás közt használhattuk, mintha bűn és titkolni való lenne! Hiszen a nép, a dolgozó nép, a magyar dolgozó nép egynyelvű, egy agyú, egy érzelmű, egy akaratú: egyenbirka!

FÉNYKÉPÉSZ:

Órás barátomat néha elkapja az etnikai különbségtétel tévedéséből adódó hamis ítélkezés szenvedélye! Ne vedd komolyan, Anna drága!

ÓRÁS:

Fonkovács! Ne ferdítsen, és ne feketítsen egy őslakos szemében! Tudja jól, hogy nem a magyarokkal van bajom, hanem azokkal a slemilekkel, akik szegényes szókinccsükkel kisajátítják a magyarságot! Akik a befogadás fogalmát a kirekesztés meghatározására szerkesztik át!

ANNA:

Furcsa szavakat használnak az urak!

FÉNYKÉPÉSZ:

Különleges létélményekhez különleges kifejezések társulnak. Aki nem itt élt, nem is értheti. Az igazat megvallva: mi is értetlenül állunk közszájon forgó szavainkkal szemben. Ezért évtizedekig csak hunyorogtunk, fókuszáltunk, rendszert kerestünk a káoszban.

ÓRÁS:

És, képzelje asszonyom: arra jöttünk rá, hogy a rendszer rendszere maga a káosz! A tegnapi harcosból kifejlődött aznapi hűséges; hirtelen áruló lett! A bűnhődő összeesküvőből pedig, bűn alól feloldozott akoltag, aki akár főmufti is lehetett a gyaurok nyakán!

ANNA: *(láthatólag értetlenül)*

Próbáltam odakinn követni az eseményeket, de sokszor volt érthetetlen az egész. Most már mindegy. Már se előre, se hátrafelé nem megy az akarás. *(tétovázik)* És ez a Tóni, ez mit hagyott meg a lakásból? Olyan szívesen bementem volna, de szégyelltem magam, mert mit is szolt volna? Mondtam volna tán, hogy ez az enyém?

FÉNYKÉPÉSZ:

A Tónit Bédics Antalnak keresztelték meg a Felvidéken, amikor Feleden - hivatalosan Jesenskében - magyarként megszületett. Ez Rimaszombat alatt van. De onnantól, Anna drága, már egy iskolába jártunk. Közösen és kórusban tanultuk a központi igét;

ANNA:

„Kis-Magyarország nem ország, Nagy-Magyarország mennyország!” Ám még mindig nem látom világosan a Tónit!

ÓRÁS:

Az első háborúban a magyarok voltak szívesek nekimenni Szerbiának - el is verték őket istenesen. Aztán a nagyhatalmak tabula rasát csináltak. A Nagy Pirítóskenyér széleit szépen körbe harapdálták. Megunták az örökös magyar feszélgést!

FÉNYKÉPÉSZ:

Így születhetett a birodalmi sváb Ackermann-család megátalkodottja Szerbiában, te, mint szintén birodalmi sváb Magyarországra, és én, az évszázadok óta itt élő zsidók leszármazottja, ugyancsak Magyarországra. A Tóni, a Bédics Anti, színmagyarként, Csehszlovákiában látta meg napvilágot.

ANNA:

Emlékszem arra az érzésre, amit a mozifilmek előtti híradók harsogtak. Azt sugallták, hogy a világ: tartozik nekünk! Gyerekként ezt sose értettem.

ÓRÁS:

Azt akarták elhitetni, hogy a Kárpát-medence mindenkié, de elsősorban a magyaroké!

ANNA:

Maxi! De ezek nem a mi szüleink voltak!

FÉNYKÉPÉSZ:

Nem, nem a mi szüleink voltak! Ők nem szivaroztak, nem hordtak Boeckai ruhát és a nemzeti ünnepeken is normálisak maradtak! Hála Teleki Pálnak meg egy köteg dzensztrifelhőjárónak; az úrhatnám butaság újra grasszált, újra kezdték a sírásást! Előbb a Numerus Clausus-val, majd odaédesültek a világ egyik legbénítóbb, legostobább és legembertelenebb eszmerendszeréhez: a fasizmushoz.

ÓRÁS:

És a betokosodott szalon-hadvezérek odáig vetemedtek, hogy nekimentek a nagy medvének, aki ha csak álmában is rosszul fordul; hát ott fű nem terem!

FÉNYKÉPÉSZ:

Pláne, ha ébren van!

ANNA:

Hát azt láttuk! Mondták is, hogy pásol, pásol, ... Hová, minek, miért...

FÉNYKÉPÉSZ:

Aztán a nagy hősök, a nemzetvédők, nemzetmentők, meg nemzetvezetők: újra csak megpuccoltak! A fene egye meg ezeket! Itt – állítólag - Dózsa György óta, a várvédőket nem számítva, minden hős elpuccolt!

ANNA:

Szóval, akkor a Tóni eljött a Felvidékről és megvette a házunkat.

ÓRÁS:

Kis módosulással, de így van. Nem eljött, hanem mondták neki, hogy onnan menjen el! Itt nem vásárolhatott, mert a csupasz... khm... gyaluján kívül semmije sem volt. Várakozott egy kicsit, aztán kiutaltak neki egy házat.

FÉNYKÉPÉSZ:

Ezt hívták lakosságcsereinek. A Szudéta németeknek és a sváboknak kiutalták Németországot, a magyarországi szlávoknak Csehszlovákiát, az ottani magyaroknak meg az Óhazát. Ami a történelem öntőformáiban megszilárdult, az nekik: óskáosz volt. Azt gondolták, hogy a modern civilizációs akciónak titulált újsütetű fajelméletükkel rendet raknak Európában. Szóval rendesen összekutyulták az embereket, amíg mindenki egy-egy új hazára és házra nem talált.

ANNA:

A miénkre!

FÉNYKÉPÉSZ:

A dolog úgy pontos, hogy: ami a tiétek volt! Mert a „ti házatok” és a Tóni beköltözésére kijelölt porta közt nem sok idő telt el, de a két létesítmény mégsem volt azonos önmagával!

ANNA:

Hogyhogy?

FÉNYKÉPÉSZ:

Anna! Te csak ezt a kerítésen való fennakadást ismered, de a padlásunkról is át lehetett látni hozzátok!

ÓRÁS: *(gúnyosan)*

Nocsak, nocsak!

FÉNYKÉPÉSZ:

Miután elmentetek, éjszakánként jöttek a suttogók, majd valami komisszár vagy főkomisszár költözött oda és csak azt láttam, hogy mindenféle eszközök mennek elfele, de oda semmi se érkezik. A házat rövid idő alatt lelakták. A faragott szőlőkarókat is eltűzelték. Amit lehetett, azt széthordtak.

ÓRÁS:

A Bédics Anti egy tisztességes asztalos ember volt. Én a szövetkezetből ismertem meg. Volt ott egy másik Anti is, a Szántó Anti. Hogy ne keverjék őket, ezért a Bédicset úgy hívták a háta mögött, hogy a Tótanti. A másik meg csak Anti volt. Egy darabig nehezményezte, de azután megszokta, mint más a Sántaórák kifejezést.

FÉNYKÉPÉSZ:

Egy szövetkezeti bulin tiszteletbeli svábbbá avattuk, így lett Tóni. Még családosan is összejártunk. Pedig nehéz természetű felesége volt, még a Felvidékről ismerte.

ÓRÁS:

Rögeszmés, indulatos, akarnok asszony volt. A 68-as szlovákiai bevonulástól számítva, a fejébe vette, hogy nevet kell változtatniuk, mert egy Bédics névvel a gyerekeik nem viszik majd semmire. Rágta-marta-vájta a Tóni fülét-agyát-lelkét! Szegény sokat panaszkodott!

FÉNYKÉPÉSZ:

Aztán, ahogy az lenni szokott; győzött az asszony. Így lett a Bédicsből Demeter. Azokban az időkben szegény Tóni annyit szenvedett, mint Krisztus a köröszton!

ANNA:

Meghalt?

ÓRÁS:

Remélem, hogy a Mindenható nem úgy osztotta fel a túlvilágot, mint ahogy az emberek ideleln a földet. A feleségét túlélte, a gyerekeihez nem akart menni, rokonai az országban nem voltak, meglehet már Szlovákiában sem. Egy öregek otthonában végezte.

FÉNYKÉPÉSZ:

Én rendszeresen bejártam hozzá. Ahogy közeledett a véghez, egyre jobban bántotta ez a névváltoztatás. Sosem szokta meg, szégyenkezett, értelmetlennek találta.

ANNA:

És maguk? *(inkább az Órásnak)* Maguk most hogy vannak ezzel a soknevűséggel?

(Kényszeres csend. Zavar, tanácstalanság.)

FÉNYKÉPÉSZ:

Én beleszoktam... *(tétovázik)* Szinte a gyerekségem óta... *(az Órásra les)*

ÓRÁS:

A visszajárót is nehéz megállítani, asszonyom, nem hogy az előremenőt! *(mint aki szégyenkezik)*

ANNA:

Maxi! A fiam odakinn az autóban vár! Megkeressük azt a fényképet?

FÉNYKÉPÉSZ:

Megkeressük, Anna! *(feláll, az Óráshoz fordul)* Ha az utolsó teherautó is elment, még beugrok egy kézfogásra: Anker-Ackermann-Adai Péter, órásmeister úr!

(A két férfi, kezet fog. Anna és a Fényképész az ajtó felé indul.)

ANNA: *(az Órás felé)*

Az ég áldja, jó egészséget, mester úr!

ÓRÁS: *(a borbélyszék mellett állva, tartózkodóan)*

Minden jót, asszonyom! Anna. *(Az Órás biccent, Anna és a Fényképész kilépnek az ajtón.)*

ÓRÁS: *(Téblából, aztán vontatottan visszahúzza a borbélyszéket az asztalhoz, és mint aki nagyon elfáradt, szinte beleroggyan. Homlokát tenyerébe hajtja. Hosszú csönd. Kapucsengő berregése tépi szét a csendet. Megszólal, de inkább magához beszél.)*

Tudom, tudom! Nem raktam ki a váltó-kandlit. Dél van. *(hangosan:)* Megyek már, viszem a cserét! *(feláll, menne az ajtóhoz, de nagy rüssel a sírköves lép be, ruházata a korábbi, kezében irattartó)*

SÍRKÖVES:

Tiszteletem, mester úr! Látja, Péter bácsi, gyors vagyok, nem csak megbízható!

ÓRÁS: *(visszaül a borbélyszékbe)*

Maga az? Azt hittem, az ebédet hozzák, és még nem raktam ki az etető-garnitúra cseredarabját!

SÍRKÖVES: *(az asztal mellé áll, tüsténkedik, szétnyitja a mappáját)*

Majd mentemben kirakom! No, fölmértem a földadatot, in situ, ahogy ezt a szakmában mondják! A betonfödémről és a sír körüli diszkréten sréges vízelvezető lapozásról nem nagyon érdemes beszélni, mert az anyyi, amennyi. Készbeton, depózás, bontás, zsaluzás, újraöntés, locsolás. Locsolás Péter bácsi, mert ilyen meleg napokon...

ÓRÁS:

Tudom Ipkovity úr, tudom!

SÍRKÖVES:

Ugye, adva van a felület, ennyiszer ennyi, körbe-körbe olyan 30-40 centis levezető, most erre jönne a műkö. Pikkelyezve, *(kis grimasszal)* ahogy tetszett gondolni. Aztán, ugye, jönne a hátfal, mert azt tetszett mondani, ugye? Hogy ne a sír korpuzán, horizontálisan helyezkedjen el a tábla! Jól gondolom, Péter bácsi?

ÓRÁS:

Szóval, arra gondoltam, hogy a kripta pikkelyezett felülete vízzáró legyen! Masszívan! A hátfal a fej felőli részen, azon a tábla...

SÍRKÖVES:

Hoppá, hoppá! Itt álljunk meg egy polgári szóra! Mutatom a mutatni valókat! *(papírjai közt turkál)* Itt egy négylakójú kriptával állunk szemben, pontosabban ennek földi mását kell megalkotni! Ez kérem, kérem... *(lapozgat)* igen, itt kezdődik az eldönthetőségek sora, mondhatni a kívánságműsor, akár extrákkal is!

ÓRÁS: *(fáradtan)*

Nem kellene extrák! Már mondtam magának Ipkovity úr!

SÍRKÖVES:

Értem én, kérem, értem én! De mégiscsak mondani kell egy „át” vagy „bét”!

ÓRÁS:

Hallgatom!

SÍRKÖVES:

Tehát! A négyes kriptán egyetlen, mondhatni testesebb hátfal legyen, egy közös márványtáblával, vagy két hátfal, - ahogy különféle házaspárokhoz illik -, egy-egy táblával?

ÓRÁS: *(töpreng)*

Egy közös hátfal legyen, két márványtáblával!

SÍRKÖVES: *(csodálkozva)*

Milyen igaz? A múltkor a fiam mutatott valami filmet, ott két külön torony volt és a repülőknél külön-külön kellett belemenni, hogy összedőljenek! Hoztam pár hátfalmintát. Válasszon, Péter bácsi!

ÓRÁS: *(lapozgatja a mappa tartalmát, néha-néha kiemel egyet, szemét összehúzza, visszarakja, másikat vesz ki belőle)*

Ez legyen! Ilyen legyen! Csak... gömbölyítés nélkül!

SÍRKÖVES:

Ez kitűnő választás, Péter bácsi! Ezt még az unokák is megbámulják majd! *(Az Órás csüggedten néz fel a Sírkövesre.)* Akkor most jönnek a táblák!

ÓRÁS:

A feleségem szüleinek a felirata olyan legyen, mint a mostani...

SÍRKÖVES:

Rendben. S az önké, Péter bácsi?

ÓRÁS:

Fölülre a feleségem leánykori neve kerüljön, alá a dátumok, aztán az én...

SÍRKÖVES:

Péter bácsi, már megbocsásson, de utalnék a hagyományokra! Ugye, itt mi most, még, konkrétan tudjuk, hogy Ilonka asszony, hogy úgy mondjam, egy határozott ember volt. Ahogy a falusiak - talán merő rosszindulatból - fogalmaztak: ő hordta a kalapot is meg a nadrágot is. Ám ezt nem feltétlenül kell az utókor tudomására hozni! És hát, perpillanat, muszáj úgy fogalmaznom, hogy én vagyok az összekötő híd a jelen és az utókor között. Így hát azt meg kell fontolni, hogy ki kerüljön fölülre!

ÓRÁS: *(keményen, határozottan)*

Megfontoltam, Ipkovity úr!

SÍRKÖVES: *(visszafogva önmagát)*

Jó, jó! Én csak beszóltam, ahogy gondolja a tisztelt megrendelő! És akkor ezután jön: Adai Péter órásmester, született: a maradék számokat meg majd a fiam belevési, ha belejött a szakmába!

ÓRÁS:

Nem az jön, Ipkovity úr! Az jön alája, hogy Ackermann-Adai Péter, évszám és slussz!

SÍRKÖVES: *(csodálkozva néz az Órásra)*

Péter bácsi! Itten kifogásokat kell említenem! Az ön érdekében! A táblavésés díjtétele karakterenként van!

A szakmában a karakter egy betűt vagy írásjelet jelent. Hosszú név: sok karakter, sok betű: több pénz! Másrészt, másrészt...

ÓRÁS: *(felháborodottan)*

Mit bánom én a szakmájuk stiklijeit! Nézzenek oda!

SÍRKÖVES: *(visszafogottabban, de még mindig ellenállásban)*

Már megbocsásson!, dolgoztam én új bőrt talált kutyabőrösöknek is! Azok voltak kötőjelesek! Maga világéletében Adai volt, Adai órásmeister. Hogy jön ahhoz,... *(alázatosabban)* hogy jön az Adaihoz az Ackermann?!

ÓRÁS:

Kötőjellel és muszájból!

BORSI ISTVÁN

Az a felejtethetlen rétes

Sok éve már, hogy Zala megyének változatos, dimbes-dombos vidékén egy kis falucskában gazdálkodtunk feleségemmel. Írhatnám a kedves és látványossággal teli település nevét, de alighanem megbántanám valamennyi hasonló természeti és emberi szépségekkel gazdagított magyar falut, hiszen oda épp úgy kerülhettem volna.

Hangulata volt, egy-két kőhajításnyi távolság már más-más látnivalót, kerteket, fenyő és akácerdő részleteket, illatokat, hangokat, élményeket tartogatott.

Igényes vaskerítések, új téglaházak között, vesszőből font kerítésbetéttel bíró, sok nemzedéket már felnevelt öreg vályog hosszúházak, gazdasági épületek, s akkor még állatok által lakott ólak tették változatosá az utcaképet.

A falucska egyetlen nagy közösségi épülete egyaránt volt iskola, délután vásározóhely, este kultúrház, hétvégén templom. Kívánt dolgaik nem keresztezték egymást.

Bizony, ehhez az élményhez hozzátartozott az a közösségérzés, mely egy fészekaljnyi csibe nyüzsgésére, boldog kapirgálására emlékeztetett engem.

Hogy mikor is lehetett?

Nem voltunk már zsenge ifjak, de még hajlott hátú öregek sem.

Akkor, mikor az ajtó és kapukulcsok haszontalanul, kissé sértődötten pihengettek a tartószegen, s a záruk belsejében szépen gyarapodtak a pókcsaládok.

Akkor volt, mikor az új jövevényt érdeklődéssel és figyelemmel, segítő szándékkal vették körbe. Sokszor előbb tudták a falu alsó részén lakók, hogy megérkeztünk, mielőtt a felvegről a lenti utcáig elértünk az autónkkal.

Amikor a házak környékén végzett munkára mindig voltak alkalmas és megbízható emberek. Nálunk, az erdős tisztáson álló ház körül épp olyan felelősséggel és kötelezettséggel dolgoztak akkor is, mikor nem voltunk ott, mintha ők lennének a helyen – otthon.

Akkor volt, mikor még néhány helyen méltó célnak látták, s többre is becsülték a teremtést, mint a termelést.

Értették és használták a Kozmosz és a józan paraszti ész számára íródott rend-szerűséget. Úgy emlékezem, még a víz is fentről lefelé folyt, s nem vetette alá magát az új, korszakváltó emberi törvényeknek!

Egyszerű és átlátható volt a kis közösség élete. A helyiek szerint joga csak annak nyomott súlyt az isteni Juszticia mérlegén, aki a „kötelesség” feliratú serpenyőjében már bizonyságokat helyezett el.

Huzamosan, olykor egy-két hétig a „birtokon” ténykedtünk, s ha a tevékenység hazaszólitott, néhány hétig elmaradtunk. A föld azonban sokszor kérte, hogy verítékkal megtiszteljük őt! Sokévnnyi fáradozás kell, hogy az általunk vetett fenyő magvaiból, első év egy cm-es palántájából, másfél méteresnél nagyobb, s persze szép formájú karácsonyfa legyen.

Alapvetően, kétlaki életre rendezkedtünk be. Ebben a faluban egyetlen boltocska volt, s a szokott kínálattól eltérő mennyiség, vagy változtatás, csak előjegyzés után jelent meg a polcon. De őszintén: hiányt soha sem tapasztaltunk meg semmiből. Hús, tej, tojás jószerivel helyből, a kenyér a boltból volt vehető. Borjúhús csak akkor jelent meg a lehetőségek között, ha sok falusi embernek, állatgondozóknak, állatorvosnak kiürült a hűtője. Ekkor a tsz bőséges állatállományában „véletlenül megcsúszott a lába” egy jószágnak, melyet menten kényszervágásra kellett vinni, s kedvező áron értékesíteni.

A tömés házunk mellett, a hatalmas almafa alatti ebédeknek, dermesztő kútvíznek megvolt a sajátos íze, hangulata. A ház előtti hatalmas fenyők hús hangú susogása, csaknem félálomig juttatott, még a legmelegebb napokon is.

Ez időben, pihenőnek környékbeli séták, kerti fürdözések és árnyas szobában néhány órás olvasások voltak rendszeresítve. Szőlőhegyi sétáink mindig küzdelmesek voltak, mert a kint ténykedő gazdák menten meg akartak kínálni a legfinomabb boraikkal. A nehézség abban áll, hogy eme ingyenes ajándékot egyetlen sejtem sem kívánja! Ám a jólelkű adományt visszautasítani nem igazán illendő!

Így az én asszonyom, olykor a saját ízlése ellenére, egy jelképes kispohárnyit kóstolt a hordók kincseiből. Mindez alkalmas mozzanat az egymásra való figyelemre, no, meg a fáradó deréknak, karoknak, lábaknak egy kis lazításra. Lépésről lépésre, prэшázaktól a boltig sétálva, viszonylag hamar kiismertük magunkat a faluban. Bár alighanem „ők” voltak előnyben, mintegy háromszázan, mert nekik csak kettőt, néha hármat, azaz az én családomat kellett felismerniük. Gyakorlatilag tágas település volt, mert nagy telkek látták el az ott lakókat élelemmel. Így a közeli szomszéd, Rózsika néni, úgy öt percre volt faluszéli házunktól. Tőle volt célszerű tojást vásárolni, mert parlagi tyúktojás sárgája a lenyugvó nap színeiben díszlett.

Egyszer késő délelőtt jutottam el Rózsi nénihez, miközben tett-vett a konyhájában. Egyedül élt, úgy nyolcvan év terhe nyomta a vállát, de arca még mindig életteli piroszposzsgás volt, alig-ráncokkal. Haját az idősödő asszonyok kendőviselete fedte, hímzett blúzt és rakott sötét szoknyát viselt. Dereán jókora kötény, hogy védje ruháját a lisztől, olajtól.

A konyhának kisméretű ablaka kevés fényt árasztott, azonban a háziasszony minden tárgya szinte a gazdasszony kezéhez simult.

Tojás volt, ki is készítette előre, de tőle „nem volt szabad lelépni”, hiszen Rózsi néni kis figyelemre, beszélgetésre vágyott. Szinte mindig volt nála valami „megmentett” házi sütemény, melyből sok szeretettel kínálta a látogatókat.

Említette, hogy nagy nap lesz a mai. A rég látott unokája fog hozzá ellátogatni!

Az ám, Rózsi néninek a kis unokája lesz a díszvendég, kiről ritkán is hall. Az ország másik felén élő, negyven évéhez közelítő „kisunoka”, férfiember lévén, erejét s idejét nem a tollforgatásra szánja. Telefon itt pedig nincsen.

Rózsi néni már ekkor egyféle áhítattal várta Lajcsit.

Nem a férfi kell, hogy belépjen a Nagyi ajtaján át. Az már rég ismeretlen. Hanem az egykori cserfes fiúcska, ki oly sok figyelmet és szeretetet várt a Mamától a nyaralások alatt.

Mint minden nagymamában, Rózsi néniben is valahol megállt az idő, s - jó esetben csak emlékekben - nekik derékig érő maradt minden szeretett kis unoka. Talán, mert most is föléljük kívánnak hajolni, óvni, védeni őket, mint a delező gulyáknak az árnyat adó fűzfák.

Mesélt, mesélt a szomszéd néni, közben keze alatt serdült a munka.

Rétest készített!

De nem ám a könnyű, egyszerű bolti réteslapot töltögette. Házi rétest, melyet legtöbb fiatal nem is ismer. Nem tudják, hogy a száraz lisztből, kis vízből, valami művészi nyújtással, fátyolnyi vastag – azaz vékony – tészta készül. Betakarva vele a tiszta kendőkkel borított asztalt, s a széle a kézfejen lesz nyújtva tovább.

Éppen ezzel a részével végzett Rózsi néni, mikor meglátogattam. Megkínált valami darálós keksszel, s közben beszélgettünk. Már nem emlékszem a részletekre. A kevésbé fontos dolgok olykor kiesnek elmém rostáján. Ám a később lényegesre átértékeltek, mintha mikroszkóp alá esnének. Feltáruznak előttem azon parányi csodák, melyet akkor alig vettem tudomásul. Akár a pillangó szárnya, mely látható ugyan, de a hímporának mikronnyi cserepei, tündöklése csak jobban elkápráztatja a nagyítón szemlélő kutatót. Olykor kérdésekre is sarkallva azt: Miért ily tökéletes?

Emlékezem, hogy valami furcsa, jól eső atmoszféra volt abban a konyhában, mely egyaránt felidézte az érzéki és az érzelmi emlékeket.

Érzéki, mely minden zamatot, édes ízt, vágyott illatot hordoz. Érzelmi emlékeimben saját, akkor már nem e földön élő mamámat hoztam egybe - bár mily furcsa, de így ötlött fel -, Tihanyi Apátság templomának lélekemelő élményével. Éreztem, hogy egy ponton - talán így a szív körül -, kitérült volna a világ. Finom, légies receptorokként éreztem, melyek selyemsájként lebegtek a térben, hogy minél több tapasztalást gyűjthessenek egybe múltból és jelenből.

Készült, terült a rétes.

Mágikus pillanatok történtek Rózsi néni keze nyomán!

Magától beindult az bennem, melyet hatodik érzetnek is hívhatunk.

Nem ismeretlen ez az érzés, melyet valóban fel lehet ébreszteni néhány természetgyógyász jellegű tanfolyamon. Ott sok az előkészület, mely az ember hitét kívánja táplálni, de meghozta a földszugárzások és aurák megtapasztalását. Élesíti az előérzetet és az intuíciót. Kibővíti az emberi lét lehetőségét. Minden rossz érzés nélkül állítom, hogy nem fölöslegesen! De nem is olcsón!

Sokan félnek is ezektől a „dolgoztól”. Holott, nem több, mintha szemem képességét meghaladva, távcsővel nézném a holdat. Vagy bekapcsolnék egy rádiót, Tv-t, melynek riportere akár sok száz kilométerre van tőlem. Bizony a filmekről és a hangszalagokról néha „halottak szólnak” hozzám.

Ha nem ismerném valamennyire ezeket a technikai eszközöket, bizony rettegnék tőlük, s talán el is akarnám pusztítani őket az ijedtségemben.

Készült a rétes!

Végre „tetten értem” az alkotót! Rózsi néni reumás csomóktól deformált, duzzadó keze átlényegült, s könnyed mozdulataiból erő áramlott ki. Minden tollal elkent olajjal, a kanalanként csepegtetett túróval együtt „kenet” áramlott a felszínre. Valóban éreztem!

Az étel így válik Életté. Tápanyagokból – táplálékká nemesül!

A hiteles gyógyítók és a Nagymamák egyaránt így tesznek!

Ez az, melyet egyetlen recept sem tartalmazhat! Ha nem a Mama főzi nekünk kedvencünket, a hasonlóban nincsen „az a só”.

S ez, nekünk végtelenül hiányzik!

Most is hiányzik a Te főztöd, simításod drága Mamám!

Már látom, hogy a legnagyobb titkok ezernyi kicsiny dobozkákban rejtve ránk várnak. Naponta más és mást találhatunk, de az üzenet Egy-lényegű:

A Szeretet az, mely kitölti azt az űrt, mely a rideg anyagban bőségesen található! Ez az, mely egyaránt áramlik Szent Kegyhelyeken, templomokban, de szülőkön, nagyszülőkön keresztül, kedvesünk rajongó tekintetében, elhivatottságból gyógyítók kezén át, s mindenkin, aki éppen boldogsággal áldott.

Rózsi néni rétese megértette velem, hogy általa nyertem el a valódi beavatást!

(Némely beavatásnak szánt módszer inkább beavatkozásnak nevezhető!)

Láttam, hogy a Szeretet az, mely megteszi azt a többletet, melyet ember nem képes. Míg alkotott, Rózsi néni elhagyta fájdalmait, szomorúságát, gyengeségét, s rajta keresztül az Ősasszony vetette be minden fortélyát. A világi adó helyett, áradó élmény, mely természetes. Az előző elvesz, a másik gyarapít.

Az ide látogató unoka pedig el sem tudja képzelni, hogy az elkövetkező lassú, szelíd változásokat mi is hozta el az életében. Hogy ettem-e a különös rétesekből?

Igen, de nem ott és nem akkor. Anya és Mama sütötte pogácsákban, tortákban. Megtaláltam a lakodalmakra összehordott szíve-java vegyes házi sütikben, Papák vadpörköltjeiben egyaránt. Attól igaz, hogy feledhetetlen élményt nyújtottak nekem. Nem csak ételek adják ezeket az érzéseket. Családi képek is sokáig őrzik az akkori pillanatokot, mintha nem csak formát másolna a fényképezőgép. Az egykori tisztaság, avagy sérelem szinte megfogható. Ki nem hiszi, próbáljon átlapozni valamely fotógyűjtemény anyagát, mely ismeretlen embereket mutat be. Igaz, hogy az arcok ismeretlenek maradnak, de a szemlélő észreveszi, hogy lelkében ismerős bizsergéssel rárezonál a látottakra. Talán éppen azon dolgok magyarázzák meg azt, hogy egyes tárgyakhoz miért kötődünk olyan erősen. Ennek hiánya, vagy ellenkező ereje válthatja ki, hogy némelyektől igyekszünk megszabadulni. Ne feledjük, nem a szelet látjuk, csak a hatásait. Nem az Erőt látjuk, mely szeretettel körülölel, vagy kelletlenül piszkál, de érezzük a következményeket.

Már jó ideje, hogy elbúcsúztam a zalai falucskától. Eladtuk a házat, később a földeket is. Hamarosan a lakóhelyet is megváltoztattuk, mindkét ismerős helyről elköltöztünk, távolra került a már felnőtt gyermek, szüleink, barátaink. Ki tudja miért, a Börzsöny vidékére telepedtünk le.

Hogy mikor?

Akkor, mikor a rozsdás ajtózárat meg kellett olajozni, s csak előzetes telefonos bejelentésre, vagy erőteljes csengetésre nyitják az ismerősök előtt.

Akkor, mikor vagonszámra lehetett az el nem adott fenyőfákat komposztálni, mert hirtelen importjuk csak a kereskedőknek kedveztek.

Ide jöttünk, mikor minden barát a taposómalom rabjává vált, s elfeledték azt a szót, hogy kaláka.

Talán akkor volt, hogy a kicsiny falvak kicsiny óljaiban lakó állatoknak, a kelleténél legalább kettővel több lába kerekedett. S a kerítetlen telkeken egy vetőmunkásra vagy tíz, be nem jelentett arató jutott, kerítéseken széles kapukat vágott az elszabadult drótvágó olló.

Ekkor kezdődött az a „rendszerátállítás”, amikor az emberi méltóság, becsület kezdte elhagyni széles hazánkat. Helyette hatalmas, de áttetsző szobrokat állítottak a jognak, hogy mögé bújhassanak a jogosulatlanok. Termelési mutatók feledtetik a teremtés hiányát. Közben vonulnak mosolytalan, anorexiás divatbabák, lépegető fogasok, hiszik, hogy őket sztárolják a kifutón. Pedig a „befutók” dőzsölnek és kaviárt és emberi sorsokat fálnak a színpalak mögött.

Ekkorra már végképp „egy-kaptafás” fogyasztói ábrázatot kényszerített ránk a mai világrend-szertelenség. Eltékozolt hitek, földek, vizek helyett, még szalmaszál sem ment már minket. Külföldön gyártott, műanyag szívószálat kaptunk cserébe.

Talán azóta parancsokra a vizek már – bős(z)en – a hegynek ellenében folynak.

Itt a hegy lábánál is, szinte észrevétlen, kicsiny szigetecskék képződnek a zavarosban. Talán szomjasak az itt lakók, s nem oltja azt a „természetazonos” aromás lé, talán éhesek, és nem elég a gyógyszerrel, hormonnal tömött döghús.

Talán örülnek a kertben termett gyümölcsnek, mely nem utazta keresztül a fél világot, zöld állapotban a hűtőhajón. Váratlan segítségként megjelennek a másik embertárs gyepén egy fűnyíróval, ha az nem tudja ellátni a gazda szerepét. Talán az itt lakók, télen is elérhető melegségre vágynak.

Névtelenül csempésznek biztató szavakat és készpénzt az anyagilag is rászorulónak.

Olykor ismét „... a fülénél kell megfogni az edényt!” – (Epiktetosz, a rabszolgából lett filozófus) gondolata ébred fel némelyekben.

Amire figyelünk, az erősödik – mondják, s hátat fordítanak az érdeemtelennek.

Néha az is felötlik valakiben, hogy az Ég áldásával egyetlen termékenyült sejtből, 50 trillió sejté áll össze az, aki most a számítógép előtt ír, vagy olvas.

Az a hihetetlen Szövetség talán azért jött e világra, hogy megjelenítse a sokszínű élő szerv-ezettséget, melyben minden erőtlen és parányi alkotórésznek egyenrangú tere és pótolhatatlan helye megadatott abban a formában, melyet egykor még Embernek hívtak. Ha a Szövetséget a Valóság fénye járja át, Szövétnekké képes válni, mely az emberi evolúció következő lépcsője.

A „Szigetecskék”-ben azok a nagybetűs Emberek talán majd leülnek egy-egy beszélgetésre, hogy isteni álmaikat megoszthassák egymással, s hogy ismét élő falvakat, közel-ségeket, „más”-világot teremtsenek maguk és gyermekeik javára.

Néha felütik az elfeledett Weöres Sándor, egykori igazszó-szólóját:

„Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás:

Alattad a föld, feletted az ég, benned a létra.”

Írnák

2010. 07. 22.

VÉGH JÓZSEF

Szügy történetéhez

Szügy címere

Egyike a legérdekesebb őskori telepeknek, mert itt a kőkortól kezdve, a honfoglalás koráig minden korszak képviselve van. A földsáncokkal ellátott őskori Leányhegy nevű hegy alatt és annak közelében vannak leginkább e telepek és a népvándorlás kori és honfoglalás kori temető is.

Szügy községtől keletre 0,5 km-re, a vasútvonalon túl, a Nógrádmarcfal felé vezető országút felett északra emelkedik a Leányhegy. Önálló hegykúpot képez, meredek oldalakkal. A vár központi platója megközelítőleg kerek alakú, középen nagyobb bemélyedéssel. Átmérője 17, illetve 12 m. A kis plató alatt, 5 méterrel alacsonyabb szinten a nyugati és északnyugati oldalon terasz, a keleti és északkeleti oldalon sánc húzódik, utóbbin kívül még egy teraszt is találunk. További 6-9 méterrel alacsonyabb szinten még egy védelmi vonal húzódik, terasz alakjában, amelyhez a felső északkeleti sánc lefut. Az alsó védelmi vonalnál mért legnagyobb átmérője összesen 82 m. Közvetlenül a várra vonatkozó okleveles, történeti adatot nem ismerünk. A megye monográfiája említi, hogy a hagyomány szerint 1411-ig a Szügyi család volt a környék birtokosa, ekkor azonban hűtlenség miatt Zsigmond király megfosztotta őket birtokuktól és azt az Osbonás családnak adta. A hagyomány az utóbbi családnak tulajdonítja a vár építését. A birtokot azonban még Zsigmond idejében más családok kapták meg.

Márton Lajos csak említi az "általában szláv kori" várak között. Patay Pál felszíni kerámialeletek alapján már XII-XIII. századnak határozta meg, majd 1956-ban egynapos próbaásatást végzett. Az északkeleti lejtőn 9 m hosszú, 1 m széles kutatóárokban XII-XIII. századi, továbbá vörösre festett cserepeket, paticsot, követ, habarcsot és egy XIV. századi sarkantyút talált. A várról később Gádor Judit készített leírást.

1411-ig a Szügyi család volt a földesura, e család azonban hűtlenségbe esvén, Zsigmond király megfosztotta itteni birtokaitól, melyeket csere útján az Osbonás család kapott. Zsigmond később a községet Borbála királynénak, Albert pedig nejének Erzsébetnek adja, de rövid idő múlva Lossonczy László birtokába került. 1439-ben Garai László nyerte adományul. 1476-ban Garai Jób a helység fele részét, mely időközben a Mohorai Vidfiak kezébe került, Ország Mihálynak adta el. Bethlen Gábor harmadik támadása alkalmával (1626) az erdélyi hadak a helységet teljesen feldúlták. A lakosok elmenekültek, de a templom harangját Szelesténybe vitték, onnan pedig Abonyi János balassagyarmati házába. Abonyi azonban a harangot 1632-ben 25 forintért a három Palást község elöljáróinak zálogosította el s így került a harang a Hont vármegyei Palástra. Az evangélikus templom a XVII. század második felében újból felépült. Az egykorú oklevelek 1681-ben új templomról tesznek említést. 1683-ban, midőn a szécsényi bég a füleki őrséggel Bécs ostromára indult, útközben Szügyöt feldúlta.

A lakosság a drenyói völgybe menekült s midőn a veszedelem már elmúlt, tért vissza rejtekhelyéből, de nem a régi helyen, hanem attól kb. egy km-nyire, a szőlők alatti kútnál telepedett le. A község régi helyének ma is Stara Dedina, vagyis Öregfalu a neve. Az 1715–1720. évi összeírások alkalmával a község két részből: Alsó- és Felső-Szügyből állott. 1715-ben a két helységben egy magyar és 21 tót háztartást írtak össze. 1720-ban Alsó-Szügyön négy magyar és kilencz tót háztartást vettek fel, de Felső-Szügy nemes községként szerepelt az összeírásban. Az 1754–55. évi országos nemesi összeírás szerint ekkor Várkonyi Ferencz volt itt birtokos. 1770-ben Traitler János, Beniczky János, Prónay árvái, Paczolay János, báró Hellenbach Lajos, Jezerniczky Pál, Bene Ádám, Gáspár Tamás, Korcsek Mihály, Rósa János, Mikulay István és a Suhajdy család voltak a földesurai. A XIX. század első felében pedig a Jezerniczky, a Traitler, a Prónay, a Beniczky, a Folkusházy, a Paczolay és a Somoskeöy családok. Jelenleg Dezső Ödön, Fáy Albert, Foltényi Károlyné, Hanzély Gyula és Ferencz, a Simonyi örökösök, Schindler Dénes és neje, a nagyobb birtokosai. A községbeli úrilakok közül a Hanzély-féle Hanzély László királyi tanácsos 1886-ban építtette. A Simonyi-féle kastélyt később özvegy Simonyi Dénesné született báró Csávossy Benigna és családja lakta, az Okolicsányi-féle úrilak pedig a Beniczky családé volt. A XVIII. század közepétől 1790-ig a vármegye itt tartotta közgyűléseit és törvényszékeit. A régi vármegyeházát Szerémy Lajos vette meg, s 1911-ben Nagy Lajos nyugalmazott honvédszázados és neje tulajdona volt. A községet három ízben érte nagyobb tűzkatasztrófa: 1795 augusztus 1-én, mikor a templom, az iskola és a lelkészlak is a lángok martalékává lett 1823 november 22-én és 1884 június 22-én, amikor 94 ház égett le. Az új evangélikus templom 1774–1781 között épült. Az egyház szenténevei között említést érdemel egy aranyozott ezüstkehely, 1713-ból, mely Bezzeg Anna és Battik Erzsébet ajándéka. A községben 1911-ben volt fogyasztási és értékesítő szövetkezet és gőzmalom, mely utóbbi özvegy Hanzély Lászlónéé. A Koplány völgy Kosztolik nevű dombján hajdan falu állott, mely a török hódoltság alatt pusztult el. Ide tartozik: Dezsőtelep (Paczolay-telep) és Somlyótelep.

Szügy: Hanzély Gyula úrilaka.

Látnivalók, nevezetességek:

Volt Simonyi kastély

A kastélyt a Simonyi család építtette 1755-ben, késő barokk stílusban. A téglalap alaprajzú kastély magas lábazaton áll, egyemeletes, két oldalán középrizalitokkal. Az udvari homlokzaton a rizalit erőteljesen kiugrik, földszinti falait három széles, kosárféle íves árkád töri át, melyek közül a két oldalsót az utóbbi években mellvéddel látták el. Innen nyílik az épület kőkeretes főbejárata is. Mindkét rizalit ablakait íves, megtört vonalú szemöldökpárkányok, sarkait lizénák díszítik, a falakat timpanon zárja le.

A kastélyfalak egyszerűek, csak a két emelet között és az eresz vonalában tagolja a homlokzatokat egy-egy körbefutó párkány. Emeletenként külön saroklekerekítések láthatók. Az épületet manzárdtető fedi. Belső tere kétmenetes, középfolysóval, melynek az északi falon külön bejárata van. Felette helyezkedik el a faragott oszlopos falépcső. A helyiségeket síkmennyezet fedi, földszintjén a kerti rizalit szélességében található a kastély díszterme. Alápincézett, a lejárát az északi falon nyílik, a pince külön lépcsőtérben és két dongaboltozatos részből áll, melyek között igen meredek lépcső vezet fel a folyosóhoz. Innen alacsony, de mászható folyosó ágazik el a pinceboltozat vállmagasságban és három derékszögű töréssel, a kerti rizalit alapfalában haladva a díszterem padlózata alatt ér véget.

Volt Beniczky kúria

A kúriát a Beniczky család építtette 1830 körül, klasszicista stílusban. A földszintes, téglalap alaprajzú épület főhomlokzatán oszlopos előcsarnokkal, dél-keleti sarkán kisebb kiugrással készült. Az előcsarnok az épület tömbje felé részben visszalépő, ennek megfelelően négy előreugró és két falsíkban álló, dór fejezetű oszloppal készült, márványlépcső vezet fel hozzá. Homlokzati falpillérek tagolják, az ablakokon szegecselt, középen levélmintás vasrácsok láthatók. Minden helyisége síkmennyezettel készült.

Beniczky sírkápolna

A barokk stílusú kápolnát a Beniczky család építtette barokk stílusban, 1780 körül. Négyzetes hajóból és félköríves szentélyből áll. Falait lizénák tagolják, a főhomlokzat párkánya felett magas, hajlított ívű oromzat áll. A bejárat kőbélése és az ablakok szegmentívesek. A hajót pillérekre támaszkodó csehsüveg, a szentélyt félkupolaboltozat fedi.

Evangélikus parókia

A községben 1650-től volt evangélikus lelkészi szolgálat, s a korábbi parókia az 1795. évi tűzvészben égett le. A mai parókia 1820 körül épült, klasszicista stílusban. Az épület földszintes, L alakú, falai tagolatlanok, csak a körbefutó ereszpárkány jelent díszítőelemet. Az udvari homlokzat L alakú tornáccal készült, melyet a hosszabb udvari szárnyon hat sima kiképzésű, dór fejezetes oszlop, a rövidebb szárnynál egy nagyméretű pillér tart. Helyiségei síkmennyezetűek.

Evangélikus templom

A községben 1577-től éltek evangélikusok, és 1650-től már lelkeszi szolgálat is volt. 1698-ban felszentelték templomukat, mely akkor a mohorai út mellett állt. Mai temploma 1744-81 között épült, majd rövidesen - 1795-ben - le is égett. Tűzvész pusztított 1823-ban és 1844-ben is. A templom megközelítően észak-dél tájolású, egyhajós. Előreugró, magas homlokzati tornya az ablakok helyzete szerint négyszintes, mindkét oldalán bejárattal. Alsó két szintje szélesebb, a harmadik szint átmenet a felső, karcsúbb építményhez. Párkányok, lizénák tagolják, kihasadó, törtvonalú gúlasisak fedi. A templom magas oldalfalait a lizénák falmezőkre osztják. Szentélye a hajótól keskenyebb, félköríves záródású. A toronycsarnokból csigalépcső vezet a toronyba, s innen nyílik a hajó kőkeretes kapuja is. Oldalajtó található parókia felőli falban. Hajóját széles, szegmentív keresztmetszetű dongaboltozat fedi, a szentély süvegboltozattal készült. Tágas karzata négy pilléren nyugszik.

A Szügyi Evangélikus Gyülekezet ismert története a 17. századra nyúlik vissza, esetleg korábbra. Sok bizonytalanság van a gyülekezet létrejöttének időpontjára és körülményeire vonatkozóan. A korabeli forrásokat olvasva tudjuk, hogy a mohácsi vész után, de még az 1540-es évek előtt Szügy lakossága protestáns hitre tér, de azt nem tudjuk, hogy milyenre. Tudunk egy Ferenc papról, aki 1546-ban már családostól, és gyermekei vannak, ugyanakkor a 19. szd-i jegyzőkönyvek 1664-es alapításról beszélnek, ám a gyülekezet kalandos úton elveszett és 300 év után megtalált 16. századi kisharangjának története újabb időpontokat nevez meg. Az mindenképpen bizonyos, hogy az 1670-es évek végén már létezik a gyülekezet. 1683-ban a lakosság a háborús, viharos helyzet miatt immár sokadszor elmenekült és néhány évig Hont vármegyében húzták meg magukat. Onnan 1685-86-ban visszaérkezve eleinte a romos régi templomban, vagy a szabad ég alatt, vagy a lelkész, Suhajda Mátyás házában tartották az istentiszteleteket. A romokban heverő, valószínűsíthetően a valamikori ősi katolikus templomot 1691-ben renoválták az evangélikusok és 1774-ig itt tartották istentiszteleteiket. Ekkor kezdték építeni a most is álló nagy templomot, mely Nógrád megye legnagyobb evangélikus temploma.

A templom nagyságát indokolta, hogy 40 km-es körzetből jártak ide istentiszteletre az evangélikusok az ellenreformációs nehézségek miatt, s az épület otthont kellett adjon az így kb. 8000 főre duzzadt gyülekezetnek.

A széles, nagy területet átölelő szolgálati körzet mára leszűkül, és jelenleg Szügy anyagyülekezetként három filiát gondoz: Csesztvét, Patvarcot és Mohorát. 1719-óta vezetett anyakönyveink tanúskodnak a gyülekezet életének változásairól, s betekintést nyújtanak az ősi szügyi családok, a Beniczkyek, Trajtlerek, Prónayak stb. életébe.

A gyülekezet történelméről ősi iratok számolnak be, mint például az 1632-ben magyar nyelven(!) íródott harangbérleti szerződés, melyet az irattár rendezésekor találtunk meg a templomban. Máig használatban van a gyülekezet 1819-ben készült és néhány éve újra megtalált viaszpecsét-nyomója.

Sokat árulkodik a gyülekezet és a falu életéről az 1789-ben íródott *Historia Ecclesiae*, melyet a gyülekezet akkori lelkésze Biely János írt latin nyelven.

A templom mellett a parókia épülete is műemlék, hiszen legrégebbi része a templommal körülbelül egyidős. Egy 1928-as *Canonica Visitaio* (gyülekezet ellenőrző látogatás) jegyzőkönyve az épületet már akkor 200 évesnek jegyzi.

Az 1774-1781 között, barokk stílusban épített templom szabadon álló egyhajós, nyeregtetős templom, melynek bejárata a torony keleti és nyugati oldalán található. A templom berendezése XIX. századi, főoltárképe 1833-ban készült, Pesky József alkotása. A templom orgonája 1832-ben készült, Jacob Deutschmann műve.

Az evangélikus parókia a templommal egy telken álló, T alaprajzú földszintes épület konty- ill. nyeregtetővel, az udvari szárny végével épített, félnyeregtetős pajtával. Udvarában egy további, téglalap alaprajzú, nyeregtetős pajta áll. A héjazatok cseréppel.

A lelkészlak épületén lábazat és egyrészes párkány fut körbe. Utca felőli homlokzata 4 tengelyes, 3 tengely azonos típusú, századeleji, nagyméretű, kereteletlen ablak.

Keleti udvari homlokzata tornácos alacsony, tömör mellvédről Emelkedő dór oszlopokkal. Ablakok mint utcai homlokzatokéi, azonos típusú ajtók.

Volt megyeháza

Két egyforma négyzet alaprajzú 1 emeletes manzardtetős 1-1 oldalán tympanonos középrizalittal ellátott ór épület, melyeket falazott kerítés köt össze közepén impozáns 3 tagolású kapuban. A telken áll még egy új melléképület, melyből a régi pince közelíthető meg, valamint az új iskola és a hozzákapcsolódó tornaterem épülete és egy barokk kapu.

Az ór pavilonok oldalai 3-3 tengelyesek rajtuk lábazat egyrészes osztó és kétrészes főpárkány húzódik körbe. Az emeleti falakat szimpla és páros pilaszterek tagolják. A nyílások állótéglány alakúak, a földszinten tagolt szalagkerettel az emeleten tagolt alul-felül füles záróköves könyöklős szalagkerettel fölötte vízszintesből és oda visszatérő, szegmentíves tagolt szemöldök alatta könyöklő, zárókő fölött legyező motívum a könyöklő alatt bemélyedő tükörrel díszített mező. A tükörfekvő téglalap alakú, ívesett lenyesett sarkokkal. Kapuzata egy középső, nagy kocsikapuból és a mellette levő két (pontosabban jelenleg 1) gyalog kapuból áll. A nagykapu kosárirves záródású, tagolt szalagkerettel, kerékvetővel, talp-, váll- és zárókővel. Egy- egy többszörös fejezetű pilaszter fogja közre ezek golyvázott párkányt tartanak, mely fölött a különböző, volutában végződő ívekből összetett oromzat emelkedik. Benne ovális vakablak, tagolt szalagkerettel tetején kőváza. A gyalogkapu kereteletlen, egyenes záródású, 1-1 vízszintesen sávozott törzsű pilaszter között golyvázott párkány volutás oromzat. A kertben álló kőkapu, mint a kocsikapu, kerékvető nélkül és egyszerűbb kivitelű pilaszterekkel. állapot leírása. Az egyik pavilonban az önkormányzat irodái, a másikban a művelődési ház helyiségei kaptak helyet. Az iskola és a hozzá kapcsolódó tornaterem új épületei a telek közepén helyezkednek el.

A helytörténeti múzeum

A múzeum a helyi tárgyi emlékeket gyűjti és mutatja be. Így láthatjuk egy palóc ház berendezését és a mezőgazdasághoz, gazdálkodáshoz kötődő tárgyakat. A ház az első szobából, a konyhából, a hátsó szobából, a pincéből és a színből áll, ami a gazdasági eszközök tárolója volt. Bemutatásra kerülnek a régi viseletek, a vetett ágy, faragott lócák, székek bútorok.

KOVÁCS T. ISTVÁN

Elefánt

Az egyik ismerősöm mesélte, hogy a nagypapája mindössze egy napig volt katona. A bevonulás után, mint létszám felettit hazaengedték, mégis, egész életében erről az egy napjáról mesélte a történeteit.

Mostanában én is azon kapom magam, hogy egyre többször elevenednek meg előttem a katonaidőm epizódjai. A rangocskáktól megszédült, peckes kis tizedesek, parancsokat osztogató őrmesterek, újoncként a felemás, szűk és bőszárú csizmáimmal való küzdelmek a villámgyorsaságot követelő riadók jutnak az eszembe.

Így bukkan most elém Balázs Jóska hatalmas termete is. Arányos testű, nagyranőtt ember volt. Velem egyidőben vonult be, valamelyik Békés-megyei faluból. Minden feljebbvalónak megakadt a szeme a termetén, s a maga módján tréfás kedvű Beke főtörzsőrmester egyszer azt parancsolta neki: -Balázs honvéd! Hozza ide a rajparancsnokát!

Jóska pedig ahogy azt a kiképzéskor tanulta, mely szerint mindig az utolsó parancs az érvényes, hipp-hopp, a hóna alá kapta az aprócska Kollányi tizedest és a főtörzs lábai elé penderítette: -Tessék!

A hóna alatt tiltakozva kapálódzó tizedes csak két hét múltán bosszulta meg a tekintélyén esett csorbát, amikor harminc fokos melegben, hátizsákkal, gázálarccal, gyalogsági ásóval felszerelve kellett a rajának feküdj-föl-futás-repülő vezényszavakra harcászkodnia a városszéli gyakorlótéren, két egész óráig. Jóska is éppen úgy tudta, mint a társai, hogy mindez miatta történik. Ám ez az akció is célt tévesztett és akkor még inkább Jóska népszerűségét növelte.

Amikor bevonultunk, a hatalmas testméretei miatt majdnem megúszta a kétéves szolgálatot. Végül mégis találtak rá gyakorló, meg kimenő gimnasztorkát és vászonszárú csizmát is. A katonaoorvos pedig pecsétes papírt adott át a századírnoknak arról, hogy Balázs honvédnak dupla adag étel jár, tehát e-szerint állítsák össze minden nap a század étkezési létszámát.

Jóska étvágyát a század politikai helyettes parancsnoka, a különben kóróvékony Somkúti főhadnagy is számon tarotta. Egy alkalommal, az oda-vissza harminc kilométeres menetgyakorlat felénél tartott pihenő idején odalépett a hátát árokpartnak vetve fekvő Balázshoz és átnyújtott egy nagydarab szalonnát, mondván: -Fogyassza el Balázs honvéd. Balázs aztán elfogyasztotta azt is, meg a dupla adag gulyást is, ami az út közben kiosztott ebédhez járt. Mégis elfogyott az ereje. Visszatérőben, a helyőrséghez közeledve, három kilométert kellett még gyalogolni, amikor azt kezdte panasolni a melette haladó irányzó helyettesének, a kis Murányi Bélának, hogy ő már nem bírja tovább és mindjárt el is hajítja ezt a rohadt nehéz golyószórót.

Az a rohadt golyószóró bizony-bizony nyolc kiló negyven dekát nyomott és a lövészraj legnagyobb termetű emberének kellett cipelni, sorozatot löve oldalba kapni az ellenséget, ha arra kerül a sor. Bár ezen Balázs elég sokat morfondírozott magában. Mert, hogy is lehetne azt oldalba kapni, amikor sehol sem látni. Lehet, hogy nem is szembe jön, hanem köztünk van. Ahogy azt az ország leghatalmasabb és legkopaszabb kis embere oly gyakran hangoztatta, hogy a politikai foglalkozáson egyszer, még Somkúti főhadnagy elvtárs is megemlítette, figyelmeztetve mindenkit az éberségre.

A golyószórós helyettesének a fegyverolajtól koszos nehéz vászontarisznnya húzta a vállát. Abban tartották a tárákat, s ha lőni kellett, Murányi onnan adogatta a golyószórósnak, ha már a működésben lévő tár kiürült és cserélni kellett. Ezen kívül persze neki is ott himbálódzott az oldalán a gyalogsági ásó, meg a gázálarc. Hátán a hátizsák, s ezek együtt jókora súllyal nyomták a talaj irányába. Murányinak is elege volt már a cipekedésből, de mivel bajtársias szellemű ember volt, megpróbált erőt önteni a bajtársába.

-Tarts ki! Mindjárt ott leszünk a laktanyában!

Balázs Jóska azonban nem akart kitartani és megrántotta a vállán feszülő fegyverszíjat, mint aki már tényleg eldobni készül azt a fránya, nehéz mordályt.

-Ne marhulj! -kiáltott rá Murányi ijedten.- Még hadbírószagra kerülhetsz.

-Mit bánom én! Akkor is elhajítom! -indulatoskodott Balázs és már le is vette a válláról a fegyvert.

-Add ide, te barom!- ordított rá Murányi magából kikelve és egészen a laktanyaig cipelte aztán magával Balázs fegyverét, míg amaz a legnagyobb tehertől megszabadulva ballagott mellette.

Ez az eset még nem vert fel túl nagy port. A szakaszparancsnok sem vette észre. Csupán a raj nyolc embere szerzett róla tudomást. -Nagy test, nehéz test -gondolták. Az ilyenek nehezebben bírják mint a kicsik és szívósak, akik még ráadásul bizonyítani is akarnak. Bár nekik nem jár dupla adag étel. Reggelire is csak az a kétdecis pohár cikória feketekávé-lötty, meg a húsos káposzta abban a kis alumínium tányérban. Mikor az étkezdei asztalhoz ülnek, még visszhangzik a fülükben a tizedes, -Jó étvágyat elvtársak! vezényszava, de alig estek neki az éteknek, már az hangzik, hogy: -Egészségükre! Föl, vonulj ki!

Ilyenkor, ha itt-ott halkán el is suttogja valaki, hogy a k-anyád, vagy ilyesmi, a helyzet nem változik. Csak abban lehet reménykedni, hogy gyorsan eltelik ez a rohadt katonaidő. Addig pedig sokat kell kibírnia az olyan kopasznak, akinek se csillag, se ezüstszalag nem díszíti a vállát, hanem parancsra kell ugrálnia minden pillanatban.

A tavaszi nagy árvizek idején az egész ezredet kivezényelték a vészhelyzetben lévő városok alá. A víz szélén lebegő homokzsákokból emelt gátakon lépegetve, vállukon hordták a pótlást. Ügyet sem vetve arra, hogy egy rossz lépés után beleszédülhetnek a sodró hullámokba. Kivéve Balázs Jóskát, aki csak az üres zsákok töltetésével foglalta el magát, -de időnként onnan is elment, mert mindig volt valami intézni valója. Főleg a báméskodó civileket korholta, hogy inkább fognának azok is lapátot, hisz ők laknak itt, nem a katonák. A távolabb elhelyezett konyhasátor körül is sokszor látták őt, a többiek ellátásáért buzgólkodni. Hiszen, ahol főznek, ott krumplit is kell hámozni, meg tüzelőt aprítani. Hanem, amikor már a harmadik napon is csak egy-egy órát sikerült aludnia a legénységnek valamelyik közeli iskolában, de szükség esetén néha istállóban, vagy akár szalmakazalban, alig huntyák le a szemüket, már fújták is újra a riadót. Akkor aztán megint rohanni kellett a zsákokkal, forgatni a lapátot, eltömní a szaporodó buzgárokat. Olyankor már a konyha mellől is kizavarták a segédkezőket, a civileket is a gátakhoz parancsolták. A védekezést egy őrnagy irányította, aki néhány percre Balázsék közelébe kerülve, felfigyelt a többiek közül kimagasló katona alakjára, s nagy csodálkozással szemlélte, hogy ez az ember nem egy, hanem két nehéz telezsákot visz a vállán, de még azokat is keményebbre töltötték a többinél.

-Nahát, erre az emberre fel kell hívnom az ezredparancsnok figyelmét. Ez az árvízvédelem hőse- csodálkozott és a szakaszparancsnoktól meg is kérdezte; -Hogy hívják ezt a katonát?

Balázs Jóska viszont azonnal lerakta a telezsákot, mikor a tisztek eltűntek a közelükből, s csak a többieket biztatta, hogy gyerünk, csináljátok! Ő meg a legelső alkalommal elment tüzelőt keresni, hogy valami melegedőhelyet is csináljon a többieknek, mivel alaposan lehűlt a levegő.

Nyár volt már. A tavaszi árvizeket jobbadán el is felejtették, mikor a parancsnokság szép szál legényeket kezdett válogatni egy alkalmi díszszázad megalakításához. Az elnöki tanács egyik elnökhelyettesét kellett fogadni fehérkesztyűsen, fényesre olajozott karabélyokkal, kimenőruhában, sisakban.

A nagy ember azért jött, hogy kitüntetések adjon át az árvízvédelemben hősiességét végzett katonáknak. Erre az alkalomra az egész ezredet kivezényelték az alakulótérre. Napokkal korábban Balázs Jóskát is beválogatták a többiek közé, s pár nap gyakorlás után a többiekkel együtt ő is ott állt a laktanya kapujában az elnökhelyettes érkezését parádés készültségben váró század oszlopos tagjaként.

Az ünnepélyes ceremónia előtt ugyan történt egy kis kavarodás, de aztán ment minden tovább, a maga útján. A díszszázad vezényletére a városszéli kislaktanyában szolgáló fiatal hadnagy kapott parancsot, aki nem sokszor járt még az ezred főépületében.

Az állami emberének érkezésekor szabályosan vezényelt: -Fogadás középről! Fegyverrel tiszte-legj!-s miután a puskák szabályos magasságba emelkedtek, előre lépett: -Elnökhelyettes Elvtárs! A díszszázad az ön fogadására felsorakozott!- jelentette.

Az állami vendég öregedő, erősen civil alkatú, s kicsit fáradt ember benyomását keltette, akit láthatóan zavart ez a hókusz-pókusz.

-Vezessen az ezredparancsnokhoz! -mondta és a hadnagy meglepetéssel a még mindig tisztelgő pozícióban álló katonáiról, először egy földszinti zuhanyozóba nyitott be a vendégével. Egy másik teremben WC-ajtók sorakoztak, de végül sikerült felfedezni az emeletre vezető lépcsősort és a szolgálati szabályzatot megszegve, a csapatzászló előtt feszesen álló őrtől megkérdezni, hogy merre van az ezredparancsnok irodája.

-Balra- mondta ki az is zavarában, pedig a szabályzat neki még ennyi beszédet sem engedett volna.

A laktanyaudvaron felállított emelvényen az ezred katonáinak hősiességét dicsérő szavak hangzottak, majd először a tisztek vehették át a kitüntetések, utánuk a hivatásos tiszthelyettesek következtek. Halk röhögés morajlott fel a legénység soraiban, mikor a cezaromániás és kiállhatatlan, csak Rafi-néven emlegetett törzsőrmester vonult az emelvényhez,

aki eltévesztette a díszlépést, és jókora porfelhőt rúgott az emelvény felé. Még nagyobb volt a morajlás, mikor a legénységre került a sor és Balázs József honvédet szólították.

-Je-helen!-kiáltotta az meglepetésében.

-Lépjön ki -parancsolta súgva a dísszázad hadnagya és Józsi végre elindult, hogy átvegye az elismerő oklevelet, meg egy karórárt.

-Jól van Balázs elvtárs!-veregette meg a vállát az elnökhelyettes.-Hallom, hogy nemsokára örvezető lesz-mondta mosolyogva.

-Értettem- nyögte ki meglepetve Balázs és szabályos tisztelgés után indult vissza a helyére.

Az esemény után még az ünnepi ebédre tálalt rántottszelet mellett is azt tárgyalták a katonák; hogy van az, hogy ők dolgoztak ott kimerülésig, mégis ezt a lusta elefántot tüntették ki? Nem is hívták maguk közt másnak ezután Balázs Jóskát, mint lusta elefántnak, röviden csak; az Elefánt-nak. Szemtől szembe persze nem merték így szólítani, mert nagyon nagy pofonokat tudott volna lekenni ez a hatalmas és bikaerős ember, ha megharagítják. Így csak a gratuláció maradt el mindenki részéről.

CSÁKY KÁROLY

Az ipolyszalkai tájház szerepe a faluközösség és a régió életében

A falu rövid történeti jellemzése

Ipolyszalka az Alsó-Ipoly mente gyönyörű környezetben települt községe, ahol Anonymus krónikája szerint már a honfoglaló magyarok is tábort ütöttek. A 110 méter tengerszint feletti magasságban elterült helységben azonban már régebbi emberi nyomokat is felfedeztek, például a *vonaldíszes kultúra* és a *bronzkor* népeinek emlékeit, vagy a *hatvani kultúra* és a *római kor* telephelyeit. Először 1252-ben említi okirat a községet *Zalka* alakban. Az egykori érseki birtok határában hajdan régi *földvár* is állt; 1544-ben pedig a falu területén került sor arra a véres ütközetre, amely a *szalkai csata* néven vonult be a történelembe, s amelyről *Tinódi Lantos Sebestyén* is írt egyik históriás énekében. Ez idő tájt 84 jobbágy és 16 zsellér lakta a falut. Szalka tehát a középkorban módosabb hely lehetett, amint erre a község nagy adótételeiből is következtethetünk. Áthaladt a falun az a fontos kereskedelmi útvonal is, amely a Duna völgyét Selemecebányával kötötte össze.

Mária Terézia korában a település kiváltságjogot kapott, vásártartásával *mezővárosi* rangra emelkedett, s az Alsó-Ipoly mente egyik fontos központjává vált *Hont megyében*. *Fényes Elek* 1851-ben magyar faluként jegyezte az 1184 lakosú Szalkát, melynek – mint írta – határa „*nagy kiterjedésű és termékeny, terem sikeres búzát, rozsot, árpát, zabot, kukoricát, dohányt, bort. Rétjei kétszer kaszálhatók; téres legelője sok szarvasmarhát, lovat, juhot tenyészt*“. Lakosainak száma a XIX. század végén 1700-ra emelkedett, akik zömmel magyarok és katolikusok voltak. Ma az 1075 lakos 93, 12 %-a magyar. (Csáky, 2003:35-36)

Szalka ma a magángazdálkodás és a falusi turizmus fellendítésében látja jövője biztosítását. Ezt szorgalmazza a nemrég megalakult *Ipoly Menti Kulturális és Turisztikai Társaság* is, s mindehhez kiváló feltételeket biztosíthat a csodálatos természeti környezet: az Ipoly folyó s annak rétjei, a pincefalu, az azt körülölelő erdők és dombok stb. Nagy előnyére válik a településnek az is, hogy néhány éve megnyílt a Letkés és Szalka közti határátkelő, azaz az Ipoly-híd. Mindez szabad átjárást biztosít e helyen, hozzájárulva a két település régi rokoni és más kapcsolatainak felelevenítéséhez, a vidéki turizmus fellendüléséhez.

A szalkai tájházról

A mélyen vallásos Ipolyszalka megannyi szakrális kisemlékkel, gazdag irodalmi és történelmi hagyományokkal rendelkezik. Mindezekre szintén lehet építeni a jövőben, akárcsak a hagyományörzés magas szintű művelésére. E tekintetben a szalkaiak az egész régióban élen járnak. Rendszeresen megrendezik itt az *Ipoly-parti randevű* elnevezésű fesztivált, a *kézműves táborokat*, felelevenítik a *hagyományos szőnyegszövést* stb. Régi álmát váltotta valóra a már említett *Ipoly Menti Kulturális és Turisztikai Társaság*, illetve a *Csemadok Szalkai Alapszervezete*, amikor a faluban megvásárolt egy régi parasztházat, s azt 2003 májusa és októbere közt felújította. Mindezt az *Illyés Alapítványtól*, a *Szlovák Kulturális Minisztériumtól*, a *Szövetség a Közös Célokért Társulástól*, az *Ekopolis Alapítványtól* kapott anyagi támogatással, illetve az *Ipolyszalkai Községi Hivatal* és a *Szentendrei Néprajzi Múzeum* segítségével oldották meg.

A vályogból épült, 1897-ben emelt tájház a Magyarországra vezető főút mellett látható. A sátoztető épület első két ablaka az utca frontjára néz. Az ablakokat kék és zöld színű virágornamentika szegélyezi. Az *elsőház* vagy tisztaszoba berendezése a második világháború előtti állapotot idézi. Talaja döngölt, mennyezete gerendás. Ebben csak nagyon ritkán tartózkodtak a lakók; nem használták, még búcsúkor sem. Csak akkor öltözködtek benne, ha ünnepi viseletet öltöttek magukra, s a nagy eseményekkor, az emberélet fordulóikor tartózkodtak itt. Lakodalom előtt a menyasszony itt várta a padon, a tükör (*gyűlkör*) alatt ülve a vőlegényt. Nagy ünnepekkor itt kínálták meg pálinkával a vendégeket, itt volt felravatalozva a halott, s olykor a szülésre is itt került sor.

A két ablak közt ma is ott látható a nagy tükör, előtte a támlás lócéval és az asztallal. Az oldalsó falak mellett egy-egy **tornyos ágy** kapott helyet, felettük a Jézus és Mária Szívét ábrázoló képekkel. Az ágyakat valamikor magasra vetették a lányok staférunghával: a párnákkal, vánkusokkal és a dunnákkal. A *strózsák*okba szárított kukoricahéjat (sústyát) vagy *csádét* raktak, amit évente cseréltek. Ezt vászonlepedővel terítették le. Az ágynemű csíkos és kockás volt, a fehér párnákat pedig csak dísznek használták. Ugyancsak e szobába került a szép faragású szekrény, illetve a *kasznyi* az ünneplő ruhákkal. Régebben *sublót* meg *tulipánosláda* is volt itt, melyekben a menyasszony staférunghát tartották. A kellékek közül mára megmaradt még a *menyasszonyi koszorú*, melynek az itt látható fajtája az 1950-es, 1960-as években volt divatban. A menyasszonyi ruha hajdan fehér színű vastagselyemből készült, a fátyol a derék alá ért, s a fejdísz viaszvirágos koszorú volt. Az új asszony fejét menyecsketánc után „*tearúzsás kazsmirkendővel*” kötötték be. Ettől kezdve hajdon fővel nem mutatkozhatott.

A két szekrényben helyezték el egykor az ünneplő ruhákat: egyikben a férfiakét, másikban az asszonyokét és a lányokét. A tájház tiszta szobája a korabeli viseletből is ízelítőt nyújt. A *nagyünneplőt*, a vastag selyem felső szoknyát a selyem kötővel és a selyem *pruszlikkal* csak a jeles ünnepekkor s a vasárnapi misére vették fel. A fiatalasszonyok hajukat kontyba fonták, s fejükön a *tearúzsás kazsmirkendő* hátra volt kötve. A *kisünneplőt* vasárnap délutánoként hordták. Ez piros kartonszoknyából, fehér blúzból, pruszlikból, selyem kötényből és fekete cipőből állt. A *munkaruha* sötét színű karton anyagból készült tartozéka volt a felsőszoknya, a pruszlik és kék karton kötény. Hatéves korig a fiúk és a lányok egybeszabott kartonruhát, **obonyt** hordtak: a lányok színeset, a fiúk sötét színűt. A nagyobb fiúk vászongatyában, vászoningben és mellényben jártak.

A férfiak ünnepekkor zsinóros posztó nadrágot hordtak mellénnyel. Ehhez kétsoros gombolású kabátot és kalapot is vettek, lábukra pedig csizmát húztak. Hétköznap a férfiak bő szárú vászongatyát, vászoninget és mellényt viseltek.

A tájház második helyisége, középső része az úgynevezett **tisztakonyha**. A jobb módú gazda itt csak a vendégeket ültette le. Ennek kelléke volt a *konyhakasznyi* (szekrény) az edényekkel és a tányérokkal, a *lóca*, a *vizpad* a vizeskannával és a bögrével, a *stelázs* (stelázi) a csészékkal és a bögrékkel, az asztal a karospaddal és a székekkel. De ide került a varrógép is. A falat egy *Isten hozott kedves vendég* feliratú falvédő díszíti. Ezen kívül láthatunk itt néhány festett tányért s egy-egy agyagedényt is.

A **hátsóház** tulajdonképpen lakószobául szolgált: itt kapott helyet a két ágy, a szekrény, a *csikósmasina* és a *szövőszék* is. Itt főztek, itt aludtak, s a téli hónapokban az asszonyok itt végezték a szövés-fonást, a tollfosztást is. A szoba falát szentképek és családi képek díszítik. Az ágy mellett kapott helyet a bölcső, az ágy alatt pedig a lavór és a cipő- meg a csizmatisztító eszközök.

A tájház hátsó traktusában áll a külön bejáratos **füstökonyha**, vagy nyárikonyha. Hajdan ez *nyitott kéményű* volt. Mára a kéményt elzárták, s a szobába került egy vályogból rakott *falisparhelt*, melyben főleg kalácsot sütöttek. A hátsó konyha plafontja is gerendázott, a falakat fehérre meszelték, alul kék szegéllyel. Nyári hónapokban itt főzött a háziasszony. Ide is került egy konyhaszekrény edényekkel, tányérokkal, evőeszközökkel. Itt is van egy asztal székekkel s egy karospaddal. A *stelázs*in köcsögök, csészék s egy mérleg látható. Régen *szelony* is volt itt. A falakat festett tányérok, szentképek, hímezett falvédők, lopótökök, felfűzött paprika, fokhagyma díszíti. Az egyik sarokban egy beépített betonkád látható, mely a 20. század közepén került ide, s a bor erjesztésére szolgált.

A nyárikonyha mögött állt hajdan az **istálló**, ez után pedig a **fészter**, ahol különféle munkálatokat végeztek (kukoricamorzsolást, szecskavágást stb.). A fésztert követték az ólak és a gazdasági épületek.

2004-ben a tájház udvarán, ahol egy *gemeskút* is áll *itatóvályúval* és *kacsasztatóval*, egy nádtetős pihenőt is építettek akácfaasztalokkal és padokkal. Elkészült továbbá egy tűztér, amely nyárson való sütésre, bográcsra való főzésre is alkalmas. A fészter mögött felépült egy **polyvás**, egy **kocsiszín** és a **lábás ól** is. A régi istállót *kézművesműhelylé* alakították, melyben megépült egy *búboskemence* is. Természetesen áll egy *kinti kemence* is a tájház udvarán.

Az élő tájház s annak működtetése

Ipolyszalka tájháza abban különbözik a régió sok más néprajzi gyűjteményétől, falumúzeumától és tájházától, hogy ez élő intézményként, kézműves műhelyként funkcionál, illetve egy nonprofit szervezet központjaként működik. Minderről *Dikács Zsuzsannával*, az *Ipoly Menti Kulturális és Turisztikai Társaság* ügyvezető elnökével, a tájház vezetőjével beszélgettünk.

Elmondta, hogy a tájház köré tömörülő népművészek, mesteremberek, szervezők, azaz a Csemadok és a turisztikai társaság felvállalta a néprajzi értékek megmentését és továbbadását. Ennek egyik módja az olyan folklórrendezvények szervezése, mint az *Örökségünk Nemzetközi Gyermekfolklórfesztivál* s az *Ipoly-parti Randevú Dal- és Táncünnepély*, illetve az *Ipoly Menti Szüreti Ünnepség*. Másik megvalósítási formája a kézművestáborok rendezése s a különféle kézművességek bemutatói a tájháznál.

2004 júniusától rendszeresen fogadják az ide érkező érdeklődőket: 30-40 fős csoportokat, osztályokat, akik számára egész napos programokat biztosítanak. Például kézműves bemutatókat tartanak, a kinti kemencében hagyományos ételeket készítenek stb. A diákok élvezhetik dédszüleik étkeit, megismerkedhetnek a régi mesterségekkel, elsajátíthatják az egyes munkafolyamatokat is. Mintegy húszféle foglalkozást tudnak feleleveníteni, többek közt a *kosárfonást*, a *kötélverést*, a *fonást* és a *szövést*, a *szőnyegkészítést*, a *kukoricaháncsmunkákat*, a *hímzést*, *nemezélést*, *batikolást*, *seprűkészítést*, *kenyérsütést*, a *gyöngyözést*, *mézeskalácskészítést*, *üvegfestést* stb.

A tájházban nemrégiben kiépítették a szociális helyiségeket, a tetőtérben pedig egy 30 férőhelyes szállást is kialakítottak. Így a csoportok hosszabb időt is eltölthetnek itt. Szívesen vendégül látnak felnőtteket is. Számukra akár folklórműsorokat is bemutatnak, s hagyományos ételekkel is meg tudják őket kínálni. A tájház gyakran színtere a *hagyományörző rendezvényeknek* is. Volt már itt *húsvéti locsolkodás*, *szüreti ünnepség*, de tartottak *tollfosztást*, *disznóvágást* is. Bemutatkoztak e házban a *betlehemesek*, s itt tartják próbáikat a helybeli hagyományörző csoportok is. S ami ugyancsak figyelemreméltó, a tájháznak van számítógépes hozzáférhetősége is, s működik az *e-magyar pont* internetes szolgáltatás.

Fontos célja az Ipoly Menti Kulturális és Turisztikai Társaságnak a *munkahelyteremtés* is. Hisz a régióban, így Ipolyszalkán is igen magas, az országos átlag feletti a munkanélküliség. A társaság 2004 májusától nonprofit szervezetként mintegy 35 munkanélkülit foglalkoztat heti 10 órában. Segítségükkel valósítják meg a kézművesfoglalkozásokat is, s ugyancsak közreműködésükkel oldották meg a tájház felújítását.

A tájház hozzá kíván járulni a falusi turizmus fellendítéséhez. Ezért tervezik a jövőben a *lovaskocsikázás* beindítását, a település és a környék műemlékeinek, természeti szépségeinek felkeresését. Vállalkozás-élénkítő és turisztikai projektjük az országhatár mindkét oldalát lefedné, hisz a célterület olyan településeket ölel fel, mint *Kiskeszi*, *Bajta*, *Leléd*, *Helemba*, *Bernecebaráti*, *Ipolydamásd*, *Ipolytölgyes*, *Kemence*, *Kóspallag*, *Letkés*, *Márianosztra*, *Nagybörzsöny*, *Perócsény*, *Szob*, *Tésa*, *Vámomikola* és *Zebegény*. Valamennyiük ékessége a történelmi Hont megyének, megannyi történelmi emlékekkel, gazdag látnivalóval rendelkező helység.

Akik a tájházban megvalósítják önmagukat

Mint említettük is, a szalkai tájház egyféle munkahelyteremtő feladatot is ellát. Azon kívül azonban, hogy több helybeli munkanélküli itt valódi közhasznú feladatot végez, s megtanulja egy-egy mesterség fortélyait, egypár igazi mesterembernek is szinte állandó otthona e ház. Így lehet itt találkozni csaknem naponta például *Józsa Joachámmal* (1925), aki a *kötélverés* és a *kosárfonás* szalkai mestere. Mint elmondta, jól érzi itt magát, tudását szívesen átadja a fiataloknak s minden érdeklődőnek. Termékeivel segíti a tájházat, s nyugdíjsaként maga is némi keresetkiegészítésre tesz szert. Ő tősgyökeres szalkai, a kötélverést édesapjától tanulta, aki már 1912-től inas volt Esztergomban. A kötél alapanyaga a *kender*, amit hajdan már kora tavaszkor elvetettek a *tyúktrágyás* talajba. Ennek egyik fajtáját, a „hímmeműt“, amely beporozta a másikat, már júniusban kiszedték, azaz *nyűtték*, majd az Ipolyban áztatták. Két-három hét múlva törték, azaz megtisztították a *pozdorjától*. Aztán tilolták és fésülték. A harmadosztályú kenderből készült a kötél. A kötélverés egyik eszköze volt a *gajmó*, azaz egy V alakú fa tárgy. Ezzel a sodrófával a mester a kócból kihúzott kenderből öt szálát összesodort. Ezeket *lefixálta*, majd kettőt közülük a gajmók segítségével *összevert*, a harmadikat pedig *technikával* ráfonta. A kötél végét aztán *lehegyezte* s ráhelyezte a *csattot*. Valamikor 50 koronáért adta a kötél méterét, s a leghosszabb általa gyártott kötél 12 méteres volt. Az ilyen öt mázsás terhet is kibírt. Józsa Joáchim tanítja a tájházban a *fűzfafonást* is. Az ehhez szükséges vesszőket a vegetáció leállta után, október 25-től tavaszig lehet szedni a szalkai határban. A vesszők színe sárga, zöld vagy piros. Lehéjazott vesszőkkel dolgozik általában. Ezekből bevásárlókosarakat, tálcákat, újabban kereszteket készítenek. De kikerült már a keze alól vesszőből font hátikosár is. Ezek bordái mogyorófafából valók. A nagykosarat és a szakajtót *kákából* fonja.

Ugyancsak gyakori munkatársa a tájháznak **Trieb Rozália**, aki a **sústyázás** mestere. Kukuricalevélből – *sústyából* – készít ügyesen szép *szatyrokat* és *lábtörlőket*. A mesterséget nagyanyjától tanulta. Az alapanyagot őszkor szedi, amikor a kukoricát törik. A sústyát aztán megszáritja, hogy az ne penészedjen. A szatyrokat többféle méretben készíti. Mindhez megvan a megfelelő *modla* (keret), s e köré fonja szoroson a kukuricaleveleket. A világháború előtt a faluban mindnekinek ilyen szatyorja volt, az ötvenes években még a könyveiket is ilyekben hordták a gyerekek az iskolába. Mint adatközlőnk elmondta, a világháború után különösen sokat készítettek, s még Csallóközig is elhordták árulni, ahol ezekért cserében zsírt vagy más élelmiszercikket kaptak. Ma már Szalka határán kívül is jól ismert a másik helybeli „mester“, **Zimanné Frastacky Magdolna**, a sústyás Magdi néniként is ismert fonóasszony, aki a használati tárgyakon kívül már mást is tud varázsolni ebből a termékből, többek közt különféle népművészeti tárgyakat, alkotásokat.

Tóthné született Magyar Ilona (1932) a tájház egyik *gazdasszonya*, a tradicionális szalkai ételek készítője. Közel lakik a tájházhoz, így szinte bármikor pillanatok alatt ott terem. Kítűnő *tejfölös-szalonnás lepényt* tud készíteni az udvari kemencében, de készít barátnőivel a vendégeknek megrendelésre pogácsát, kocsonyát, vagy kuglófot is. Természetesen be tudják mutatni itt a hagyományos kenyérsütést is

Kilátások, lehetőségek Ipolyszalkán

Már említettük, hogy Szalkán további szép terveket szövögetnek a Csemadok és a turisztikai társaság tagjai. Újabb alkalmazottakkal szeretnék beindítani a hagyományos **lekvárfőzést** és **gyümölcsszáritást**, azaz az **aszalást** is. Ezen kívül tervezik a tájház bővítését, pontosabban egy újabb parasztház megvásárlását. Ez rövidesen meg is valósul. A mostani tájház mellett ugyanis felkínáltak megvásárlásra egy másik *parasztházat*, amely hasonló felépítésű, mint a mostani. Így egy tizenöt áras telekhez is hozzájutnak.

Külön ki kell emelni a nemrég megválasztott ipolyszalkai polgármester, **Józsa Lajos** s az új képviselőtestület pozitív hozzáállását a dolgokhoz. A polgármester elmondta, hogy választási programjában is szerepel: „*Nem fékezni kell az ambíciókat, hanem támogatni*“. S aki dolgozik, azt kell még hatékonyabban segíteni. Úgy látja, hogy **Dikác Zsuzsanna** munkájában hosszú időn át fékezve volt. Pedig a tájház Szalka büszkesége kell legyen, amely belső mozgóerővé válhat a településen, s kifelé is magas szinten tudja prezentálni a falut. Éppen ezért minden segítséget megadnak a társaságnak, rendezvényeiket szponzorálják, a Csemadoknak szánt anyagi támogatást az ötszörösére emelték, a tájház körüli építkezéseket pedig egyéb módon, építkezési anyaggal, fuvarral is segítik.

Irodalom:

LISZKA JÓZSEF: Szalkai kérdőjelek. Hét, 1982, 5. sz. 24. p.

A szalkai tájház (Csáky Károly felvétele)

Készül a lábtorlő a tájházban (Csáky Károly felvétele)

Kemence az udvaron (Csáky Károly felvétele)

Kötélverés a tájház udvarán (Csáky Károly felvétele)

A kenderfeldolgozás eszközei (Csáky Károly felvétele)

Szalkai kemence (Csáky Károly felvétele)

KŐ-SZABÓ IMRE

Kaland az írni tudó gépekkel

Már nagyobb volt, olyan húsz évhez közeli, amikor biztosan tudta, hogy ő író akar lenni. Írta is szorgalmasan kis epizód történeteit. Ezt mártogatós tollal, papírra vetette. A kézírása akkor még nem volt olyan kiírt, olvasható. Sokszor még ő maga sem tudta kibogozni, ha később, pár hét múlva vissza akarta olvasni. Tudta, hogy így nem küldheti el sehová, írógép kellene, azon lepötyögné és már olvasható is lenne. De hol vegyen egy ilyen masinát? Ez volt a nagy kérdés. Az írógépről eddig csak képeket látott, ezt is a Tolnai Világlapjában, amit gyerekkorában a nagyanyjánál lapozgatott, ha azt akarták, hogy csendben legyen. Ami azon a képen látható volt, az egy remek Remington írógép. Az akkoriban olyan csodaeszköznek minősült, mint ma egy Volvo személygépkocsi. Még az utóbbiról ma is, többeknek csak álmodni lehet.

Ő azonban elhatározta, egy ilyen masinát fog szerezni és majd azon írja szebbnél szebb írásait. Álmodozása azonban hosszú időszakot ölelt át, sajnos az áhított írógép nem volt sehol. Egyszer aztán a véletlen szerencse átmeneti formában mégis rámosolygott. Történt ugyanis, hogy apja új munkahelyet kapott és ott volt egy ilyen gép. Hevesen vert a szíve, amikor megpillantotta, szerette volna kipróbálni, de erre sajnos nem nyílt lehetősége, mert ott az irodában egy szőke nő verte, csépelte egész nap, nagy sebességgel. Apját kérlelte, hogy egyszer már ő is leülhessen az áhított géphez és írjon vele.

Teltek a napok, de ez a technikai találkozás nem akart a gép és közte létrejönni. Aztán felvirradt a várva várt nap. Apja közölte vele, hogy szombaton délután bejöhethet az irodába gépelni, ő a közeli raktárban leltároz. Ez volt a csoda számára, előző nap összekészítette írásait, papírt, indigót, mert mindjárt több példányba rögzíti, legyen máskorra is belőle. Előző éjszaka szinte nem aludt semmit, azt a keveset is úgy, hogy az írógépről álmodott.

Apja megmutatta, hogyan kell a papírt befűzni, beállítani a sortávolságot, hogyan lehet kis és nagybetűvel írni, továbbítani, mettől meddig írjon, tehát a margók szélességét. Rövid eligazítás után még megvárta, hogy a papírt befűzze és ezt követően mindjárt magára is hagyta. Ott ült a Remington mögött, szembe a gép, benne a papír, lent a billentyűzet, benne a remegés, az első mozdulat, amellyel rácsapott a megfelelő gombra. És most jött az első borzalmas csalódás. A billentyűzet nem akart simán engedelmesskedni. A karok összeakadtak, alig győzte szétválogatni, aztán nem találta a betűket, időnként mellé ütött. Előre, hátra rángatta a megfelelő betűt, többször is leütötte, hogy egyáltalán látszódjon. Így kínlódott órákon át és az írás - a tiszta, olvasható - nem akart megszületni.

Elkeseredetten állt fel és nagyon csalódott volt. Már bánta is, hogy belekezdett, de aztán azzal vigasztalta magát, nincs gyakorlata benne, ha lenne, biztosan jobban menne! Ezzel átmenetileg abba is hagyta a gépelést, mert már több lehetőség nem is teremtődött, egy kicsit meg is nyugodott. Azzal összegezte, ha majd leérettségizik és munkába áll, első keresetéből írógépet vesz és megtanul gépelni.

Az évek teltek, leérettségizett, utána két évre elvitték katonának. Ott aztán nem foglalkozott a gépelés gondolatával sem. Leszerelés után Pestre került, ott lakott és dolgozott. Most merült fel újból az írógép utáni vágya. Ez egyelőre abban mutatkozott meg, hogy a Nagykorúton az Éjjel-nappali Közérthez közel, volt egy Ápisz bolt, annak a kirakatában pedig egy szép, barna táskairógép. Gyártmányát tekintve: - bolgár volt. Sajnos az ára háromszor akkora volt, mint az ő havi fizetése.

Próbált spórolni, de legényember lévén, a félretett pénze a különböző programok miatt legtöbbször elúszott. Ilyenkor lelkiismeretfurdalása volt, mindig elment az Ápisz bolthoz, megnézni, megvan-e még az írógép. Hosszan időzött a kirakat előtt, nézte, nézegette a csodagépet. Elképzelte kettejük barátságát, szemével simogatta billentyűzetét, érezte: ezzel sok jó írást tudna írni. Már-már a kapcsolat bensőségessé vált. Útjai során mindig szakított annyi időt, hogy egy pillanatra megnézzé, üdvözlje. Aztán egyszer, amikor szintén vizitálni akart előtte, odapillantva csak a hült helye volt. Az árcédula még ott díszelgett.

Szörnyű pánik fogta el, beszalad a boltba, ahol azt mondták: eladták! - Ilyen gép szállítása a közeljövőben nem is várható! - Most mi lesz? Ez a bizonytalanság kétségek közzé sodorta. A fellelhető Ápisz boltokat végigjárta a városban, a válasz csak annyi: - Írógép nincs! A Műszaki Bizományi Áruházak látogatója lett, de itt sem talált megfelelőt. Volt ugyan Remington írógép, de valami hatalmas nagy, nem olyan, mint az a barna, herceg táskairógép. Mit volt mit tenni - egyelőre felfüggesztette - írógép utáni vágyakozását.

Megint teltek az évek. Írni irogatott, egyet-kettőt a munkahelyén a bérszámfejtésben egy lány le is gépelt neki, de olyan ciki volt mindig megkérni, aztán ez is elmaradt. Megnősült, feleségének elmondta írói vágyait, de ahhoz, hogy valóra is váltsa, írógép kellene. Érdekes módon egyetértésre talált, sőt támogatásra is. Házasságuk harmadik évében vettek egy zöld színű, csehszlovák gyártmányú táskairógépet.

Ez aztán pompás eszköznek bizonyult. Szabadidejében megtanult gépelni. Persze egyik gépíró iskolában sem adnának rá bizonyítványt, mert a „mutatvány” olyan két, három, esetleg négy ujjal megy csak. Lényeges, hogy már ismeri a „klaviatúrát”, tudja melyik betű hol van, mit kell tenni, hogyan kell írni. Az akarattal nincs semmi gond. Az első írói sikert is meghozta ez a pompás kis gép. Ezen írott első novellája is megjelent. Boldog volt, hogy ilyen segítőtársra lelt végre. Írta is novelláit rendre ezen az írógépen. Meg is jelent belőle jó pár. Úgy látszik az együttműködés kielégítő, elmélyült lett. Erre a zöld kis masinára nem is volt panasza.

Egyszer aztán, egyik nap a barátaival elmaradt, egy görbe este sikeredett, amely már a hajnalba is belenyúlt. Ittak jó pár pohárral, énekeltek, odasodródott lányokkal még táncoltak is, szóval jót mulattak. Már virradt, amikor hazaért, belépett a kertkapun és mindjárt látta, hogy baj van. A virágágyáson szerte szét papírok halmaza, ez mind a kéziratának lapjai, de ott a járdán, mint egy döglött madár, ott feküdt a zöld táskairógép. Kiesett tokjából, óvatosan akarta felemelni, de kocsija leesett róla, a betűszárak elhajolva, több műanyag billentyű letört róla, ott hevert a földön.

Ami ezután következett nem is a zöld írógépre tartozik, a lényeg: nagy perpatvar keveredett, volt veszekedés, kiabálás, szerencsére a tettlegesség elmaradt. A kéziratok gépelt formában a munkahelyi Erika írógépen öltöttek ezután – olvasható tetet. A mulatozó és a géptörő között a kapcsolat elhidegülésig fajult és a végén válás lett belőle.

A szétcihelődés után a romjaiban maradt zöld csehszlovák írógép is az „örökség” részét képezte, sajnos táskája egy vastag zsineggel átkötve, hogy a magmaradt tartozékok ne hulljanak széjjel. Próbálta megjavíttatni, de senki nem vállalta, aztán arra gondolt, beadja egy műszaki bizományiba, hátha valaki megveszi alkatrésznek. El is indult vele Budapestre a Majakovszkij, ma Király és a Csányi utca sarkán lévő bizományiba. A nepperék már kint az utcán várták, mit akar eladni, mennyiért? Hátha jó üzlet lehet belőle. Nem kért érte sokat, csak annyit, hogy kijöjjön belőle az útiköltség Bicskétől-Budapestig, oda-vissza, meg egy pár fröccs. A nepper a száját húzogatta, fitymálta, bent az üzletben pedig megmondták: nem kell nekik. Mit volt mit tenni? Senkinek sem kell, haza már nem viszi, a városban nem fog lődörögni vele. Egyszerű volt a megoldás: - megvállik tőle! Itt az utcán azért mégsem teheti le, ebben a nagy forgatagban, még valaki utána kiabálna: - Fiatalember, itthagya a csomagját! Aztán vihetné tovább.

Az elhatározás gyorsan megszületett: bement a legközelebbi kapualjba, ott egyszerűen a kuka mellé tette a táskát. Fájó szívvel elbúcsúzott tőle és hirtelen mozdulattal kilépett az utcára.

Többé nem vágyott írógépre. Mintha elveszítette volna hitét, pedig nem ők voltak a hibásak. Aztán mégsem tudott nélküle élni. A munkahelyén több évig dolgozott egy Erika márkájú írógépen. Ez jól kiszolgálta. Ezen írta munkahelyi leveleit, üres óráiban novelláit. Amikor nyugdíjba ment, kérte, hogy magával vihesse. Bele is egyeztek, leselejtezték, mert helyette úgyszólván számítógépek kerülnek beállításra. A selejtezési díjat be is fizette a pénztárba. Nyolcvan forintból adtak nyugtát, a gép ma is ott áll a könyvespolc mellett, mint hűségese társ.

Teszary Károly „Barangoló” című könyvéről

Az idei könyvhéten került a kezembe egy rétsági író-olvasó találkozó keretében *Teszary Károly* „*Barangoló*” című könyve. A vékonyka könyvecskét átolvastva, szívmengető érzés fogott el, mégpedig két dolog miatt is. Először is Magyarország egyik legszebb, mondhatnánk érintetlen hegyvidékéről, a Börzsönyről szól, melyet jó magam is – mint alföldi származású – nagyon szeretek. Másodszer pedig éltem itt, barangoltam hegyei és völgyei között. Ha személyes élményeimről, a találkozásokról kellene szólnom, akkor ott kezdeném, hogy pesti lakosként, még 1960-ban egy fiatal társasággal egy hétvégi kirándulást tettünk a Börzsönyben. Ez volt az első találkozás. Vonattal utaztunk Szobig, onnan busszal Nagy-Börzsönybe, majd gyalog egy kulcsos házig. Ott töltöttük az estét és az éjszakát. Másnap reggel felkerekedve, irány a Nagy-hideg hegy (864 méter), aztán a Csóványos csúcsra (938 méter), Bárány-bércen keresztül Diósjenő vasútállomás és a vicinális vonattal Vác, majd vissza Budapestre. Nagyon kellemes, a gyaloglás ellenére pihentető kirándulás volt. Második alkalommal a kirándulást egynaposra szabtuk. Akkor is egy fiatalokból álló társasággal. Az útvonal Budapesttől vonattal Kismarosig, onnan erdei vasúttal Szokolya érintésével Királyrétig utaztunk. Innen gyalog, erdei utakon, a jelzéseket követve Nógrád vasútállomás volt a végcél. Meleg nyári nap volt és jól esett Nógrádon a Csurgó forrás vizéből inni, de ugyanakkor más vízzel is meggyült a bajunk, mert amíg a vonatra vártunk, egy felhőszakadásnak is beillő, villámlásokkal tűzdelt vihar kergetett be bennünket a vasútállomás várótermébe.

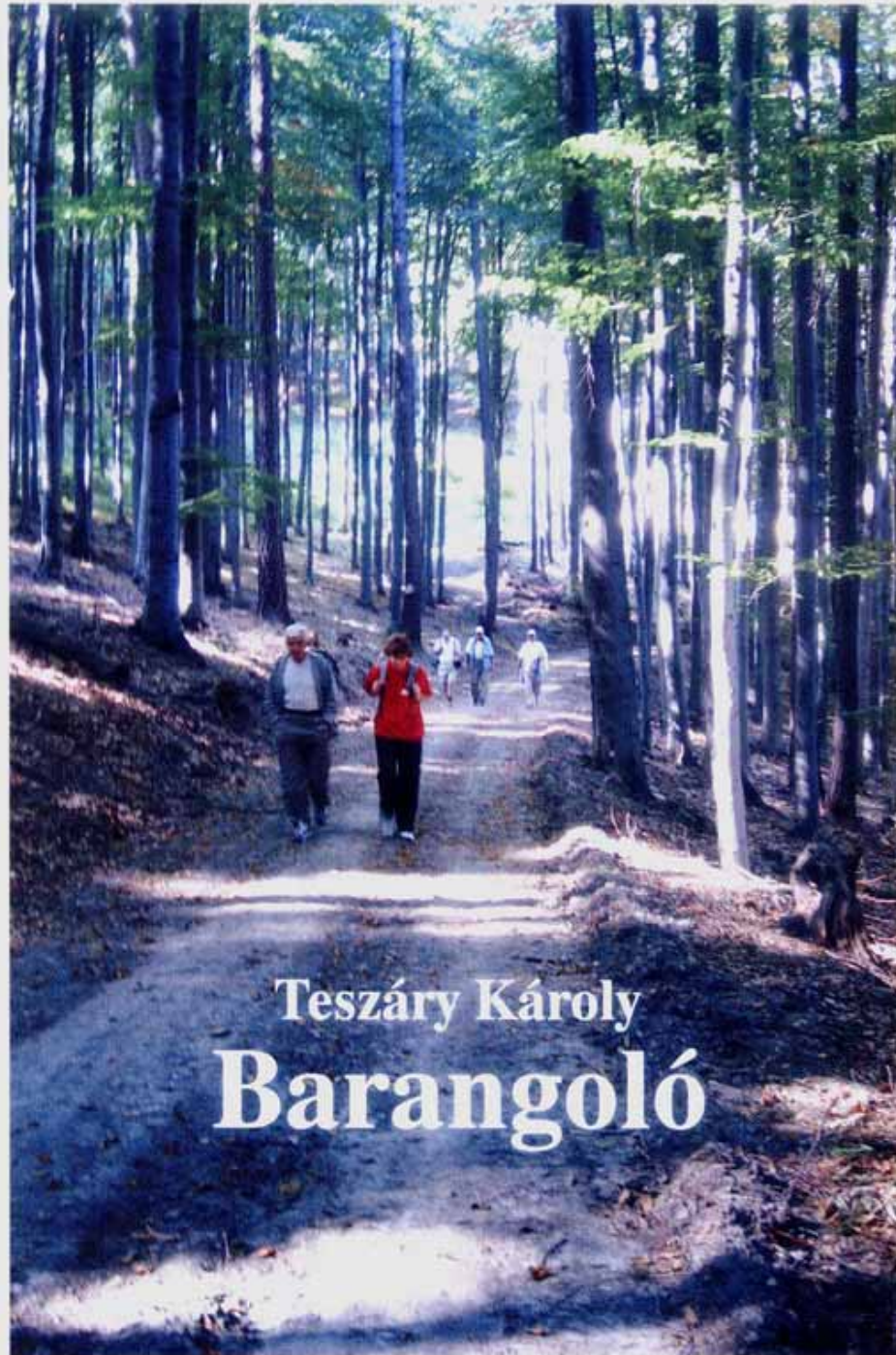
Aztán eltelt pár év és úgy hozta a sors irányító keze, hogy Nőtincsekre költöztünk. Munkahelyem több mint tíz évig Rétságon volt, és mint bejáró, naponta kétszer is szemléltem a busz ablakából a Börzsöny hegység csodálatos látványát. Ebben a látványban ma is bárki gyönyörködhet, szerintem a legszebb panoráma élményt nyújtja, ha a 2-es főúton a Nőtincsi elágazásnál a hegyre tekintünk. Széles, az egész horizontot betölti a hegység vonulata. Az előtérben a Nógrádi-vár és a karéjban elterülő hegyek, erdők nyugtató látványa. Azt már el sem tudtam képzelni, hogy a rokonságomon keresztül még „tulajdonos” is lehetek (képletesen) egy darabka börzsönyi föld (kert) területnek. Ők Diósjenőn, a strand fölött, az első sorban vettek egy hétvégi telket. Arra építettek egy kis nyaralót. A telken volt negyvennyolc szilvafa és egy hatalmas szelídgesztenyefa. A szilvából kifőzött pálinkát a téli időszakban szívesen kóstolgattuk, a szelídgesztenyéből a pesti kőrúton sétálók is ehettek, mert egy részét a sütögetőknek áruba bocsátottuk. Sok-sok apró és nagyobb börzsönyi élményeim közül még egyet emelnék ki. Ez visszaemlékezésem szerint úgy 1974 kömyékén volt. Nagyoroszból gyalogosan felmáztunk a Várhegyre (444 méter), ahol egykoron állt Drégely vára. A kék kereszt jelzésű turistaút vezetett fel a hegyre. Emlékezetem szerint a jelzések sokfelé hiányosak voltak, a vár romjait benőtték a szél által idehozott növények magjaiból kisarjadt gazok, bozótok. De mégis Arany János versének sorai jutnak az ember eszébe: „*Felhőbe hanyatlott a drégeli rom.../.../ Tetején lobogós hadi kopja./.../...S hogy feljőve Márton, az orosz pap,/.../ Mondjad neki, Márton, im ezt felelem: / Kegyelmet uradtól nem vár soha Szondi.*” Nem csak mondta, így is cselekedett, az utánuk jövőknek példát adva.

Teszary Károly, aki életének nagy részét a Börzsönyben (lakhelyként Diósjenőn) élte le, mint erdész, majd, mint természetvédő ebben a most megjelent, számára is első könyvében vall a Börzsönyről. Ez a vallomás olyan, mint amikor az ember öregkorában visszaemlékszik fiatalkori szerelmére. De az ő vallomása egy olyan „szerelemről” szól, amely egész életén át töretlen volt. Ugyanis szerelmének tárgya abban különbözött egy fiatal hölgy szerelmétől, hogy nem változott. A Börzsöny, ez a csodálatos hegyvonulat, változatlan! Benne csak az évszakok változtak, a fák nőttek meg, a madarak költöttek, az állatok élték rájuk méretezett életüket. A Börzsönnyt *Teszary Károly*, egy dolgozatnak induló sorozatban kezdte írni, a Diósjenőn megjelenő *Jenői Napló* számára. Aki őt erre ösztönözte az jól tette, mert jó érzéssel mérte fel *Teszary Károlyban* szunnyadó mesélő kedvet. Az igaz, hogy a „dolgozatok”, melyek időrendben 2007. május és 2008. szeptember között jelentek meg, a kezdetekben még akadoztak, de később az író megtalálta saját hangját, amely kezd szépen szólni. A könyv legszebb, legérdekesebb részeinek tartom a madarokról szóló részeket. Meglepő, hogy az erdőt járó ember milyen érdekes megfigyeléseket tehet útjai során és mindezt *Teszary Károly* be is gyűjtötte, közreadta. Írásai során különös és érdekes, a mai ember számára nélkülözhetetlen összehasonlításokkal teszi, párhuzamokat von. „Az erdő és a művészetek” című részben értékeli a táj (a Börzsöny) hatását a művész emberre. Itt a Zebegényben élt és alkotott a Kossuth-díjas, Kiváló művész Szőnyi Istvánt említi, akit e táj ihlette meg csodálatos képeinek megalkotására.

Szót ejt még a hegységet beborító erdő fáiról, ennek az ember általi felhasználásáról. A fából készült tárgyak, eszközök szépségéről, emberhez tartozó közelségéről. A könyv befejező részében szól, azt hiszem életének, napjainkban kiemelkedő fontosságú céljáról, tervéről, mindent felülmúló, de megvalósításban fáradozó álmáról, a Drégely várról. Arról a várról, amely igazi hazafias szívvel hirdeti a hősök helytállását.

Ehhez a munkához, melyet maga személyesen, mint a Drégelyvár Alapítvány létrehozója irányít, szervez, további erőt, egészséget kívánunk. *Teszáry Károlynak*, az írónak pedig azt, hogy a „Barangoló” című könyv, amely többségében a Börzsönyről szól, de a benne élő ember egy kicsit háttérbe szorult, az is jöjjön felszínre. Mint azt már a találkozón jelezte, hogy tollát, mesélő kedvét eztán ebben az irányba fordítja. Így legyen!

Kő-Szabó Imre

ÁCS BÓDOG

A VÁROS PEREMÉN

Az elmúlt években többször is jártunk Szombathelyen, nagyokat szörnyülködve, mekkorára nőtt a város, felfalva környékét, mióta másfelé sodort minket az élet. A város szélén megtaláltuk a csónakázó tavat is, ahol talán nem is olyan régen még édesanyám sétáltatta egyetlen fiú unokáját. . .

Megcsodáltuk a szelíd vadkacsákat, gyönyörködtünk a szép környezetben, s közben szemem rátévedt egy dombocskára, melynek tetején valamiféle építmény is ágaskodott.

De olyan ismerős volt valahonnan minden. . . Míg rá nem eszméltem, ez az a domb, ahol valamikor, hajdanán síelni tanultam, emlékezetes esésekkel ijesztgetve környezetemet, mesteremet, cimboráimat. . . Akik viszont csak nagyokat röhögtek a furcsa akrobatikán!

Igaz, valamikor, hajdanán még a fák is magasabbra nőttek, nagyobbak voltak a házak, az emberek, hosszabbak az utak, és az oladi domb hegyként emelkedett fölém, amikor aljából először néztem fel rá. . .

Abban az esztendőben szokatlanul nagy tél szakadt a városra, és napokon keresztül úgy esett a hó, mintha el akarná temetni a világot.

A vastag hópaplan alatt elcsendesedett a város, az utcán alig járt egy-két jármű, és a járdák mellett másfél-két méteres hókupacok nőttek, jelezve, azért időnként valakik rendszeresen eltakarították a havat.

Társbérlőnk, a Sanyi bácsi – egyébként még fiatalember, de koromat tekintve, a bácsi megszólításra tarthatott igényt - azzal jött be hozzánk, akkora hó esett, hogy még a kutyákat is ölben kell kivinni ugatni. Miközben ide - oda sétált a szobában, gumitalpú síbakancsa halkán csikorgott a parkettán, s közben még bosszantott is, tudva, hogy nekem leckéimmel kell bajlódnom:

- Holnap délelőtt kimegyek Oladba! Képzelheted, milyen klassz lehet a pálya ebben a nagy hóban. . .

- Azon lehet ám szlalomozni. . . mint a szél.

Csak a rend kedvéért jegyzem meg, ő tényleg kiválóan tudott síelni. De a különös nevű síparadicsom pontos hollétéről fogalmam sem volt, s csak annyit tudtam róla, valahol nyugat felé, a város peremén lehet.

Miután vérembe oltotta az édes mérget, magamra hagyott leckéimmel.

Később persze megfeledkeztem az oladi síparadicsomról, annál is inkább, mivel bokros teendőim az iskolában erősen lekötöttek, de végül mégis csak elérkezett a karácsonyi szünet, és vele a várva várt szabadság!

A karácsonyeste viszont rendkívüli meglepetéssel szolgált számomra, mert a fa alatt egy pár síléc hevert a kíséző botokkal együtt festői elrendezésben, sőt, még egy nagyon fontos kelléket is találtam a lécek mellett, nevezetesen - a „vaxot”!

Magyarul, egy különleges viaszfajtát, amivel a síelni kívánó delikvens lécei talpát alaposan bedörzsöli, amolyan „ha jól kenek, jól megyek” módra.

Ez a kifejezés azért némi magyarázatra szorul, ugyanis nem tőlem származik, s mielőtt beleköthetne bárki, meg is magyarázom.

A tizennyolcadik század közepén, Magyarországon lezajlott boszorkányperek jegyzőkönyveiből kiderült, hogy a „repülni” kívánó hölgyek valami bódító hatású kenőccsel, repülőzsírral kengették magukat, s közben ezt a varázsigét mormolgatták:

- Ha jól kenek, jól megyek. . . ha jól kenek, jól megyek. . .

Szóval, azért volt szükség a „vax”-ra, hogy a nevezetes eszközön szélesebb csúszást, repülést biztosítson a havon. Hát, ami a repülést illeti. . .

De erről majd később.

A csoszogókat azonnal fel is próbáltam, miközben némi galibát okozott a bútorok szerintem teljesen felesleges jelenléte a szobában, és rögvést indultam volna kipróbálni az ördögi eszközt, bárhol, ahol hó van. Ám szüleim, tekintettel a karácsonyestére, megfékeztek rendkívüli buzgalmamot, így az első próbálkozás a jeles sporteszközzel másnapra maradt. Aztán jóízűen megettük az ünnepi vacsorát, és tekintettel a nagy izgalmakra, meg későre is járt, ki-ki eltette magát másnapra. Jómagam legszívesebben vittem volna magammal ágyamba a léceket is, de sajnos hosszúságuk miatt nem fértek mellém, no, meg aztán szögletes mivoltuk sem tette őket ideális alvópartnerré.

Másnap, az udvaron felcsatoltam a nevezetes léceket, és megpróbáltam valahogy közlekedni velük, de ebben már némi elméleti oktatással segítségemre volt Sanyi bácsi is, aki mindent megtett, hogy lehetőleg ne az első napon törjem ki mindkét lábamat.

A dolog nem volt egyszerű, mert minden igyekezetem dacára, még a vízszintes talajon sem sikerült állva maradnom sokáig. Arról nem is beszélve, milyen szép spárgákat mutattam be időnként, miközben léceim, ketten kétfelé csúsztatva tettem ki komoly szakítópróbának, és csak fekve tudtam tőlük megszabadulni!

Pár nap alatt azért összeszoktunk valamennyire, a vízszintes talajon nem estem el lépten-nyomon és megnövekedett önbizalommal készülődtem a nagy próbatételre Oladba.

Közben mesterem, tanítóm, Sanyi bácsi is csalogatott a nevezetes síparadicsomba csábító ördöggént sündörögve körülöttem:

- Ott lehet csak megtanulni, síelni! - és még annyit hozzátett:
- Ha ott sem töröd ki a nyakad, akkor már egyenesben leszel!
- Különben, ne aggódj, elsősegélynyújtásból nemrég tettem vizsgát. . . Mert a mentők úgysem jönnek ki odáig!

Miután alaposan megrongálta önbizalmamat, és bátorságomat, felszólított:

- Azért ne tojj be, és vaxold meg alaposan a léceidet!

Némi balsejtelem motoszkált bennem, főleg a nyaktörést illetően, de aztán buzgón készülődni kezdtem a nagy kalandra.

Miután léceimet alaposan bevaxoltam, sibaakancsom is megkapta a kellő vízhatlanítást néminemű kenőcsök révén, egy kevés elméleti oktatásban is részesültem arról, mi a teendő akkor, ha lábaim úgy összegabalyodnak, hogy a gordiuszi csomó kutya füle hozzájuk képest.

Mesterem magyarázata nyomán aztán megnyugodtam, mert a megoldást nem a „nagysándori” jelentette. . .

Éjszaka botrányosan mozgalmas álmok foglalkoztattak, melyekben egyszer hajmeresztő sí- kalandokban volt részem, aztán meg éppen az olimpiai aranyérmeket akarták átadni műlesiklásban mutatott kiváló teljesítményemért, de közben - felébredtem. Amit végtelenül sajnálok, mert azóta sem volt részem ekkora sportsikerben.

Mesterem másnap korábban elindult a tethelyre, mondván elő kell készíteni a pályát, aztán szépen elmagyarázta, merre menjek a villamos végállomásától, hogy megtaláljam a híres síparadicsomot, és vállára kapva léceit, elballagott.

Egy nagyon alapos reggeli után én is összecsatoltam szerszámaimat, és kellően felöltözve elindultam a főtéri villamosmegállóhoz. Csendes, de hideg idő volt napközben is, amit jó atyám ekképpen jelentet be már korán reggel:

- Sokan vannak odakinn!* – azzal nekilátott begyűjtani cserépkályháinkba, de közben még hozzátette:
- Aztán. . . ha kitöröd a nyakad, hát haza ne merj jönni!

Befutott a villamos, s az a pár feltűrt galléros, piros orrú egyén rosszkedvűen kászálódott fel a lépcsőn a peronra, míg jómagam, elég nagy feltűnést keltve, hosszú sporteszközeimet irgetve-forgatva készülődtem a felszállásra.

A nagy igyekezetnek aztán az lett a vége, hogy léceim hegyesebbik végeit sikeresen beletaszítottam az előttem lassabban mozduló idősebb úr hátsó felébe.

A váratlan inzultustól az öregúr felhorkant, egy hosszú lépéssel a peronon termett, s közben meglepő szakértelemmel elkáromkodta magát, felszólítva az égi hatalmakat, mit tegyenek ártatlan léceimmel – és velem! Szívesen elnevettem volna magam, ha merem, mert rendkívül eredeti kifejezéseket használt, de helyette inkább sűrűn kértem elnézést, mivel a kalauz is beavatkozott a dologba, és azt mondta:

- Remélem, ezekkel a hosszú micsodákkal nem kívánsz az utastérbe is becsörtetni – utalt előbbi tevékenységemre, de mondókája inkább felszólításnak hangzott, mint kérdésnek.

Látva, hogy ilyen rosszul kezdődik síelői pályafutásom, ijedten hebegtem:

- Neeem. . . dehogya. . . jó nekem a peronon is. . .

- Na azért – morgott a villamos rosszkedvű ura és parancsolója, azzal elvette az ötven fillért, és az ajtót becsapva, az utastérbe távozott.

Az öregúr, aki a peronon maradt, hátsóját még néhányszor megtapogatva hozzám fordult, de most nem káromkodott, hanem megkérdezte:

- Aztán hova - hova, ezekkel a csoszogókkal?

Tisztelettudóan elmagyaráztam, hogy éppen Oladba igyekszem, ahol kísérletet teszek az óriás műlesiklás tudományának elsajátítására, azaz meg szeretnék tanulni síelni.

- Fiatalabb koromban – kezdte mondókáját, de már nem fejezhette be, hanem azt mondta:

- Hű, az istenfáját, itt nekem le kell szállni – és a villamos már ott is hagyta a megállóban fenékbe döfött útitársamat.

A kálváriánál, a villamos végállomásán aztán én is leszálltam, s léceimet vállamra véve elindultam a reggeli útmutatásnak megfelelően, végig az úton, el a régi víztorony előtt.

Beérve egy csendes kis utcába, felcsatoltam léceimet, és egyenletes tempóban csúszkáltam tovább, úgy sejtve, az utca valahol az oladi domb lábánál ér véget.

Amint a hóborította házak, kertek és hatalmas fenyők között siklottam a néptelen utcában, megérintett a Tél varázsa. Ám a kerítéseken belül acsarkodó kutyák világosan értésemre adták:

- A gazda nincs itthon... Idegen vagy errefelé...

- Különben is... ha nem méggy arrébb...

- Megtanítunk tisztelni az agyar törvényét... - és még sok egyéb kutyagorombaságot.

A végén már az egész utca zengett, tudatva mindenkivel:

- Egy idegen jár errefelé...

- Valami deszkákkal a lábán... Vigyázzatok... Vigyázzatok!

Igyekeztem is kifelé a veszélyes övezetből, mielőtt valamelyik mérges házörzőnek kedve támadna átugrani az alacsony kerítésen, tettelesen beváltani az acsarkodó fenyegetéseket.

Szerencsére lassan elfogytak a házak, és az út végén már látszott a domb, tetején a kilátóval, de ahogy közeledtem, egyre magasabb lett, aljába érve már hegyként magasodott fölém, amint felnéztem rá. Valahol a teteje környékén több alakot is láttam mozgolódnival, de a távolság miatt még nem ismertem fel őket, így aztán szépen elkezdtem felfelé araszolni a harminc centis hóban jókora „v” alakba rakva léceimet, amint azt tanító mesteremtől tanultam.

De azért, eltelt egy kevés idő, mire olyan magasságba értem, ahonnan már felismertem a pályán mozgolódó alakokat, Sanyi bácsit, fején az elmaradhatatlan bojtos sisapkával, de mellette Horváth Öcsit is, aki jó cimborám volt, és még több kisebb nagyobb, a síelés örömeinek hódoló egyént.

- Hábele... dikkhábele... huhuu – hangzott fel közben az általam ismert csatakiáltás a domb tetejéről Sanyi bácsi előadásában, mire meglengtettem botjaimat, mintegy azonosítva magam.

Horváth Öcsi barátomról csak annyit, rendkívül vakmerő, örökké vigyorgó, amolyan vagány típus volt, aki nem ment a szomszédba egy pár pofonért, ha vélt, vagy valós igazát kellett megvédeni.

Amint meglátott, nagy lendülettel indított felém, fittyet hányva a lesiklás szabályainak, egy hatalmas hófelhő kíséretében jókorát esett, végül kezét, lábát széthányva összegabalyodott lécekkel állapotodott meg nem messze tőlem.

De az örök vigyor nem hagyta el arcát még akkor sem.

Közben mesterem is lefordulózott mellém – így kell ezt, gondoltam kissé irigyen – és felszólított, vennék részt a pálya egyengetésében arra feljebb, azzal el is kezdett felfelé araszolgatni, mi ketten meg baktattunk utána.

Öcsi természetesen azonnal a lényegre tért, nem tagadva meg egyéniségét:

- Fogadjunk, hogy nem mersz lesiklani az aljáig – intett hátunk mögé hanyagul, miközben válaszra várva pimasz vigyorral fixírozott.

- Mert én lemegyek – tette próbára azonnal bátorságomat.

- Majd ha felértünk meglátjuk – feleltem kitérően, és óvatosan hátranéztem, de bár ne tettem volna, olyan messze, mélyen volt alattunk az út, amelyen jöttem.

Ráadásul lent az úton egy ember ballagott, és olyan kicsinek látszott... így komoly megfontolást igényelt az Öcsi által javasolt „bátorság próbája”.

Több szó nem igen esett, amíg nagy szuszogva fel nem értünk a tetőre, széles sávban letaposva a pályát, amely így már alkalmasabbnak tűnt műkedvelő kezdők részére, és nem is volt olyan meredek.

Mesterünk azonnal oktatásunkhoz látott, megmutatott, megmagyarázott mindent, a helyes testtartástól a hókézésen át az irányváltásig, szóval mindent, ami a síelés megtanulásához szükséges, majd felszólított mindkettőnket, kezdjük el gyakorolni a látottakat, hallottakat.

És otthagyt minket, mint Szent Pál az oláhokat, boldoguljunk immáron a magunk kenyerén, elegáns fordulókkal szlalomozva lefelé a domboldalon.

Megcsodálva könnyed, szinte baletthez hasonló mozgását, mi is gyakorláshoz láttunk, de a lécek vezénylése eleinte nem is volt olyan egyszerű, ráadásul még össze is csusszantunk a nagy igyekezetben, miközben homlokom nagyot koppant Öcsi járomcsontján, és mindketten eldőltünk a hóban.

Tanulótársam rendkívül komoly szakértelemmel és jártassággal olyat mondott, hogy még a hó is megolvadt kissé körülöttünk. Majd hosszan elemezve „kétfalás” mivoltomat, röviden felszólított, hogy azonnal szálljak le róla!

Mondani könnyű volt, de esés közben léceink és lábaink önálló életet kezdtek, és amolyan „gordiuszi” formációban összegabalyodva, részben a hó alatt tanyáztak, míg felettünk valamelyikünk botja szomorkodott modern kopjafaként a hóba szúrva.

- Hülye vagy? – kérdeztem közvetlenül, hogy valamit visszaadjak a sok fejemhez vágott jelzőből, és megpróbáltam eleget tenni a barátságos felszólításnak, keresgélni kezdtem a hóban lábaim folytatását.

- Te vagy hülye – válaszolt Öcsi magabiztosan, mivel erősebb volt nálam, azzal ő is kutatni kezdett önállósodott lécei után, de hamar megállapította, hogy azok valami lehetetlen kötésben, egymást fogva az enyémmel, szinte megmozdíthatatlanok lettek.

Közben, valahonnan a semmiből előkerült Sanyi bácsi, hirtelen mellénk csusszanva:

- Aztán ha „kipihentétek” magatokat, megehetitek a tízórait is, fekve mégis könnyebb!

És közben kaján kárörömmel vigyorgott.

Bevallom őszintén, tízórait sorsa érdekelt legkevésbé, mert leghőbb vágyam volt kötekedő tanulótársamtól, és engedetlen sporteszközeimtől megszabadulni minél hamarabb, de csak Sanyi bácsi útmutatása alapján találtuk meg végre léceink kötéseit a hóban, és szabadultunk ki a kényszerű együttlétből.

Sajgó homokomat dörzsölgetve néztem körül, miközben félig lefagyott ujjaimat huhukkoltam, mert igaz ugyan, hogy a nap hét ágra süttött, de melegről egyáltalán szó sem volt!

Helyette, valahonnan Észak felől jeges szél kezdte borotválni arcunkat, füleinket, ezért aztán sietve ereszkedtünk lejjebb a domb oldalában szélárnyékot keresve.

Közben Öcsivel azon vitatkoztunk, melyikünk lécei okozták a karambolt, ám az egyikünknek sem jutott eszébe:

- A bűnös eszközöket kormányozni is kellett volna!

Vidáman csúszkáltunk tovább, gondosan kerülve egymás közelségét, gyakorolva a gyakorolni valókat, de Öcsi csak nem fért a bőrében, mert egyre azt erőltette, csúszunk le a domb aljáig – legalább egyszer!

Vonakodásomat látva hamar készen volt az ítélet is, amúgy sommásan:

- Gyáva kutya vagy – vágta ki végső érvként, tudva, ezt nem szívesen hagyom magamon száradni.

- Nem vagyok gyáva, csak óvatos – próbáltam tartani a frontot a végsőkéig.

- De az vagy – piszkálta tovább önézetemet.

- Ha nem vagy az, akkor gyere utánam – döntötte el a kérdést, azzal már fordult is a lejtő felé.

- Te hülye – akartam mondani – összetöröd magad - de már nem volt kinek, mert Öcsi egyre gyorsabban siklott lefelé, hóna alá kapva botjait, megint mellőzve a műlesiklás klasszikus szabályait.

Ami nem csoda - mert nem is ismerte őket.

Nem volt mit tenni, ha nem akartam a „gyáva” jelzőt Öcsi szemében végleg homlokomon hordani, meg kellett próbáljam a lehetetlent. Nagyot fohászkoztam hát a síelők védőszentjéhez, és utána fordultam örült barátomnak.

Térdeim előírásosan beroggyantva, felsőtestem kissé előrehajolva, botjaim hónom alatt, és már egyre gyorsabban suhantam is lefelé, miközben szemeimbe porhivat kavart, füleimbe vékony, gonosz hangon ismeretlen melódiát füttyörészett a szél. Sokat töprengeni azon, hogy mi lesz, nem nagyon tudtam, a végkifejlet viharos gyorsasággal közeledett, miközben valahol alattam, és előttem amerre Öcsit sejtettem, hatalmas hófelhő adott választ kimondatlan kérdésemre.

Aztán hirtelen megoldódott minden gondom!

Egyik lécem ugyanis egy bokor hóból kiálló ágán önállósította magát és keresztbe fordulva, teljesen megbontotta amúgy is ingatag egyensúlyomat, követte másik lécem is, amelyik ráadásul még el is akadt. Mivel kellő lendületben voltam, folytatni kívántam utamat, akár lécek nélkül is, de ebben a lendületes törekvésben meggátoltak a kötések, amelyek az átkozott deszkáimhoz bilincseltek lábaimat.

Így aztán oldalvást, fejjel előre belefűrődtem a hóba, de nem pihenhettem ki magamat a nagy ijedtségre, mert léceim, ki tudja miért kiszabadultak a bokor ágainak fogságából és a lendület okán vittek volna tovább ismeretlen jövőm felé.

Ám egyensúlyunkat közben elhagytuk a lejtőn, ezért aztán heveny cigánykerekezésbe kezdtünk hatalmas hófelhőt kavarva, míg valamelyest csökkent a mozgási energia.

Végül utolsót bukfacezve egy kisebb árokban kötöttem ki, még egyszer felkavarva magam körül a havat.

Félig eltemetve vártam, amíg eloszlik a hófelhő, s közben arra gondoltam, talán meg is haltam...

Csak érzékeim működnek még egy rövid ideig... de ha nem, egy rakás csontom biztosan ripityára tört... Igaz, eleinte semmi fájdalmat nem éreztem.

Egy idő múlva viszont úgy döntöttem, mégsem haltam meg, mert lám... fölöttem kék az ég... körülöttem havas minden... Jómagam is teljesen havas vagyok... és a hátamon hidegen csordogál lefelé az olvadt hó.

Hirtelen ismerős arc takarta el a kék eget, és Sanyi bácsi kissé aggódva ugyan, de gúnyosan megkérdezte:

- Aztán meddig kívánsz még heverészni? És a felszántott domboldal? Azzal mi lesz? – mutatott fel a cigánykerekezés mély nyomaira.

- Még jó, hogy fák nem voltak utadban, mert azokat is kidöntötted volna - tette hozzá megnyugodva, miután látta, hogy mozdul kezem, lábam.

Azért még eltartott egy darabig, míg elvesztett egyensúlyomat újból megtaláltam, annál is inkább, mert fejemben erősen lotyogott valami.

- Tán csak nem a víz? – gondoltam kissé kótyagosan, miközben lecsatoltam az életveszélyes deszkákat.

Miután végleg meggyőződünk, hogy nem tört el egyetlen csontom sem, s csak itt - ott mutatkozott kevés folytonossági hiány, fejemen meg az a dudor, úgy döntöttem a mai napra elég volt a síelés élvezetéből. Bokáim is helyeselték döntésemet, mert amint járni próbáltam, erős sajgással üzenték, ők bizony alaposan meghúzódtak. Ami nem csoda, ha figyelembe vesszük a léceimmel végzett örült cigánykerekezést.

A látélet után mesterem is tudomásul vette döntésemet, így aztán szépen összecsatoltam szerszámaimat, és elindultam a villamos végállomása felé.

Hazáig, hál' Istennek nem történt semmi különös. A villamoson nem kellett idegen öregurak előtt mentegetőznie mogorva kalauzok segítségére, más egyéb atrocitások sem értek, és szép csendesen meghúztam magam a peron sarkában.

A főtérről valahogyan aztán hazasántikáltam, miközben bokáim folyton pihenésért jajgattak. Igazuk volt. Egy-két napig csak pihengettem, miközben hol itt, hol ott jöttek elő kék foltok karomon, sípcsonton, és fejemen is elég lassan múlt el a dudor, emlékeztetve a hihetetlenül nagy esésre – no, meg mesebeli szerencsémre!

Viszont a lotyogás fejemben másnapra megszűnt. Biztosan helyreállt benne a vízszint.

Ezek után már csak természetes, amint kissé felépültem, még sok-sok kísérletet tettem az oladi domb oldalán a nevezetes lesiklás fortélyainak elsajátítására, több-kevesebb sikerrel, de olyan emlékezetes nagyot esni, mint az első alkalommal, már nem sikerült.

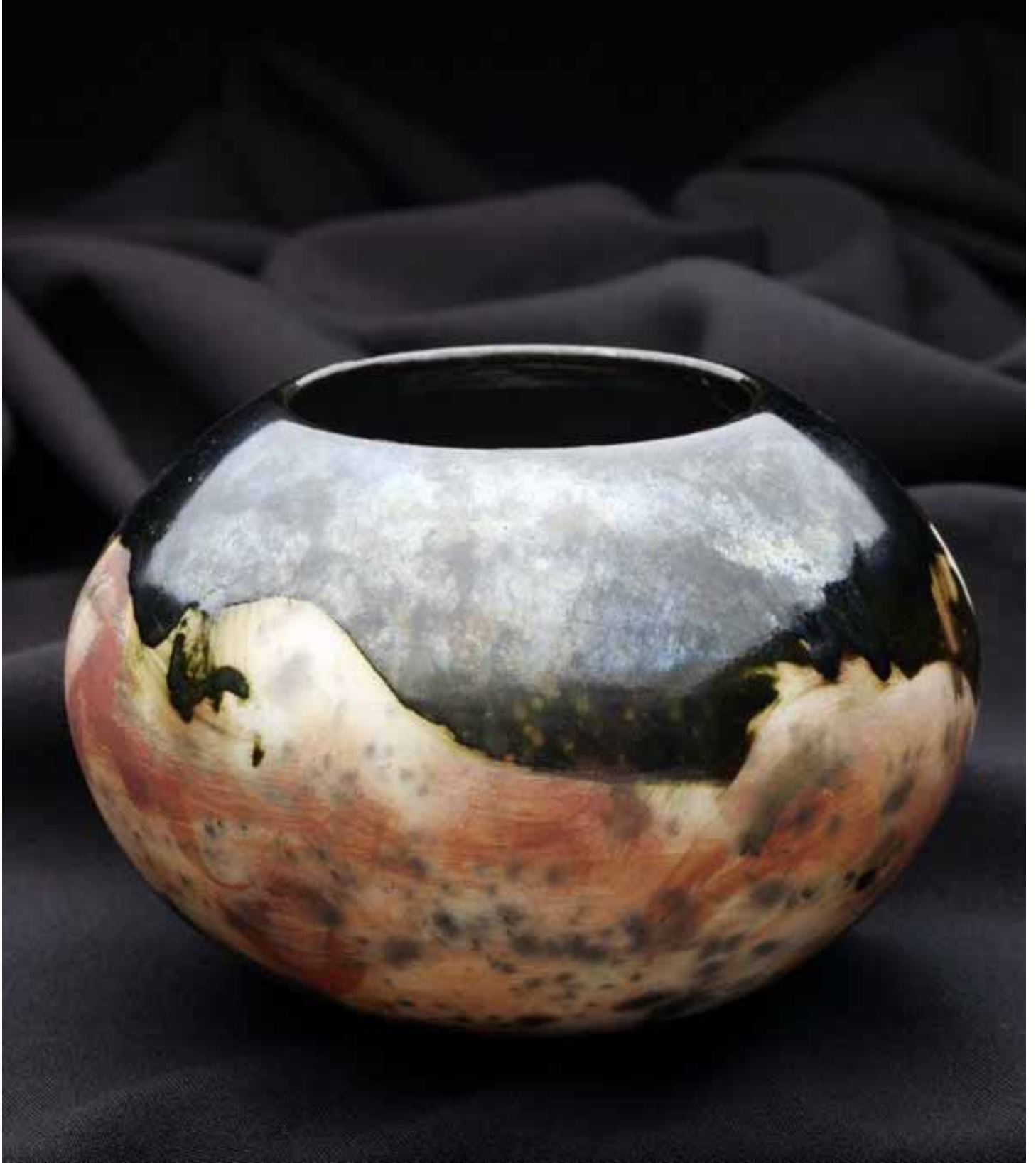
Talán jobb is, mert ha mégis kitortem volna nyakam, mehettem volna világgá, nem kerülhettem volna többé édesapám szeme elé...

Teltek, múltak az évek, enyhébb telek jöttek hó nélkül, síléceim csak porosodtak a szekrény mögött, nem vaxolgatta sima talpukat senki sem. Lassan meg is feledkeztem róluk, életem szekere is más irányba fordult, s végül eltűntek a süllyesztőben nyomtalanul, máig sem tudom hová.

Amint elnézegettem a nevezetes dombot, a rajta terpeszkedő emlékművet, amely otromba betonszárnyaival egy elmúlt korszakot idéz, mintha sokkal kisebb lenne az a domb...

Ám valamikor, hajdanán még a fák is magasabbra nőttek, nagyobbak voltak a házak, az emberek, hosszabbak az utak, és a domb hegyként emelkedett fölém, amikor aljából először néztem fel rá...

* Székely szólás-mondás, amely a hideget jelzi.

BARNA T. ATTILA

VÁCIHANGULAT

Konstantin tér.
A dóm.
Kondul a köd.
Láthatatlan
konflis döcög.
Lámpák sárga arca
rád mered,
hajlott hátú,
züllött kísértetek.

xxx

Curia Szálló. Kezdődik a bál.
Keringőhöz hangol a zenész.
Szőke lány hasadt tükörbe néz.
Újra csendül rég eltört pohár.
Szétfoszlott uszály suhogása száll.

xxx

Káptalan utca.
Boltajtó fölött
riadt tábla zörög
- Szent József kegytárgy -,
verdes, forog.
Üveg mögött tűnődő ikonok.

xxx

Szél zúdul át a városon
sötét köpenye lobog
sarkon, piacon
csapzott hírnők
valamit kiált
fordítja lovát -

felzúgnak lent a dunaparti fák

ELHAJLÓ FÜVEKBE

Árnyak nyomulnak
néma hadsereg
Elhajló füvekbe
kapaszkodik a fény
lábamnál elvérzik
Csaholó kutyáit
uszítja rám
a szél
bekerítenek
arcomba marnak
Jegenye köszörűkövén
a Hold
jajgató pengeél

SZÁJBELY ZSOLT

Roland Lockyer újabb kalandjai III. rész: Memnón lábánál

„Porfirtrónjáról szüntelen meresztve
pillátlan szemét
a pusztából kiált feléd Memnon a
sárga reggelen”
(Oscar Wilde: A szfinx)

Ó, végtelen arany-tengerből magasló gigászi kettős! Ti Théba romjai közt pihenő óriás, dicsó alakok, halljátok hát zengő éneket! Nyugodt mozdulatlanágba dermedt ős-kolosszusok, minő rejtélyes erő vezérelte lényetek, hogy a hallgatag tér aranyló termét disszonáns dallamokkal töltsétek meg, mint szomjazó vándor friss vízzel aszálytól kongó kulacsát? Midőn a föld táncba kezdett, s teste vadul vonaglott a mindenség érzéki ritmusára, Te keletre tekintő Memnón, elvesztetted tested egy darabkáját, melyet csalfa asszonyként magához édesgetett Gaia, s csak azóta zengett panaszos éneked! Midőn Hélios felbukkant az éj olaj-tengeréből, Te fojtott harangszóval üdvözölted az életet. Lábaidnál állva, mint suta gyermek atyjára, úgy tekintek Reád, s lemart arcod vonásait elmémbe újra alkotom. Oldaladba vésve Hadrianus is megírta, minő misztikus, rejtélytől övezett dallam köszöntötte az új hajnal csodáját! Fejed felett a puszta ég kékje nyújtózik, mint lusta herceg, s merre szellem-szemed tekint, forró széltől hullámszik a végtelen sivatag. De tartásod büszkesége királyokat szégyenít, nagyságod mellett eltölpül mind a gyarló ember! Látásom elhomályosítja a fehéren izzó fény, de lassan árnyékos reám vetül, s midőn a Nap nyugovóra tér, Te hatalmas szobor, az éj méhébe záratsz, mint megannyi remegve súgott gyöngéd vágyakozás! Ám holnap újra kél majd a Nap, s én örömtől könnyezve idézem fel elvesztett hangod echoit, Te szobrok közt a legdicsőbb! S mint a költő is megírta nagyszerű versében, „a pusztából kiált feléd Memnon, a sárga reggelen”, s én újra mozdulatlanágba dermedve állok majd lábaidnál, porszemnyi lény, és könnyes szememmel kutatom elrabolt tekinteted!

Megjegyzés: Memnón szobrok: két homokkőből faragott szobor, III. Amenhotep fáraó ülő figurái, melyek közül a jobb oldali szobor, miután egy földrengés következtében egy része elpusztult i.e. 27-ben, napkeltekor fojtott, ám jól hallható harangszóhoz hasonló hangokat hallatott, egészen 200-ig, amikor Septimus Severus császár elrendelte a szobor helyreállítását, s a ledőlt felsőtestet új faragvánnyal pótolta. A szobor ezután soha többé nem szólalt meg.

Roland Lockyer újabb kalandjai IV. rész: A maszkarád

Ó, vidámnak tettetett, gúnyos, forrongó örület! Ó, hellén gyönyörök bűnös, rejtélyes, antik karneválja! Festett arcokkal elfedve hófehér arcokat, színpompát hazudva a rút valóság nyomasztó póresége elé: forog, örvénylik az ember-ár, szédült táncában eltaposva minden igaz, nemes értéket! Királyleány ajkáról gyémánt-szavak hullnak az elkopott erény porába, Mephistó karját ölelésre tárva szűz élteket vár, s ni-ni, már özönlik is a balga lánysereg, nem is sejtven, hogy a Kísértőnél veszélyesebb az, ki az Ő arcát viselé! Kábulat-kalitkába préselt arcok között, mint súlyos, lomha köd, lusta részegség hever. A kövér, pirosposzsgás arcokon, immár megduplázódik a maszkok száma! Ímhol jó Eduardo, Itália festett valóságának korhely hercege, póre mellkasán vérként csordogál a szőlők kábító könny-hada. Tombolj hát zenekar, lopva kúsztasd a fülekbe a múlandó mámor csengő hang-foszlányait, melyek elfedik a halkan suttogott igazság vénuszdombját! Ó, hogy ropják táncukat az emberek, érthetetlen és perverz örömtől forró testük keserű kipárolgásaiban a megfontolt érdekek álruhás ígéretei szállnak szárnyalan!

A bálterem ablakában gúny-keresztre feszített leány üldögél, törekeny kezeit ruhája alá rejté, de már dübörög is felé Behemoth, a rém, s a forgatag mozaikjába illeszti őt is, majd eltűnik véle a megfestett öröm vér-hamvas vászna mögé! Mint a tenger növekvő hullám-taraja, egyre emelkedik a tömeg, lábuk egyszerre dobban a márványozott földön, s kit legyúr a kéj, hörögve kapkod a fürge lábak után. Oh, te pompádban is groteszk élet, vajh' önnön csúfságodra teremtetted e tébolyító forgatagot? Örömd lelnéd hát a kiürült kupák torkába köhögött éjszakai vallomások savanykás szagában? Ha így van, mint gondolom, hát égesse inkább ezer pokol a világot, támadjon ezer és ezer mohó sáska-had a Földre, hogy végnapjait legalább megkönnyítse! Ohh! Elég volt! Ocsmány orgia, fertőben vonagló emberek, elég! Ó, Roland, lépteid szaporázva merülj az Éj felszíne alá, s lelkedről sietve metéld le a csúf emlék-parazitát, mely oly sok ember szívéből rabolta már el az igazi életet! Ó, szabad ég alatt nyújtózó szűz vadon, ó, magasba törtető fa-monstrumok, nemsoká' ismét köztetek leszek, hogy újra álmodhassam ezt az egész elrontott, beteg, magárahagyott életet!

Megjegyzés: Behemoth: egy bibliai szörnyeteg, valószínűleg egy hatalmas viziló.

Roland Lockyer újabb kalandjai V. rész: Levél az Éj hercegnőjéhez

Hercegnő! Csillag-rubintokkal fedett ében-köpenyed fodraiból édes álmok tollpihéit hinted a lét-igába fáradt tájra, s lopva csókolt alvó homlokok jelzik kristály-portól fénylő utad nyomát! Te, aki ambróziával élteted a végtelent, Te komor szépségű magányos istennő, kinek gyász-ruhájában az élet féltett titkai élednek pergő ritmusú táncban oldódva, hallgasd meg kegyesen édes-bús énekem! Midőn földre hullajtod gyász-drapériád, s a nyüzsgő lélek-karnevál kihült roncsai felett bánatos sóhaj-szirmaidat egy kő alól szökken szellő hinti széjjel a világ szétolvadt formáin, lázongó lelkem izzó barlangrendszerében a rejtélyes boldogság echó-madarai énekükkel űzik a fényben menetelő gyilkosok kéjelgő dalát! Csönd-takaródat a keservben jajongó, háborgó lelkekre terited, s mint gondos anya az árnyaktól rettegő gyermekek félelmét, messze űzöd tőlük a világ korcs lidérceit! Oh, hányszor suttogott már a jó Roland füledbe vágtyól izzó fantazmákat, s Te az álom agyagjából mind életre keltetted rózsao-lajban fürdetett képzelgéseim! Trónusod alatt, akárha nyugvó porszem lenne, száz és száz világ lebeg hősi regék vad tajtékjain, s a gyermek óriássá álmodja magát, s a gigász, ki hegyeket morzsol ujjai közt, kicsiny szírommá válva, szellő-paripán lovagolva, világok közt utazik. Te Kezdet előtti, örvénylő, édes matéria! Te szeráfi szépségű áldott hajadon, vajh' érdemel-é az átkozott emberi faj kegyeid közül akárcsak egyet is?! Oh, Te szív nyugodj! Oh elme, Te nyugtalan szellemi megnyilatkozás, merítkezz hát meg Éj-anyánk tenger-ölében, s engeddd magadhoz a metyely nélküli boldogság daloló madarát! Álomföldön utazó lelkemről tündér leányaid lemossák a maró emberi szó-savat, s elmém talajából, égbe-szökkenő totemet alkotok Néked. Oh Éjszaka, ha majd új hajnal gyötri gyarló szívemet, feléd fordítom fakuló emlékeimet, és mint szorgos hangya otthonát, fölépítelek belőlük, Te nagyszerű, örökké áldott istenség! Oh Roland! Sohasem ér hát véget az utazás? Most még hű kedvesed, az Éj takarásában szunnyad élted, de a hajnal bimbója immár virágzásra kész! S midőn felkel majd a Nap a földnek mélyéről, s arany-haját a világra borítja, lépteim új kalandok ösvényein haladnak tovább, s a lét ezernyi mese-vértű titka ékes szóval hívogat majd! Ég áldjon hát Benneteket, Ti névtelen barátok, Ti árnyékban haladó búskomor rokonlelkek! Félelem ne bénítsa szívetek ritmusát, hisz' Roland szívében is új szellők szítják az Élet szent tüzét, s egy napon, mint hű madarak a messi délről, majd ő is visszajő közétek! Harsanjon hát a Remény harsonája, s a vágyak lángját ölelje a szél! Ígérem Néktek, egy napon majd a jó Roland ismét visszatér!

HÖRÖMPŐ GERGELY

Jób hitével

A csillagok hazudtak?
A halk, meleg szellő a fák alatt
A szürke homokot rázza-rázza;
Az ember az ismeretlent várja.
Nyáj elveszett, a ház leégett,
Jób gyászba borult, messze nézett,
Csak ült és várt és egyre-egyre
Gyötrődött, és az Istent leste.

Megadtam mindent embereknek
És Istennek; ami szokásos.
Várója voltam fényességnek;
Ami jött sötét és homályos.
Csak a szenvedés női bennem,
S ha Istent nem, hát magamat
Megátkozom: kár, hogy születtem,
Jobb lenne már a föld alatt.
Barátaim a szenvedésben
Meg nem értettek, egyedül maradtam.
Tévedtek... szidtak és gyaláztak;
Ember nem segíthetett rajtam.
Fölemeltetem, szélnek eresztettem,
Porhoz, hamuhoz hasonlóvá lettem.
Mégis azt mondom, biztos ez,
Érzem, van igazsága:
Meváltóm él és porom felett
Megáll még utoljára.
Testem a férgéké.
Az ügy
Evvel még nincs lezárva.
Lelkem az Urat látja majd
Egykoron elé állva.

Végzel velem, ha vétkezem?
A bűnnek nincs határa...
Hatalmad meddig terjed?
Testem már pusztul, ernyed
Megutáltam az életem,
Összetörtél, perelsz velem.
Milyen vagy Isten? Arra szorulok:
Te magyarázd; mit tudni akarok.

Zizzen a homok és a tájra
Árnyék vetődik hirtelen,
A forgószél Jóbot kiáltja,
Kérdezve felel az Isten:
- Szerencséd lesz, így akartam,
Látod fiam az életet.
Bölcs vagy, gondoltad, és erős vagy,
Mit csinálsz Isten?- kérdezed.
Így akartam. Istened vagyok, vettem, adtam,
A próbát derék módon álltad,
De amin töprengsz, nem találtad.
És Jób barátom, ne feledjük el:
Én Isten vagyok, te pedig ember.
- Látlak már, - mondta Jób halkán -
Döbbenten nézlek Tégedet,
Magam hibáztatom s porban
Hamuban bánom éltemet.
Ha innen elmegyek,
Vagy gyötrődöm ezer évig,
Ahogy Te rendelted,
Mindenképpen úgy történik.
Hát így vagyunk, felséges úr:
Te maradsz nékem vigaszul.

1968. június

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Gombfoci

Zavart gombok tekergetik
magukat, és sorsodat,
ha ingered elzsibbad.
Vele mit is kezdjenek.

Esztelenség. Harang
zaja kong agyadba. Agyadban.
Játék zsigerig, sírig.
Csak és csak ezt kódolja.

Ventillátor, virágos rét,
szaladunk, szaladunk,
lovak vágtatnak,
bárányfelhők, és mi,
a díszletek.
Lettünk, ez csak szex.

Utána akkor is ásó-kapa.
Ha süket vagy, akkor is.
Ha néma, akkor is. Te vak.

Jegyed csak oda. Szóló.
Lábad botor, csillog és rebeg
az igen. Csörömpöl a szoba.
A körítés parfümöd.
Hmm, ez csak bájszer?

Délben ravatal. Szól a kisharang.
Lelkes fejhang.
Benne az idő nem kalimpál.
Csak utolsó parola.
Ide, ide! Ezt is megcsináltuk.

*

Ha előre vakbódultál, vonulj,
térdelj, lovag leszel.
Trendi menedzser. Pak-pak.
Lumbágód sem véd a szétszórt
csipkéktől.

Téma ez?

Az üveg cseng. Duzzog.
Cigaretta. Előtte, utána egy
kis túlvilág. Aroma.
Na! Király. Megcsináltuk.
Együtt. Jók vagyunk!

Zavart gombok tekergetik
magukat, ... leszakadtak.
Már minden zokni lyukas.

*

Ki nyert?

Karszt

belőlem talajvíz lúgozta ki
a barlangommá mosott évmillióimat,
porózus arszpoétikámmá

időnként özönvizek gondolnak rám

szivacsstestűektől irigyeltem el
a struktúrát, gombáktól a fonást, a szövést,

vizes látványom csak átmeneti, ne félj,
sorsom most is kinyomja szöveteimen
át lötytömet szürleményemről, és felszívó
gombák dolgozzák azt ismét földdé

magra váró orgánomot hoz
a legyen úgy, az akarat,
új fogalmakért,
hogyan fejtlenység ne üssön lyukat
az időre, férges menekülés csak
ciklikus hálósodást követhessen

a rendszer nem lehet alkalmi élvezet
se szellemnek, se testnek

a gombák rezgése szondázzák a látszatkáoszt,
is, sötét anyag testük szó mindenséggé
párhuzamos tereket,
és bele engem,
a folyamat elnémít, nem ismertem,
a sejtécsomók vetülékként mintáznak,
és a valószínűségekből hurkok sejlenek

bennem cseppkövesednek

VÉGH TAMÁS

Újra és újra

I.

Eszembe jutott a repülő.
És azután az idő,
Ez a tejfehér hajú, álmatlan varázsló,
Ki újra és újra összeborzolja ritkuló hajunkat,
Gyér szakállunkat tépdesi odvas éjszakákon,
Nyesegeti emlékeink vadhajításait,
Mikor elvadult kertjeinken végigtekint.
Gazdátlan éveinket morzsolgatja ujja,
Összeszövögeti újra és újra
Áldomásos pillanataink lefejtett fonalait.

II

Csendjeinkbe vijjogva tépnek
Szirénázó, keselyű-gépek.
Vigasztalhatatlanok, mint tört májusfa-ágak
Vérében vergődő nyegle angyalok.
Tollhavukban gázolunk térdig párálló éjeken.
És itt van újra és újra, mint a konok ősz,
A térdhajlító, vak nosztalgiák ideje,
S borért remegő, reszketeg arcokon
Orgiázik a kétely, s a jó szándék,
Mint ködbeveszett álom, elsenderül.
Ékszer a munka, gyöngysor, az éj habjaiba
Mártózó kényszermunkás asszonyokon.

III.

Mint varázsszönyeget úgy teríti eléd e kor
Újra és újra könnyű adományait.
Szárnyalj ég- magasan a megadott határokig,
S meglátod majd odaérve, hogy súlya
Csak a sóhajnak van itt.

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

ELADÓ AZ ERŐMŰ!

Az előszoba ajtója kinyílt és a szomszédasszony dugta be a fejét.

– Itthon van, Ilonka?

– Jöjjön csak! – szólt vissza Kelemenné és hangján érezni lehetett, hogy csöppet sincs elragadtatva attól, hogy Simonné csöngetés, kopogtatás nélkül nyitja rájuk az ajtót. Alighanem kölcsön akar kérni. Szokása.

– Jaj! – lépett a konyhába sopánkodva Simonné –, képzelje, Ilonkám, ez az átkozott ember már megint elvitte magával a pénzt, nem tudok lemenni a boltba, pedig most látom, hogy kifogyott a lisztem. Gondoltam, gyúrok valamit a gyerekeknek, ebédre...

– Értem – hagyta rá a háziasszony –, szóval liszt kellene?

– Az, meg egy tojás, ha volna itthon... Cukor még akad a zacskó alján. Talán elég lesz.

– Jó, rendben van, tehát cukor is – hagyta rá Kelemenné, csakhogy szabaduljon tőle.

Amikor Simonné elment, Kelemen ballagott ki a szobából, pizsamában, papucsban.

– Megint kérni jött? Elegem van belőlük.

– Ne beszélj így, Feri – csitította az asszony. – Örülünk, hogy nem mi vagyunk rászorulva másokra. Most mondd meg, mit csináljak? Tudja, hogy nekünk jobban akad, ha meg elutasítom, kész a sértődés. Nem, Isten őrizzen a szájától. Mi csak ne panaszkodjunk, adjunk hálát a Teremtőnek, hogy így állunk. Te jól keresel, s amíg én kapom a segítyt, semmi gondunk. Talán sikerül az állás is, legalábbis azt ígérték legutóbb a Munkaerő Központban.

– Azért mindennek van határa – dohogott Kelemen. – A gyerekek hol vannak?

Ilonka kávé tett az ura elé és a hűtőből elővett egy doboz alkoholmentes sört.

– Leengedtem őket játszani, hogy tudjál aludni. Szegénykém, reggel úgy jöttél haza az üzemből, mint akit kifacsartak. Történt valami?

– Igen – kortyolt a dobozból a férfi –, üzemzavar volt. Az egyik kazánfűtő elaludt és hajszál híján szétnyomatott egy kazánt. Ha nem vagyok észnél, repül a fél berendezés. A főnök azt ígérte, jutalmat kapok. Akkor hiszem, ha elköltöttük. Te nem iszol?

– Egy kortyot – mosolygott a feleség és odaült a férfi mellé. – Büszke vagyok rád, te mindig tudod, mit kell csinálni. Mi lenne ezekkel nélküled?

Az embernek jólestek a dicsérő szavak, ő is elmosolyodott. Megfogta felesége kezét és magához húzta.

– Ha tényleg kifizetik a plusz pénzt, megvesszük neked a...

Az asszony tiltakozva emelte fel a kezét:

– Szó se lehet róla, szívem. Köszönöm, hogy azonnal rám gondolsz, de Ferike ma újságolta, hogy az iskolával táborozni mennek. Vihetné Lacikát is, így az ő nyaralásuk elintéződné, mi meg hát... tudod... – bizonytalanul elhallgatott.

– Folytasd csak – borult el Kelemen arca. – Mi meg majd ülünk itthon és nézzük a falakat meg a tévét. Nem mehetnének valahová, mind a négyen? Évek óta nem voltunk egy hétig együtt egyfolytában.

– Számolj! – békítgette Ilonka. – A gyerekek táboroztatása egy húszas...

– Húszezer forint? Kik ezek, rablók?

– Óh! Hiszen ez még hagyján. Van olyan tábor, ami a duplájába kerülne és nem kapnak érte úgyszólván semmivel többet. Szóval, ez húszezer, ha együtt mennénk négyen, az legkevesebb, 50-60 ezerbe kerülne, s mellette még spórolnunk is kéne. Akkor már inkább maradjunk itthon, s végre kettesben lehetünk – tette hozzá és sokat ígérően rákacsintott a férjére.

Kelemen gyöngéden visszamosolygott, de arca továbbra is borongós maradt. Kiitta a kávéját és odatartotta a csészét az asszony elé:

– Kérhetnék még egy kortyot? Úgy érzem, helyben elalszom. Hosszú volt ez a mai éjszaka. Tordai is nagy formában volt, egyik hülyeséget csinálta a másik után. Nem is értem, hogyan maradhat meg egy ilyen alak főmérnöki beosztásban. Behozták kocsival, amikor az az üzemzavar volt, de csak a zűrzavart fokozta. Jobban járunk, ha otthon alszik és nem avatkozik a munkába. Nem sokon múlt, hogy nem veszünk össze. Megfenyegettem, hogy ha sokat kötözködik, végrehajtom minden utasítását, s akkor megnézheti magát. Láttam, nem esett neki jól. Nem érdekel.

Időközben Ilonka újabb adag kávé nyújtott át.

– Hallottam, leépítés lesz nálatok is.

– Honnan hallottad?

– A boltban beszéltek az asszonyok. Tudod, hogyan van ez, ott mindig jobban tudnak mindent, ráadásul két nappal hamarabb még annál is, mint aki kitalálja. Nagyon sokan az utcára kerülnek mostanában. Ismered azt a magas, kopasz férfit... emlékszel, aki a szivattyútelepen volt főművezető és a fiának összebütykölt egy gyerek-motorkerékpárt...

– Hogyne, Szalai Tóni, valamikor világhírű autóversenyző volt, többször bajnokságot is nyert. Mi van vele?

- Képzeld, tegnap a házunk előtti kukában kotorászott.

Kelemen megdöbbenve nézett a feleségére.

– Szalai Tóni? Ez lehetetlen. Itt tartunk? Összetéveszthetted valakivel. Nem találom a cigarettámat.

– Tessék, itt van. Egyébként szó sem lehet tévedésről, mivel megszólított és felőled érdeklődött, hogy vagy, van-e munkád, s hogy mi újság az erőműben. Láttam, restelli magát, talán azért is akart beszélgetni, hiszen valamikor olyan peckesen járt, hogy még az emberek köszönését is foghegyről fogadta. Most meg, tessék, kukázik. Mondd, milyen világban élünk?

Kelemen hosszasan meredt maga elé, mintha azon tűnődne, mondja-e, amit gondol, vagy jobb, ha hallgat. Ilonka észrevette a férfi arcán a változást, s nem hagyta szó nélkül.

– Feri, mi van? Látom rajtad, hogy valami motoszkál benned.

– Ugyan! – próbálta elütni a másik, de az asszony tovább firtatta:

– De igenis, nekem ne próbálj színészkedni. Mi a probléma? Az üzemben történt valami?

– Hát igen... – adta meg magát a férfi. – Nem akartalak felidegesíteni fölöslegesen, legalábbis amíg nem tudok biztosat. Szóval, igaz a pletyka, valóban lesznek elbocsátások. Azt rebesgetik, hogy minden műszakból elküldenek 8-10 embert. Az asszony rémülten kapta szája elé a kezét.

– Szűzanyám! Csak nem mondd komolyan!?

– De igen, sajnos. Csak azt nem tudom elképzelni, ha ennyi melóst lapátra tesznek, hogyan képzelik el az üzemvitelt? Már így is minden emberre dupla feladat jut. Azelőtt szivattyúként volt egy kezelő, most meg az összeshez van egyetlen, aztán csodálkoznak, ha a javítási költség többszörösére rüg a réginek. Persze, mást sem hallani, mint hogy mi vagyunk a hibások, hogy nem dolgozunk rendesen. Meg is mondtam... – elharapta a szót és zavartan elhallgatott.

De az asszonyt nem lehetett ilyen könnyen megtéveszteni.

– Mit mondtál meg, s kinek?

– Á, semmi, nem érdekes, ne nyugtalankodj. Van még sör? – próbálta Kelemen elütni a témát. Haragudott önmagára, hogy így eljár a szája. Pedig megfogadta, hogy Ilonkának nem szól a történetekről. Most aztán hallgathat. Mindegy, előbb-utóbb úgyis túl kell esni rajta.

– Talán még van a hűtőben, mindjárt megnézem. Nos?

– A fene a hülye fejemet, miért kell nekem mindig jártatni a számat. Ha annyira kíváncsi vagy, az este, műszak után volt egy megbeszélésünk, sokan ott maradtak...

– De nem mindenki, igaz?

– Hát... nem. Gyáva megalkuvók voltak, vannak is, lesznek is. Mindenesetre, írtunk egy feljegyzésfélét a követeléseinkről és reggel Szemkő meg én bevittük a főnökhöz.

– Esküszöm, ti nem vagytok normálisak! – Ilonka kétségbeesetten felállt és le-föl kezdett járkálni a konyhában, kezeit tördelve. – Pont a mai időben kell neked is hősködnöd? Miért nem viszi be más? Hát nem látod, mi folyik körülöttünk? Te is kukázni akarsz?

– Ugyan már, Ilonka! – ölelte magához Kelemen a lázongó asszonyt. – Nem kell rögtön rémeket látni. Elfelejtetted, hogy szakszervezeti bizalmi vagyok, engem nem dobhatnak ki csak úgy.

Ha egyszer elvállaltam, kutya kötelességem kiállni a többiekért, s én nem szoktam megfutamodni, ha egy kis csetepatéről van szó.

– Nem szoktál, nem szoktál! Ezt már ismerem, párszor rá is faragtál a fene nagy becsületességedre! – dohogott az asszony és letette a sört az asztalra. – És mi van, ha a vezetőség nem tud, vagy nem hajlandó tudni arról, hogy neked védettséged van? Mire bebizonyítod a jogaidat, éhen pusztulunk. Ha legalább nekem volna munkám, de látod, hiába járom le a lábam, mindenhol csak ígéretnek, hazudoznak. Édes jó Istenem, mi lesz velünk?

Kelemen elfutotta a tehetetlen düh. Érezte, hogy az asszonynak igaza van, s most úgy volt, mint a gyerek, akit rajta kapnak a füllentésen.

– Ne siránkozz előre, miért kell rögtön az ördögöt a falra festeni? Rosszabb vagy, mint egy falusi öregasszony, ahelyett hogy nyugtatnál, még inkább előhozod bennem a frászt. Tessék, most meg bög! – csapott az asztalra, a sörös doboz felborult és a maradék lé lecsurgott a kőre. Ettől végképp ködbeborult az agya és ordítani kezdett. – Fogd be a szád, elég legyen! Nem akarok erről hallani egy szót sem! Megértetted? Majd akkor sírj, ha én mondom. – Ezzel fogta magát és bevonult a szobába. Úgy vágta be maga után az ajtót, hogy megrezegték az ablakok.

Az asszony leült a konyhaasztalhoz és üres tekintettel bámult maga elé.

– Kezdődik... – suttogta és arcán a kövér könnycseppek kezdtek peregni.

*

A következő héten Kelemenék műszakja délelőttös volt. Úgy beszéltek meg, hogy már hétfőn, munkakezdés előtt az öltözőben leülnek a bizalmiak és egyeztetnek. Addig mindenki a saját csoportjával megpróbál közös nevezőre jutni, arra az esetre, ha további elbocsátások lennének.

A helyzet rosszabb volt, mint ahogyan Kelemen otthon a feleségének elmondta. Valójában az egész karbantartó részleg létéről volt szó, ami közel száz ember kenyerét tette bizonytalaná. Kardos Ernő mérnök egy hónappal ezelőtt rajtaütésszerűen egyszemélyes Kft-t hozott létre és bagóért megvásárolta a erőműtől a teljes műhelyt, szerszámostól, anyagostól, felajánlotta kapacitásukat a kerületben, sőt azon kívül is mindenfelé, ugyanakkor bejelentette, hogy csak a legjobb, legszorgalmasabb szakembereket hajlandó alkalmazni, amennyiben a feltételeit elfogadják.

S ezek a feltételek igencsak kemények voltak.

Mindenekelőtt alá kellett volna írniuk egy papírt, amelyben átmenetileg lemondanak a sztrájkjogokról. Szakszervezetük lehet, ezt nem tudná, de nem is akarná megtiltani, viszont úgyszólván semmi beleszólásuk nincs a dolgokba. Jellemző, hogy a megállapodásban a fizetésről egyetlen szó sem esett. A bizalmiak azon tanakodtak, miként tudnák felvenni a harcot Kardossal.

Bene Laci bácsi vitte a szót. Öreg róka volt, hosszú ideig még a hajdani Üzemi Bizottságot is vezette.

– Figyeljete ide, most az a legfontosabb, hogy a melósokat összefogjuk. Őszintén szólva, nem értem ezt a Kardost, hogy tudott ennyire, ilyen hirtelen megváltozni. Azelőtt olyan volt, hogy párját ritkította, harcolt az emberekért és mi is tűzbe mentünk volna érte. Nem tagadom, én is. Úgy látszik, a pénz megbolondítja a legrendesebbeket is. Mindenesetre, sütheti a műhelyét, ha nincs, aki a munkát elvégzi. Ezt kell kihasználnunk.

– És mi van, ha kívülről hoz embereket? Akkor nekünk lóttek. Itt állnak a kapunál hosszú, tömött sorokban a munkanélküliek, akik fele pénzért is elvállalják a melót – akadékoskodott Zárai Jenő a turbinásoktól.

– Nem engedjük be őket a erőműkapun – mondta Kelemen. – Őrséget állunk és elmondjuk nekik, mire megy ki a játék. Ők is munkások, nem igaz, hogy nem értik meg a helyzetünket.

– Te csak ne legyél olyan bizakodó, Feri – intette le Ugrai Vili, a lakatosok képviselője. – Már nem azt a világot éljük, mint régen. Mindenkinek első a család, a megélhetés és ott fenn gondoskodtak arról, hogy a kenyérharc olyan kíméletlenné váljon, hogy holmi, elavult munkásszolidaritás eleve szóba se kerülhessen. Ki van ez találva, öreg...

– Hát ki, az anyjuk istenit – dörmögte az öreg Bene. – Arra gondoltam, hogy odamegyek Kardoshoz és beszélek vele. Nekem úgymint mindegy, vagy kirúgnak, vagy nyugdíjaznak, de titeket féltetek. Már az is gyanús lehet, hogy itt puszogunk.

– Nem fogja megtudni... – kotyogott közbe a fiatal Tari Jóska.

– Ne gyerekeskedj, fiam, szerintem máris tudja.

Senkit nem akarok megbántani, de nem lepne meg, ha éppen közülünk valakinek első útja hozzá vezetne és mindenről tájékoztatná.

– Márpedig olyan nincs, hogy egyedül vidd vásárra a bőröd – állt fel Kelemen. – Nevezetek nagyképű fráternek, nem bánom, de vagyok olyan szakember, hogy velem nem fog kellemetlenkedni. Rám szüksége van. Laci bácsi, ketten megyünk.

– Nézd, Feri, neked családod van, ne hősködj...

– Nem, ne is akarj lebeszélni. Gyertünk! Most az irodájában találjuk Kardost, beszélünk vele, aztán majd meglátjuk, mi lesz. Ti várjatok meg bennünket, de ne itt, hanem találkozzunk mondjuk egy órákor a *Pléhcsárdánál*. Egy sör nem fog ártani.

Ebben maradtak.

Kelemen és Bene fogták a táskájukat és indultak Kardoshoz. Aki látta őket, könnyen hihette, hogy háborúba mennek: arcuk komor volt, elszánt, s úgy lépkedtek, egyszerre, kimérten, mint két katona.

Kardos Ernő az íróasztalánál ült, fel se pillantott, amikor a két bizalmi halk kopogtatás után belépett. Valami iratba mélyedt, s csak intett a fejével, hogy üljenek le, várjanak, mindjárt végez. Előtte kávé gőzölgött, egy pohárban jéghideg kóla, a számítógép bekapcsolt állapotban mindenféle figurákat villogtatott a képernyőn. Izmos, erőteljes férfi volt, fiatalabb korában jeles atlétaként ismerte az egész ország. A nagy melegben szakadt homlokáról a víz, fehér inge hónaljtól derékig sötétlett a verejéktől – nem volt a legépületesebb látvány, de szemmel láthatóan füttyült rá. Végre félretolta a papírt, ivott egy hosszú kortyot a kólából és vigyorogva megszólalt.

– Jó, hogy jöttek, épp küldetni akartam magukért. Maguk ketten el vannak bocsátva.

Kelemenékben bennszakadt a lélegzet. Nem így képzelték a beszélgetés elejét s most hirtelenében egyikük sem tudott megszólalni. A mérnök tudta, hogyan lehet megfogni őket, mielőtt a két ember bármit szólhatna.

– Mi van? – nevetett gúnyosan Kardos – Hol hagyták a beszélőkéjüket? Ott maradt az öltözőben? Hja, uraim, elfelejtették, hogy mostanában a falnak is füle van? Maguk beugrottak annak a régi mesének, ami úgy szól, hogy a bizalminak mentelmi joga van. Nem, nem! Azt én döntöm el, kinek vannak jogai, s hogy meddig terjednek.

Mindenesetre, nekem jogomban áll önöket azonnali hatállyal kirúgni. És meg is teszem, hacsak... Folytassam, uraim?

– Folytassa... – mondta rekedten Kelemen.

– No lám, megjött a hangjuk. Ezt már szeretem. Okos ember maga, Kelemen úr, s tudom, hogy értékes szakember. Maga nélkül bajban lennék egy darabig, de azért az élet nem állna meg, ezt jó, ha megjegyzi magának. Nos, hajlandó vagyok visszavonni az iménti kijelentésemet, ha meggyőzi az embereket arról, hogy a 25 százalékos leépítés elkerülhetetlen.

– Huszonöt...? – Kelemen izgatottan felugrott. – Maga megőrült, mérnök úr? Már most is túl kevesen vagyunk. Ha 25 százalékkal csökkenti a létszámot, összeomlik az egész karbantartás és megnézhetik az üzemvitelt. A gépek legtöbbször öreg, elhasznált, szinte nincs olyan nap, hogy valamelyik turbina, de néha több is, javításra ne szorulna. Nem adok egy hónapot, az üzem úgy fog leállni, mint a pinty. Belegondolt ebbe a mérnök úr?

– Hm.... hm... – Kardos ceruzájával ütögette az íróasztalt és furcsán mosolygott. Fejét forgatva hol az egyik, hol a másik férfira nézett, s közben kedélyesen hunyorgott.

– Na és maga, Bene úr, nem szól semmit? Régi bútor itt, nyilván jobban ismeri a viszonyokat, mint bárki más.

– Ugyanez a véleményem – válaszolta keményen az öreg és határozottan rábólintott.

– Hát persze, nem is vártam mást – mondta Kardos és derűsen felemelte a poharat, nagyot ivott belőle. – Kérnek egy jó hideg kólát? Vagy kávé? Sajnos, sörrel nem szolgálhatok. Meg kell várniuk a randevút a *Pléhcsárdánál*.

– Köszönjük, nem! – háritotta el a kínálást Kelemen. Szóval már erről is tud? Úgy látszik, valakinek tényleg eljárt a szája. Annyi baj legyen! Intett Benének, hogy a többit bízta rá. Leültek és feszülten várták Kardos további mondanivalóját. Mert hogy még tartogat némi meglepetést, abban bizonyosak voltak. Annyira már ismerték a mérnököt. Azért az meglepte őket, hogy Kardos ennyire jól informált: lám, még a találkozásuk helyszínéről is értesült!

– Szóval azt mondja, tisztelt Kelemen úr, hogy ha én 25 százalékkal csökkentem a karbantartói létszámot, egy hónap múlva le fog állni az egész erőmű?

– Igen, szent meggyőződés. És nem csak a munkahelyfeltés mondatja velem.

Kardos felemelte a kezét.

– Jó, elhiszem, egyet is értek magával, sohasem kételkednék a szavában, tudom, hogy igazat beszél. Na és mi történne, ha mondjuk nem a 25 százalékát, hanem a felét küldeném el a mostani létszámnak?

A két bizalmi hökkenten nézett össze. A mérnök vagy megőrült, vagy gúnyolódik velük. Kelemen zsebkendőt vett elő és megtörölte a homlokát.

– Tulajdonképpen hová akar kilyukadni, mérnök úr? Nagyon remélem, tréfál, hiszen ha tényleg megfelelne a karbantartókat, az erőmű egy hétig sem bírna üzemelni. Akkor pedig akár haza is viheti a műhelyét a maradék emberekkel együtt, mert itt nem lesz mit javítani.

Kardos hangosan felkacagott. Láthatóan nagyon élvezte a beszélgetést. Kelemenék viszont egyre inkább zavarba jöttek, mert fogalmuk sem volt, mire megy ki ez a tökéletesen zagyva társalgás. Ők tárgyalni jöttek, nem Kardos Ernő viceit hallgatni.

– Nem ért maga az üzlethez, Kelemenkém. Hadd halljam, miért jöttek ide?

– Tiltakozni a leépítés ellen. Ha kell, élni fogunk alkotmányos jogainkkal, akár a sztrájktól sem riadunk vissza. Az emberek mindenre elszántak, s nem riadnak vissza a...

– Értem, értem... – állította meg Kardos a szónoklatot. – Felesleges tovább ragoznia. Különben sem kívánok vitába szállni olyan nagy hatalommal, amit úgy neveznek, hogy munkásszolidaritás, legalábbis az öltözőkben. Sőt kifejezetten hálás leszek, ha megteszik nekem azt a szívességet, hogy sztrájkba lépnek. Kérhetném, hogy már ma kezdjék el? Van ennek valami akadálya?

– Felhívom a figyelmét, mérnök úr – pattant fel dühösen Bene –, őrséget állítunk a kapu elé, hogy kívülről ne hozathasson be sztrájktróket.

– De Bene úr, hogy tételezhet fel ilyen aljasságot rólam? – szörnyülködött bohóckodva Kardos Ernő. – Még hogy sztrájktróket!? Csak nem bolondultam meg, hogy önmagam ellen szervezkedjek? Ellenkezőleg, saját költségemen fogok gondoskodni az őrségben lévőkről, vitetek nekik kávé, üdítő italokat, szendvicset. Hogy úgy mondjam, részt akarok venni az ellenem irányuló sztrájkjukban, és én fogok jobban járnai, akármilyen hihetetlen is.

– Nem értem... – dadogta Kelemen. – Itt valami nekem nagyon nem tetszik. Miben sántikál a mérnök úr?

– Szeretné tudni, mi? Azt elhiszem. De egyelőre nem árulhatom el. Különben, ha eddig nem találta ki, hiába is magyaráznám. Még korai volna. De hogy lássa, nem vagyok hálátlan, a sztrájkolási ötletért, visszavonom a magára vonatkozó elbocsátási szándékomat. Sajnos, Bene úrtól meg kell válnunk. Önként nyugdíjba megy. Így van, Bene úr?

– Akkor velem se tegyen kivételt – vágta oda dacosan Kelemen. – Nem vagyok hajlandó segíteni abban, hogy tönkregye a erőművet, ahol az eddigi munkáséletemet...

– Ugyan már, Kelemen úr, ne papoljon itt nekem, sejtelve sincs a lényegről. Nem engedem el, mert szükségem lesz magára. Hogy bebizonyítsam, felemelem a fizetését és egyúttal kinevezem művezetővé. Választhat: munkanélküli segély, vagy megemelt fizetés, művezetői beosztás. Viszont maga fogja bejelenteni, hogy elsejétől 50 százalékos létszámcsökkentés lesz. Vállalja?

– Soha! – ugrott fel paprikavörösen Kelemen. – Ezt kikérem magamnak! Nem leszek a társaim árulója. Teszek a pénzére és a mézes-mázás szavaira. És Laci bácsit is hiába ijesztgeti, ő sem lesz a maga pincsikutyája. Ígérhet nekünk amit akar.

– Ne kapkodja el. Nyugalom! Holnap várom a válaszát. Bene úr nem érdekel, de maga jól gondolja meg, Kelemenkém. Magára szükség lesz!

– Na de értse meg, mérnök úr, az ég szerelmére, itt már nem csak a karbantartókról van szó, hanem az összes dolgozóról. Ha ellehetetleníti a javítást, ez a kóceráj egy hét múlva a szemétdombra kerül. Éppen fordítva kellene, duplájára emelni a létszámot, vagy legjobb volna egy vadonatúj üzemet telepíteni.

– Látja, ez jó ötlet. És hol kellene építkezni? Hová? – kérdezte furfangos képpel Kardos.

– Hogyhogy hová? – hökkent meg Kelemen. – Mit tudom én, csak úgy kiszaladt a számon. Ugyanitt. Ez nem az én szakmám.

– Hát persze, csak úgy kiszaladt... Lám, milyen könnyen kiszalad az emberből az igazság. És arra gondolt-e, mennyibe kerülne egy ekkora terület, itt, ahol most beszélgetünk? A fővárosban! Nagyokos! Mert csak az orráig lát. Szóval, menjenek, nyugodtan mondják el az embereknek a hírt és kezdjék el a sztrájkot, a többi az én dolgom. Lesz idő, amikor meg is köszönik.

– Nem vállaljuk! – jelentette ki egyszerre a két bizalmi.

– Az ördögét a kemény fejüknek! – csapott az asztalra Kardos. – Értsék már meg, hogy többet egyelőre nem mondhatok. A maguk érdekében kell hallgatnom! Évek óta ismerjük egymást, miért nem hisznek nekem, legalább egy rövid ideig, amíg be nem bizonyítom, hogy a javukat akarom? Jó, elismerem, hogy e pillanatban ez képtelenségnek hangzik, de majd belátják, ha eljön az ideje. Csinálják azt, amit mondtam, a munkás-lelkiismeretüket pedig átmenetileg bízzák rám. Ne bennem keressék az ellenséget. Különben, tudják mit, menjenek a fenébe, csináljanak, amit akarnak, úgy lesz, ahogy én akarom, ha az ég a földdel összeszakad, akkor is. Holnap kezdenek a sztrájkjukat.

*

Ilonka azonnal látta az ura arcán, hogy baj van.

Nem akarta faggatni, mert tudta, ilyenkor jobb békén hagyni, úgyis el fogja mondani magától.

Pedig lett volna miről beszélniük.

Ma értesítették a munkaközvetítőtől, hogy az állást nem ő kapja és a segílyt is hamarosan megszüntetik, mert lejárt az ideje. Ez veszedelmes kiesést jelentett a családnak és egyelőre fogalma sem volt, hogyan, miből, miként fogja pótolni a hiányt. Az biztos, hogy alaposan összébb kell húzniuk magukat. A két gyerek táborozására is be kellene már fizetni a pénzt, ami, mint kiderült, nem is húszezer, hanem huszonöt. Igen, de miből?... Pedig megígérte a fiúknak.

Nyílt a bejárati ajtó. Nagy ricsajjal a gyerekek érkeztek az iskolából, éktelen vitában egymással.

– Hülye vagy – mondta éppen Feri az öccsének – majd jól szájon váglak, és akkor megnézheted magad, mehetsz árulkodni.

– Te vagy a hülye! – felelt vissza a kisebbik fiú Laci, – és vedd tudomásul, megmondalak, hogy csokolóztál a Papp Verával. Azt hiszed, nem láttunk benneteket?

– Csönd legyen! – jelent meg az előszobában Kelemenné. – Már megint veszekedtek? Feri, te vagy a nagyobb, több eszed lehetne.

– Anyu, a Feri puszilkodott a Papp...

– Elég, nem akarok erről hallani, szégyelljétek magatokat – torkollta le a kicsit a mama. – Apátoknak fáj a feje, ne zavarjátok most. Kézmosás, aztán irány a konyha, ebédeljétek meg, de ne üvöltözzetek, mert baj lesz. Tudjátok, milyen apu, ha dühös.

A két gyerek megszeppenve elhallgatott. Kelemen soha egy ujjal sem nyúlt hozzájuk, elég volt egy szigorú tekintet és megvolt az eredménye.

Ilonka panaszkodott is eleget:

– Nem tudom, mit csinálsz ezzel a két ördögfiókával, én üthetem-vághatom őket, mégse engedelmeskednek, te meg csak rájuk nézel és olyanok mint az angyalok. Ez nem igazság.

Kelemen a nagyszobában ült, újság volt a kezében, de nem olvasott, csak szívta a cigarettáját és töprengve meredt maga elé. Amikor az asszony bejött, összeresztett és arca elé kapta a lapokat, de elkésett: a felesége látta, hogy nem olvas.

– Bánt valami, szívem?

Kelemen nagyot sóhajtott. Ledobta a földre az újságot és csúnyán elkáromkodta magát.

Ilonka megrettenve nézett rá: életében először hallott a férjétől trágárságot. Bár a férfi nem volt vallásos, tisztelte az asszony templomos neveltetését és azt sem ellenezte, hogy a fiúk hittanra járjanak. Férje soha nem szokott káromkodni. Valami nagyon nagy baj lehet. Leült a szomszédos fotelbe és várta, hogy a férfi mond valamit. A legtöbb, amit mert: szóltanul rátette kezét az ura karjára.

Végre megszólalt a másik.

– Könnyen lehet, hogy holnap kirúgnak.

– Jézusom! – sikoltott fel az asszony. – Ez nem lehet igaz! Pont most?

– Mi az, hogy pont most? Nem mindegy, hogy holnap, vagy holnapután?

– Nem mindegy, szívem, nagyon is nem. Olvasd – és a férje kezébe nyomta a levelet, amit a munkaközvetítőtől kapott. Kelemen összeráncolt homlokkal futotta át a sorokat és még nagyobb haragra gerjedt.

– Az anyjuk...! Na jó, jó, nem mondom tovább. Ezek is tudnak időzíteni.

- Azzal már nem is merek előhozakodni, hogy a fiúk táborozása többbe kerül, mint gondoltuk, legalább 4-5 ezerrel fejenként. Muszáj lesz hozzányúlni a tartalékhoz.
- Mit csináljak? – ütött a levegőbe tehetetlen dühvel a férfi. – Egyik oldalon a családom, másik oldalon a becsületed és a munkatársaim sorsa. Melyiket szeressem, melyiket áruljam el? Ebbe bele lehet örülni. Kardos spekulál valamin, csak azt tudnám, min. Nem hajlandó elárulni, mi jár abban a csavaros agyában – és aprólékosan, részletesen elmesélte az irodában történeteket a feleségének.
- Az az érzésem, hogy a te híres főnököd szándékosan le akarja rohasztani az üzemet.
- Ne létezik, elvégre nem bolond. Ilyet csak elmebeteg tenne.
- Vagy az, akinek a területre fáj a foga. Öreg erőmű, soha az életben nem lesz nyereséges, ha csak valami csoda nem segít rajta, hiszen úgy tartjátok össze egyik napról a másikra. Vagy nem jól tudom? Hátha Kardosnak éppen az a célja, hogy bebizonyítsa, az erőmű életképtelen, le kell bontani és valami mást építeni a helyébe?
- Kelemen sokáig nézte az asszonyt, szemében csodálkozás villant.
- Hogy neked milyen igazad van! S ez nekem, a buta lakatosnak, miért nem járta meg az eszemet? Holott világosan megmondta... igen... Hát persze! – csapott a homlokára – Most már mindent értek. Ezért akarja a túlzott létszámcsökkentést. Egyébként tévedsz, annyira azért nem öreg erőmű ez, hogy ne lehetne gatyába rázni, csak áldozni kéne rá. Néhány elavult gépet kell lecserélni, a többit alaposan átvizsgálunk és még vagy tíz évig simán eldöcög. Ne feledd, úgy melleleg ez látja el fűtéssel és meleg vízzel az egész lakótelepet. Ez nem alaperőmű, csak egyszerű fűtőerőmű. Óriási különbség!
- Arra ott van a kiserőmű a papírosoknál...
- A negyedére sem elegendő. Ha mi leállnánk, a lakótelep nagyobbik része megfagyna. – Felállt és ide-oda kezdett járkálni, hangosan gondolkozva – Szóval így megy ez? Ilyen egyszerű? Tönkretenni, hogy olcsón megvásárolhassák, aztán a melósokat szélnek eresztik, mindenki mehet, ahová tud – kit érdekel? No, ehhez nekünk is lesz egy-két szavunk. Holnap beszélek a többiekkel. Ideje, hogy tiszta vizet öntsünk a pohárba. Ha kell, az egész erőművet fellármázom.
- Ferikém – könyörgött az asszony – nagyon vigyázz minden szavadra. Tudom, hogy számodra mindig első az igazság, de kivételesen gondolj a családodra is. Csak most az egyszer! Mi lesz, ha te is munkanélkülivé válsz? Mi is kukázunk? Kérlek, légy óvatos, ígérd meg.
- Kelemen megcsókolta felesége homlokát.
- Rendben van, megígérem. És most ehetnék én is valamit?

*

Másnap Kelemen fél órával korábban érkezett az öltözőbe. Mintha összebeszéltek volna, az egész csapat majdnem egyszerre toppant be.

– Figyeljete ide – mondta Kelemen –, tegnap az asszonynak volt egy érdekes gondolata. Ő találta ki, nem én, de érdemes meghallgatni – és elmesélte Ilonka véleményét a erőmű szándékos lezüllesztéséről.

Döbrent csend fogadta Kelemen szavait. Aztán fokozatosan megindult a suttogás, majd a hangos zúgolódás, végül kitört a vihar. Egymás szavába vágva kiabáltak össze-vissza, semmit sem lehetett érteni.

Bene Laci bácsi megpróbálta túlharsogni a zajongókat.

– Hé, nem maradátok csöndben egy kicsit? Így sosem fogunk egyről a kettőre jutni. Inkább arról beszéljünk, mit tehetünk? Figyeltek rám?

– Mondjad, öreg, persze, hogy figyelünk. De nem könnyű megemészteni ezt a disznóságot.

– Egyetérték – bólintott Bene –, nekem se könnyebb, mint nektek. De ha egymást marjuk, vagy ha magunk között nyomjuk a süket dumát, attól nem fog javulni a helyzet. Kelemennek feladta a leckét Kardos. Feri, mondd el, mit ajánlott az a hóhányó.

Kelemen felállt egy padra és rákezdett.

– Előre bocsátom, mi tiltakoztunk, nem értünk egyet az egészszel, tehát ne rám haragudjatok. Ha Laci bácsi nem kéri, egy szóval se említettem volna. Semmi kedvem Kardos szócsöve lenni, nem vagyok a postása.

Szóval azt üzente, hogy ötven százalékos leépítést akar, s hogy én jelentsem be, mert művezetőnek szemelt ki, ha viszont nem teszem meg, repülök. A sztrájkra vonatkozóan kijelentette, nem hogy ellenezné, sőt kifejezetten örülne neki és vállalja, hogy saját költségén szendviccsel, kávéval, üdítővel ellátja a sztrájkőröket. Furcsa ellentmondás, és úgy tűnt, hogy nem viccel. Én se értem, de tényleg ezt mondta. Szó szerint. Amikor arra céloztam, hogy ha mi leállunk, vagy tényleg megfelel a karbantartó létszámot, vége az egész erőműnek, csak nevetett, nem látszott rajta, hogy megijedt volna. Ez is a feleségem sejtését igazolja: ez az ember direkt arra megy, hogy befuccsoljon a erőmű. Mit tegyünk?

– Beszélni kell még egyszer Kardossal – mondta Ugrai Vili, a lakatosok bizalmija. – Teljes nyíltságra kell kényszeríteni. Menjünk fel hozzá mindannyian, így, ahogy vagyunk. Jöjjön mindenki.

– Fölösleges! – süvített át fejük felett a jól ismert, kemény, érdes bariton. – Itt vagyok!

Az öltöző ajtajának támaszkodva Kardos állt, szájában cigaretta füstölgött.

Senki nem vette észre, mikor jött be az öltözőbe, mióta hallgatja a beszélgetésüket. Minden arc elsápadt, egy pillanatra még Kelemennek is megremegetek a lábai. Kardos eltaposta a cigarettáját, zsebre dugott kézzel előre sétált és felnézett a padon álló bizalmi mellé.

– Maga a többiek szószólója? Ahogy megbeszéltük?

– Nem vagyok szószóló. Csupán elmondtam a fiúknak, mit ajánlott tegnap.

– Helyes, helyes – bólogatott tigrismosollyal Kardos. – Ezek szerint már tudják. Nos, uraim, mit szólnak a dolgok alakulásához? Attól tartok, mintegy a felüktől meg kell válnom. Nem szívesen, nem örömben teszem, de muszáj.

Kevés a pénz.

– Nem igaz! Hazudik! – szólt közbe egy fiatal munkás. Még új volt, alig két hónapja dolgozott az erőműben, legtöbbször a nevét sem tudták. – Maga arra játszik, hogy...

– Fogja be a száját, magát senki sem kérdezte – lépett hozzá Kardos és keményen a szemébe nézett, megmarkolta a munkás zubbonyát, és jól megrángatta. – Azt egyelőre én tudom, egyedül, mire játszom és nem egy tapasztalatlan ifjonctól fogom megkérdezni. Ha nem tetszik, máris mehet a munkakönyvéért. Na, mire vár? Befogja a csőrét, vagy a saját kezemmel fogom kivágni az öltözőből. Meg ne halljam még egyszer, hogy megmukkan. Világosan beszéltem? A fiú leforrázva toporgott, aztán fogta magát, hóna alá csapta a táskáját és az ajtó felé indult. Ott megállt és a válla felett visszaszólt:

– Az ilyenek miatt megy tönkre az ország. Egyszer még megbánják! – Bene utána ugrott és megfogta a karját, nem engedte elmenni. – Maradj a fenekeden, és hallgass, hülyegyerek! – sziszegte a fiú fülébe. Az durcásan behúzódott a sarokba, többször nem mert megszólalni.

Kardos már nem figyelt rájuk. Felállt a padra, közvetlenül Kelemen mellé és végighordozta tekintetét a meghökkent társaságon.

– Van még valakinek mehetnékje, vagy mondanivalója? – s mert nem kapott választ, elégedetten felnevetett, aztán nyugodt hangon folytatta. – Jó, rendben van, akkor most nagyon figyeljenek rám, mert nem mondom el kétszer. Van öt-hat ember, akinek semmiképpen sem kívánok felmondani. Nem titok, hogy köztük van Kelemen Ferenc is, de nem azért mert bizalmi, hanem mert terveim vannak vele, szükségem lesz rá a jövőben, ha nem is mindenáron. Persze ha akar, ő is elmehet. Nem tartóztatom. A többiek viszont kapnak tőlem egy lehetőséget – Felemelte a táskáját és kivett belőle egy dobozt. – Ebben annyi cédula van, ahány dolgozója a Kft-nek, de 42 olyan is, amire az van ráírva: *felmondás*. Magyarán, azt akarom, hogy sorsoljunk, ki az, aki marad és ki az, akitől szomorú szívvel megválunk. Akinek pechje van, az máris szedheti a cókmojkját és mehet a pénzéért, a többiek maradjanak itt, mert fontos megbeszélésünk lesz. Ha valaki nem akar részt venni a sorsoláson, úgy tekintem, hogy önként mondott fel és akkor nincs végkielégítés.

– Én akarom kezdeni – mondta Kelemen, de Kardos leintette.

– Maga ne kezdjen semmit, magának nem kell sorsolnia, már közöltem, hogy szeretném megtartani művezetőnek, s meg is fogom, ha nem okoskodik annyit. De ha mindenképpen ragaszkodik a népi hős szerepéhez, én nem bánom, de sorsolnia akkor sem kell. Mehet egyenesen haza, de holnap jöjjön be.

Kelemen elsápadt és mozdulata megállt a levegőben. Bene halkán odasúgta.

– Feri, ne vágd el magad, ezt senki sem várja tőled, és nincs is értelme. Gondolj a családotra. Legalább marad itt egy értelmes ember.

Kardos mosolyogva hallgatta az öreget és ugyanolyan halkán mondta.

– Okos beszéd, Bene úr, nagyon okos. De sajnos, magának sem kell cédulát húznia. Ahogy tegnap is jeleztem, elválnak az útjaink, nyugdíjba megy. Nos, emberek – folytatta emelt hangon –, ki kezdi? Tessék, tessék, ez az új demokrácia egyik megjelenési formája, mindenki saját kezével dönt a sorsáról. – és harsányan felkacagott, az emberek pedig lehajtott fővel egyenként a dobozhoz járultak, kivettek remegő kézzel egy cédulát és visszamentek a helyükre. Amikor már mindenkinek megvolt a cédulája, Kardos rájuk dörrent.

– Olvassák el!

Az arcokon látni lehetett a kihúzott cédula tartalmát, a vak véletlen pofonja világosan kirajzolta az elkeseredés, a düh, a lemondás keserűségét. 42 szomorú, kétségbeesett arc – ugyanennyi megkönnyebbült sóhaj, égre emelt tekintet. Ők voltak a “szerencsések”, azok, akik egyelőre maradnak.

Kardos tovább fokozta a helyzet kegyetlenségét.

– Jó, most pedig azok, akik a “*felmondás*” cédulát húzták, menjenek az irodámhoz és ott várjanak meg, még van egy kis beszédem velük. A többiek üljenek le. Ma később lesz a munkakezdés. Ráérünk, ez most mindennél előbbre való. Amikor magukra maradtak, Kardost mintha kicserélték volna. Arca hirtelen elkomolyodott, eltűnt róla a hetyke mosoly. Lelépett a padról, ahol eddig állt és kezével intett, még a hangja is más lett:

– Jöjjenek ide, közelebb hozzám, mert nem akarok kiabálni. Figyelmeztetek mindenkit, hogy ha bármelyiküknek eljár a szája, egyetlen szavam sem lesz érvényes. Ellenőrizték egymást is. Ez természetesen otthonra is vonatkozik, mert akadnak feleségek, akik gondolkoznak. – Itt Kelemen felé sandított, de szeméből hiányzott a gúny, inkább elismerést mutatott. – Tehát az első kérésem: adják szavukat, hogy amit most hallanak az egyelőre szigorúan a mi titkunk marad. Becsületszó? Halljam, egyenként. Kelemen, kezdje maga, hiszen úgyis magát szeretném üzemvezetőnek kinevezni. Kelemen kérdően nézett az emberekre, de azok vagy félre fordultak, vagy a vállukat vonogatták, mintha azt mondanák: *a te dolgod!* Sértette az önérzetét ez a gyámoltalan közöny és dacosan kivágta:

– Becsületszavamra mondom, megtartom a titkot. Hacsak nem törvényellenes.

– Nyugodjon meg! – bólított komolyan Kardos. – Akkor hát halljam a többieket. Ki akarja folytatni? Addig egy szót sem hallanak a terveimről.

Amikor mindenki elmondta a “becsületszavamra” szöveget, Kardos még jobban lehalkította a hangját és a következőket mondta:

– Kelemennének igaza volt. Tökéletesen ítélte meg a helyzetet, csupán a személyeket illetően tévedett. Csak azon csodálkozom, hogy egy háziasszony otthonról ilyen ügyesen keresztüllátott a szándékaimon, s nem maguk jöttek rá, akik itt élnek velem évek óta nap mint nap. Ezért jobb, ha elmondok mindent őszintén, nehogy elrontsanak nekem valamit. Valóban azt akarom, hogy a erőművet *látszólag* a csőd szélére juttassam, értékét – hangsúlyozom, csakis *látszólag* – a nullával tegyem egyenértékűvé, hogy még véletlenül se jusson eszébe senkinek, hogy valaha is talpra állítható. Na, erről mi a véleményük?

Az emberek sápadtan néztek egymásra, de senki nem szólt. Kelemen azonban ismerte őket, és látta szemükben a legmélyebb felháborodást. Mi lesz ebből! – gondolta és legszívesebben elment volna, hagyva maga után csapot-papot. Undorodott önmagától, hogy ilyen nyúlszívű, de nincs mit tenni: igaza van Bene bácsinak gondolnia kell a családjára is. – Látom, megdöbbenek és valamennyien azt gondolják, aljas gazember vagyok – folytatta Kardos. – Pedig nincs igazuk, mert nem tudják, mi van a háttérben. Nos, elárulom: az erőművet egy külföldi érdekeltségű befektető társaság szeretné megvásárolni, hogy utána hamarosan, amint lehet, lebonthassa és a helyére egy óriási szórakoztató és bevásárlóközpontot építtessen, parkolóval, étteremmel és hasonlókcal. Nem csak a karbantartók, hanem az egész erőmű összes dolgozója az utcára kerül legkésőbb egy-két év múlva, amennyiben aláírják a szerződést, vagyis 500 ember munkahelye szűnne meg. S én elhatároztam, hogy ezt az aljasságot megakadályozom. Mindenáron megakadályozom, ha belegebdek is, ha az utolsó fillérem rámegy, akkor is. De egyedül kevés vagyok, társakra van szükségem, olyanokra, akik bíznak bennem, hajlandók némi áldozatvállalásra és tudják tartani a szájukat. Ezért kellett a becsületszó. Most megállok és megkérdem: folytassam a magyarázatot?

Kelemen most vette észre, hogy még mindig a padon áll. Nagyot nyelt és gyorsan lekászálódott, s közben Kardoshoz beszélt.

– Tudja, mérnök úr, ha ez igaz, magát aranyba kéne foglalni. Sajnálom, hogy rosszat tételeztünk fel, anélkül, hogy meghallgattuk volna. Így van, emberek? – Azok egyszerre rábólítottak, de még most sem szólt senki egy szót sem, csak előrehajolva, feszülten figyeltek. – Mondja tovább, mérnök úr. Kezd egyre izgalmasabbá válni a dolog.

– Rendben van, akkor most hallják tőlem is: *becsületszavamra* igaz, amit eddig mondtam. S ez még nem minden, most jön a lényeg, a fifika. A külföldi cég csakis olyan üzemet vásárol, amely átmenetileg termelőképes és nincs adóssága, hogy behozza a vételár egy részét. A látszat fenntartása miatt – no meg hogy a vételárat visszanyerjék – egy évig kötelesek működtetni és a munkahelyeket garantálni, de utána gondoskodni fognak arról, hogy a áramunk és a fűtőgőzünk eladhatatlan legyen, ezért felvesznek egy halom hitelt és csődbe viszik az erőművet, hiszen nekik a *terület* a fontos. Arra megy ki az egész, mert ennyi pénzért ma már sehol nem tudnának ilyen olcsón hozzájutni. A felszámolás tehát elkerülhetetlen lesz. Ekkor lép be egyik titkos háttérvállalatuk, amelyik fillérekért felvásárolja az egészet, a dolgozókat szélnek eresztik, s már kezdhetik is a bontást és a tereprendezést: építhetik a hipermarketjüket. Eddig világos? Tudnak követni?

– Igen! – mondták egyszerre.

– Nos, én úgy döntöttem, hogy megelőzőm őket, s még mielőtt aláírnák a szerződést, csődbe viszem a vállalatot, hogy elvegyem tőle a kedvüket. Olyan épeszű nyugati üzletember nem létezik, amelyik egy sztrájkoló, halódó üzemet megvegyen, és egy éven át folyamatosan ráfizessen, mert többbe kerül nekik a leves, mint a hús. Magyarán, nekünk az érdekünk, hogy minél rosszabb képet alakítsunk ki a erőműről, hogy visszariadjanak az üzlettől. Ezért mondtam: még segítem is a sztrájkórséget! S ha minden úgy alakul, ahogy remélem, bejelentjük, hogy az én kft-m és a dolgozók 50-50 százalékban megvesszük az erőművet. Olcsón, a valódi érték töredékéért, mivel az állam feltétlenül és mindenáron meg akar szabadulni tőle. Persze gúnyolódni fognak rajtunk a többiek és árgus szemekkel figyelik, mikor megyünk tönkre, hogy azonnal kezdhessék előlről a huncutkodásaikat, s majd kihúzzák alólunk a talajt, de arra várhatnak. Ha mi, régi, értelmes dolgozók, összefogunk, létezzetelen, hogy ne tudnánk talpra állítani ezt az erőművet. Nem mondom, lesz vele munkánk, de a miénk, ami az elbocsátottakat illető, róluk később szólok. A sajátunkat építjük, de nem politikai értelemben, mint hajdanán. Ami pedig az elbocsátottakat illeti, amint a saját tulajdonunkba kerül az erőmű, azonnal visszavesszük őket. Amikor itt végeztünk, hozzájuk is lesz pár szavam, hiszen szükségünk lesz minden munkáskézre – de csak akkor! Valahogy majd átvészeli ezt a rövid időt, legfőljobban suttyomban segítjük őket némi segéllyel. Azért rendeztem a sorsolási cécót, mert nekem mindegyikük egyformán kedves és fontos, egyiküknek sem lett volna szívem azt mondani, hogy le is út, fel is út. Még Bene bácsival is megvan a tervem. Hát rövidre fogva ennyit akartam elmondani. Értik már, miért kértem a becsületszavukat? Ha ebből egy betűnyi kiszivárog, lóttak az egész tervnek. Nem csak maguk, de én is és mindenki, repül, mint a szöcske. Én legalább kapok valamit a kft-mért, de maguk tudják, mit kapnak? Igen...*azt!* Nincs több mondanivalóm. Tessék, most már beszélhetnek. Akarnak-e velem tartani, vagy hagyjuk veszni az egész erőművet, aki kapja, marja, legyen a külföldieké? Döntsenek.

– Ad nekünk egy kevés gondolkodási időt? – kérdezte Kelemen, a többiek helyeslő zúgása mellett. – Beláthatja, hogy azért ez nem olyan egyszerű, nincs mindenkinek pénzzel tele a szalmazsákja.

– Persze, hogy adok, de ne sokáig totójjazzanak, mert minden perc drága. A vevők bármikor megérkezhetnek, lehet, hogy már ma, lehet, hogy csak holnap ám előtte lesz néhány elrendezni valónk. Fel kell készülnünk a vendégfogadásra. Kelemen úr, 30 percet kapnak, ha végeztek, várom az irodámban, meg kell beszélnünk a haditervet.. Már ha igent mondanak, ez természetes. Mindenesetre, nagyon élvezném, ha sikerülne befűteni egy-két mohó úriembernek. Hát akkor, rajta, emberek, beszéljessenek, gondolkozzanak, számoljanak. Minden magukon múlik.

*

A erőműudvaron fekete ruhás, nyakkendős, aktatáskás urak lépkedtek, kényesen tipegve, finnyásan, orrukhoz szorított zsebkendőikkel, mellettük Tordai főmérnök tüsténkedett, hajlongva. A tolmács időnként kérdezett valamit és továbbította a bizonytalan válaszokat a vendégek felé. Azok vállvonogatva hümmögtek, ajkukat biggyesztették, szemmel láthatóan szerettek volna már túl lenni az értelmetlen ténfergésen. Nem érdekelte őket az erőmű, sem az adatok, amiket Tordai próbált rájuk tukmálni. A levegőben rendkívül erős, fojtogató széngáz terjengett, a szél – mintha segíteni akarna – feléjük söpörte a nehéz, kellemetlen füstszagot és a fekete port.

E pillanatban irtózatos, süvítő hang robbant ki valahonnan a magasból. Az üzemcsarnok megrázkódott, ömlött a piszok és a korom a levegőből, forró, nedves gőz terjengett, szerteszéjjel riadt tekintetű munkások rohangáltak ordibálva, egymással is ütközve.

A delegációs uraknak földbe gyökerezett a lábuk, Tordainak sikerült elkapnia egy száguldó munkást, aki poroltóval a kezében vágatott lélekszakadva valahová.

– Mi történt, az istenért?

– Csak a szokásos – zihálta az ember –, a kettes kazán tűzterében megint kilyukadt egy vízforraló cső, vagyis egy forrcső és a túlnyomást ki kell engedni a levegőbe, különben szétrepül az egész kazán, így is hajszálon múltott, hogy az egész üzem szét nem szállt.

– Mi az, hogy a szokásos? – kérdezte ingerülten a főmérnök. – Miket zagyvál itt össze-vissza? Tudtommal ilyesmi hónapok óta nem fordult elő.

A munkás zavartan lehajtotta a fejét és engedelmes arccal válaszolta:

– Ahogy parancsolja, főmérnök úr. Ha azt tetszik állítani, hogy nem szokásos, akkor bizonyára úgy is van. Nekem mindegy! – rántotta meg vállát a munkás és indulni akart.

– Kérem, - várjon még egy pillanatig! eredt nyomába a tolmács – sokszor előfordul hasonló üzemzavar?

– Nem mondhatnám, uram – felelte a munkás illedelmesen – ma még ez volt az első.

A vendégek összenéztek és félrehúzódva tárgyalni kezdtek valami nagyon sürgőset.

Tordainak elkerekedtek a szemei, s már éppen le akarta hordani a munkást, hogy ne beszéljen örültségeket, ne járassa le a vállalatot, amikor Kelemen rohant el mellettük, fején sárga védősisakkal, közben kézzel – lábbal integetett és izgatottan üvöltötte:

– Meneküljenek innen amíg nem késő! Mindjárt beomlik a kettes kazán tűztere és szétveti az egész épületet, Az életüket kockáztatják! Siessenek!!

A tolmács hadarva fordított, a vendégeknek több se kellett, gyorsan szedték a lábukat, meg se álltak a tárgyalóteremig. Kardos összevigyorgott Kelemennel.

– Ezt jól csinálta. Az amerikai száz méteres futóbajnok is megirigyelhette volna őket.

A tanácsteremben korántsem volt ilyen vidám a hangulat. Halmay igazgató intézkedett, hogy a titkárnő kávé és üdítőket szolgáljon fel, s közben kétségbeesetten próbálta megnyugtatni a vendégeket, nem sok sikerrel.

Most a vendégek közül felállt egy köpcös, szivarozó ember és Tordaiék legnagyobb meglepetésére idegen akcentussal ugyan, de tökéletes magyar fogalmazással kerek-perec kijelentette:

– A nevem Thomas Zádori, vagy ha úgy jobban tetszik, Zádori Tamás és enyém az a befektető cég, amelyik érdeklődéssel közeledett az önök vállalata felé. De én üzletember vagyok, uraim, nem jótékonysági intézmény, ne várjanak tőlem holmi hazafias szólásokat. Minden világos? Az üzleti életben a pénz beszél, a kutya... hogy is mondják? Tanulmányoztam a számokat és azok homlokegyenest más képet mutatnak, mint amit az imént személyesen megtapasztaltam. Ha én megveszem a erőművet, az alatt az egy-másfél év alatt, amíg üzemeltetni köteles vagyok, több pénzem megy rá, mint amennyit a későbbi terveim során tíz év alatt behozok. Ennyire bolondnak ne nézzenek. Csak azt nem értem, hogyan képzelik egyáltalán ennek a lerobbant, elavult szemétdombnak az eladását? Csak nem *valutát* akarnak kapni érte? Egy milliárd forintot kérni! Nevetséges! Utólagos engedelmeimet remélve, szóba elegyedtem néhány emberrel, így pontos értesüléseim vannak arról, hogy a dolgozók általános sztrájkra készülnek, nagy a zúgolódás, alacsonyak a bérek, ami nem is volna baj, mivel az áram és a hő eladhatatlan, a lakosság nem képes megvásárolni, az elmaradások száz milliókra rúgnak a kormány pedig nem engedi a szükséges áremelést érvényesíttetni, a berendezések elavultak, rozogák, folyamatos javítást igényelnek, a fűtőerőmű-részleg az utolsókat rúgja, életveszélyes, tapasztalhattuk az imént. Ha legalább nem kellene kötelezően fenntartanunk másfél-két évig a termelést, talán beszélhetnénk a továbbiakról, de így szó sem lehet róla! Kész ráfizetés, inkább nekem kellene fizetniük azért, hogy a nevemet adom egy ilyen pocskék üzleti tárgyaláshoz A magam részéről a leghatározottabban ellenzem. Egy fillért sem vagyok hajlandó áldozni rá. Visszalépek. Társaim nevében nem nyilatkozhatom, de aligha hihetem, hogy...

Halmay igazgató tiltakozva emelte fél kezét.

– Elnézést kérek, uraim, önök rosszul vannak informálva. A vállalat a nehéz körülmények ellenére aránylag kiválóan dolgozik, mutatóink megközelítik az európai középszínvonalat, adósságunk egy fillér se, sztrájk soha nem volt nálunk, reméljük, nem is lesz. Az iménti eset szerencsétlen véletlen, ami minden erőműben előfordulhat, nem szabad semmi érdemleges következtetést levonniuk belőle. Ilyen minden erőműben, ahol magasnyomású gőzzel dolgoznak, előfordulhat. Igaz, néhány embert kénytelenek vagyunk elküldeni bizonyos elkerülhetetlen átszervezések okán, s azok esetleg hözöngeni fognak, de sztrájkkészültségről nincs tudomásom.

Márpedig, ha ilyen volna, arról okvetlenül tudnom kellene. Remélem, az én szavam ér annyit, mint néhány hozzá nem értő, lézengő munkásé. Ezért nem látom be, miért ne folytathatnánk a megbeszélésünket.

– Egyetértek! – állt fel dr. Kereki Pál, aki az államot képviselte, de titokban mindkét oldalról érdekelt volt, hogy az üzlet létrejöjjön. – Semmi okunk túl hamar ítélni. A mutatókat nézzük és ne az udvari pletykákra alapozzunk. Kérem, Mr. Zádori, nyissák ki azokat a dossziékat, amelyeket odakészítettünk önök elé. Azokból világosan kitűnik, hogy... hogy... Mi van már megint? Mi ez az újabb hangzavar? – szakította félbe önmagát idegesen.

A nyitott ablakon át erős zaj tört be, kiabálások, káromkodások hallatszottak. Mintegy vezényszóra, mindenki az ablakokhoz lépett és láthatták, hogy vagy százötven munkásruhába öltözött ember, transzparenszekkel felszerelve az irodaépület elé tódul. A táblákon olyasmiket lehetett olvasni, mint “Munkát akarunk!”, “Le az igazgatósággal!”, “50 százalékos béremelést követelünk!”, “Vesszenek a sztrájkőrök!” – és hasonlók.

– Nem értem!... – dadogta falfelhéren az igazgató –, mi ütött ezekbe? Még soha nem fordult elő ilyen. És pont most, amikor... érthetetlen! Gyanús!

– Lemegyek – mondta harciasan Tordai főmérnök, de meg se moccant a helyéről, mintha ő maga sem gondolta volna komolyan, hogy a dühöngő munkások közé merészkedjék.

– Talán más alkalommal folytassuk a tárgyalást, uraim. Alig hiszem, hogy a most kialakult helyzet alkalmas volna a tisztánlátáshoz – mondta fagyosan dr. Kereki. Bár az államtól kapta a fizetését, nem volt mindegy, hogy a külföldi fél miként, és milyen mértékben fejezi ki hálóját egy-egy jól sikerült szereplése után, s most nem úgy nézett ki a helyzet, hogy a balul végződő látogatás az ő számára a legcsekélyebb személyes hasznot eredményezné. Célszerűbbnek tűnt a vendégek álláspontjához igazodnia. Van elég privatizálendő cég Magyarországon, ami legalább ennyire megfelel Zádoriék elképzeléseinek és ő sem jár rosszul. Jobb lesz mielőbb lelépni. Csak nehogy elveszítse a bizalmukat – s persze, a begéret milliókat –, aggódott, némi joggal.

Villámgyorsan pakolni kezdett a táskájába. Ugyanezt tette Mr. Zádori és a többiek is, s percek alatt kiürült a tárgyalóterem. Az igazgató és a főmérnök a haját tépte és azonnal hívták a teljes vezérkart.

Közben a tüntető tömeg, amint a vendégek autói elhagyták a erőműkaput, egy szempillantás alatt eltűnt. Béke és nyugalom uralkodott az udvaron.

- Ki érti ezt?

Negyedóra múlva együtt volt minden fontos ember, aki számított valamit a vállalat vezetésében, vagyis a teljes igazgatói tanács. Halmay úgy járkált fel s alá, mint egy megdühödött, éhes oroszlán.

– Mi jelent ez, uraim?

– Fogalmam sincs – húzta fel értetlenül a vállát a főmérnök. – A legcsekélyebb jele sem volt, hogy az emberek titokban erre készülődtek. Arról tudnunk kellett volna. Olyan tökéletes az időzítés, hogy felmerül a gyanú: profi szervezkedéssel állunk szemben. De kinek állhat érdekében ilyen örültség?

A főkönyvelő elkeseredve megjegyezte:

– Akárki volt, egyet sikerült elérnie. Az életben nem fogunk megszabadulni ettől a szemétdombtól. S még mi akartunk egy milliárd forintot kapni? Nevetséges képzelődés! Örülnék, ha öt százalékát sikerülne kivásalni valakiből.

– Ötven milliót? – kérdezte csöndesen Kardos Ernő.

– Miért, sokalod? – nézett rá dühösen az igazgató. – Vagy azt hiszed, a te Kft-det nem érinti a mai kudarc?

– Igen, azt hiszem – mondta vállát vonogatva Kardos. – Elfelejtitek, hogy az én embereim az egész fővárosban végeznek karbantartói munkát. Lehet, hogy az erőmű megszűnik, nekem akkor is lesz megrendeléselem. Karbantartókra mindig szükség van.

– Akkor vedd meg te a erőművet! – pattant fel a főmérnök. – Ha olyan biztos vagy a dolgodban, tessék, itt a nagy lehetőség.

– Ötven millióért? Nem vagyok megörülve.

Az igazgató odasétált Kardoshoz, szorosán eléje állt és megkérdezte:

– És 40 millióért megvennéd?

– Hm... – Kardos tünődve forgatta a ceruzáját. – Sok! – mondta röviden és tömören.

– 30?...No jó, legyen... 25 millió. Ha egy héten belül kifizeted, a tiéd a erőmű.

– Miért olyan sürgős? Egyáltalán, szabályos ez? – aggályoskodott Kardos. – Mít fog szólni hozzá a felsőbb szerv?

– Tessék, itt ez a levél, olvasd, teljesen szabad kezet kaptunk. Egyetlen feladatunk van: megszabadítani az államot a erőműtől, bármi áron. S még valami... Uraim – fordult körbe –, most csukják be a fülüket. Ha sikerül a hónap végéig vevőt találunk, valamennyien, akik itt ülünk, így te is, Ernő, 5-5 millió forint prémiumot kapunk.

Kardos hangosan elkacagta magát, aztán gyorsan elkomolyodott.

– De hiszen ez összességében több, mint amennyit az egész vételár behoz. Feltéve, ha Kardos hajlandó beugrani... – jegyezte meg valaki halkán.

– Azért ne a mi fejünk fájjon, kérlek szépen – vetette oda Halmay igazgató. – Odafenn másként számolnak. Nos, Ernő? Az öt milliót eleve leírhatod. Úgy vesszük, mintha befizetted volna.

– Sajnos, nincs kéznél 20 millióm. De valamennyit össze tudok kaparni pár hét alatt. Van egy ajánlatom: a mai napon leteszek öt milliót készpénzben, ehhez jön a másik ötös, a prémium, ez már tíz millió. A többire kapok három hét türelmi időt. De van két kikötésem.

– S mi lenne az? – kérdezték többen is.

– Az első: a erőművet nem egyedül veszem meg.

– Hanem?

– Közösén a dolgozóimmal, fele-fele alapon. Vagyis a maradék tíz milliót ők fizetik, de én kezességet vállalok értük.

– És mi a másik a feltétel?

– Hogy itt és most, kössük meg a szerződést, és azonnal lépjen hatályba.

Az igazgatótanács tagjai összenéztek. Hiszen így még jobban is hangzik! Tekintetükből gúnyos mosoly villant, hunyorogva intettek *igen*-t, s csak maguk elé mertek mosolyogni.

– Ha valaki hülye, ám lássa a következményét – gondolták egyformán magukban.

Kardos úgy tett, mint aki nem vesz észre semmit.

– Nos? – kérdezte közönyös hangon.

– A tied! – kiáltotta az igazgató. – Uraim, szavazzunk, elfogadjuk-e Kardos kolléga úr ajánlatát?

A kezek szinte vezényszóra emelkedtek a magasba. A patinás erőmű e pillanattól gyakorlatilag Kardos Ernő és társai tulajdonába került.

Fele-fele alapon.

– Gratulálok, öregem – mondta Halmay igazgató. – Nem csináltál rossz üzletet.

Kardos csak bólintott.

– Tudom.

Magában viszont azt mondta: *szegény ország! Ilyen gazdag?*

*

Amikor immár vadonatúj tulajdonosként elhagyta az irodát, bezárta maga mögött az ajtót és a kulcsot gondosan zsebre vágta. A folyosón Kelemen várt rá, arcán feszült, nem is titkolt kíváncsisággal. A két férfi megállt egymás előtt, sokáig néztek farkasszemet, aztán Kardos lassan, csibészesen elvigyorodott:

– Megcsináltuk, Kelemenkém. Megették a cselt. Miénk a erőmű! Most aztán csipkedhetjük magunkat.

– *Miénk?* Remélem, nem úgy, ahogy valamikor a politikusok szavalták? Elegünk van a marxizmusból. *Tiéd a erőmű, magadnak építed* – csak éppen éhen döglök mellette az ember.

– Ne aggódjon, öregem, ezután másként lesz. Igaz, hajtánunk kell, hogy belegebedünk, de egy erőművestül ennyit el lehet várni. Hát még, ahol ennyi a tulajdonos! Na, művezető úr, csapjon bele! – nyújtotta kezét Kardos.

A két férfikéz összekulcsolódott, keményen, szorosan. Kelemen meghatódva mondta:

– Hát akkor belevágunk, főnök?

– Bele, Kelemenkém, bizony belevágunk. A felmondásokat azonnal visszavonjuk. Két órára szedje össze az embereket. Ne felejtse el a többi üzemből is meghívni bizalmikat. Lesz mit megtárgyalnunk. Hát akkor... Ó, majd elfelejtettem, remélem, élni fog a tulajdonosi jogával és Bene Laci bácsinak talál egy főgépészi beosztást. Kell az ilyen vén róka még a saját erőművünkben is.

Már indulni akart, amikor megtorpant és azt mondta:

– Van itt még valami, Kelemen úr: kérem, adja át üdvözetem a kedves feleségének, s mondja meg neki: az én irodámban egy titkárnői állás betöltetlen. Remélem, itt is olyan okosan fog gondolkozni, mint otthon. Na, magát se irigylem!! Lehet, hogy ezért nem merek megnősülni? – tette hozzá a mérnök és kacagásuk végighullámzott a közös erőmű folyosóján.

A feleségem nem tud gépírni – mondta savanyúan Kelemen

– Na és ? – vont vállat Kardos, - ezt is megoldjuk, a vállalat költségén elvégez egy számítógépes-szövegszerkesztő – tanfolyamot. Feltéve, hogy Ön, mint tulajdonostárs, hozzájárul...Nos? Mit válaszol?

– Hát persze, hogy hozzájárulok, hadd tanuljon.

CSÁKY KÁROLY

Új kánon

Mert
költő akart
lenni minden-
áron,
de
nem tudta,
mi a kánon,
nagyon
megrettentek
a rímek,
és mek(g)-
szülte magát a vers,
a remek.

Engedelmeskedett benn
a sok-sok
szópár,
s már
íródtak is rendben
az újabb sorok.

Csak költő
nem lett ő,
mert virradatra
meghalt a líra,
s egy új kánon szerint
pirossá ved-
lett
a
gyá-
sza.

2010. május 14.

E p i l ó g u s

Becsuktam
kapuim,
hogy kinyit-
tat-
has-
sanak
nektek.

S ha
neheztel rám
e korai zár-
óraért
kicsinyke hazám,
zörgethetek
magamnak
meglepetés
helyett.

2010. június 3.

EGYHÁZY GÁBOR

A csodák világa

Amikor az agyag és a tűz találkozik az alkotói intuíció közreműködésével a sárból gyöngyszem lesz. Ez a varázslatos átváltozás élteti és mozgatja a „Raku” fanatikusok táborát.

A Raku egy több évszázados múltra visszatekintő kerámiaégetési technika, amely eredetileg a japán tea szertatásokhoz készült tárgyaknál alkalmazták. A XX. században „újra” felfedezték, módosították és amerikai közvetítéssel vált népszerűvé szerte a világon. A technika lényege, hogy a mázazott tárgyakat gyors égetéssel 1000 C°-ra hevítik, majd izzó állapotban kiemelik a kemencéből és szerves anyagokkal lefojtják. Ekkor történik meg a csoda. Egy zöldmázból rézsínű lesz, egy szürkéből sárga, zöldeskék és sokszor a szivárvány összes színe. A fizika és kémia törvényei szerint játszódnak le a folyamatok, de az ember önkéntelenül is többet lát bele. A váratlan színek, a dolgok szinte megismételhetetlensége az agyag és az univerzum „saját” akarát sejteti. Éppen ezért, ez az égetési technika szinte kifogyhatatlan kútfeje az emberi kíváncsiságnak és képzelőerőnek.

A tárgyak megvásárolhatók a www.sajatostargyakboltja.hu oldalon, illetve az alkotót email címünkön megkeresve. A Szerk.

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, író,
nyugalmazott honvédtiszt

Barna T. Attila (Vác, 1971) Budapest, költő

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, író

Cegléd József Kázmér (Bácsalmás, 1954)
Nagyoroszi, író

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Egyházy Gábor (Budapest, 1961) Hont, keramikus

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő,
nyomdász

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői
jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi
Helikonban megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való felhasználásához az
érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

Egyházy Gábor kerámiája